

ספר

מטעמי דוד

אוצר נפלא של מנהגים שונים טעמים ונימוקים
ציצים ופרחים ערבים ומתוקים

יותר ממאה טעמים על מאכלי חלב

מאכלי שבועות

נלקט ונסדר ע"י

דוד דוב מייזליש

במח"ס אוצר המועדים, ואוצר השבת, פאר דוד
בלאאמו"ר אבד"ק סיגעייט שליט"א

ערב שבועות
תשע"א לפ"ק

מאכלים ל שבועות

מרגלא בפומיהון של נשים צדקניות וזקנות, שנים לפני החורבן, שיחה נאה אשר היה לומר, כי חג השבועות זמן מתן תורתנו הוא החג היותר יפה מכל החגים והמועדים של ישראל, והן לפי דעתן נתנו טעם לדבר ואמרו, כי זהו מחמת שבחג הפסח אין יכולין לאכול את כל מה שרוצים לאכול, כי מאכלי חמץ אף בתערובות חמץ אסור באכילה. ובחג הסוכות, אף גם שיכולין לאכול את כל מה שרוצים לאכול, אמנם אין יכולין לאכול בכל מקום, כי אסור לאכול חוץ לסוכה, מה שאינו כן בחג השבועות, כי אז יכולין לאכול הכל, ובכל מקום על כן חג השבועות הוא החג היותר יפה מכל החגים, כן הגידו ואמרו הנשים הזקנים אשר בדורות שעברו.

נשים זקנות

ויש לומר דיפה אמרו הנשים הזקנות שהיו"ט של חג השבועות זמן מתן תורתנו מקרא קודש הוא חג היותר יפה מכל החגים ומועדים, ומצינו בספרים הקדושים המראין לדעת היתרון של חג השבועות על יתר המועדים וימים טובים.

בחג השבועות ראוי שישמח בו האדם שמחה יתירה, מפני שהוא יום שנתנה בו תורה לישראל, והכל מודים בקדושתו הגדול מקדושת שאר הימים טובים וכו'.

סדר היום בסדר לחג השבועות

מצות שמחת יו"ט הקדוש הזה גדולה מאוד, ורבה היא על כל שמחת הימים הקדושים.

סידור הריעב"ן, ל שבועות אחר סדר העבודה דמוסף

ומאוד שמח רבינו [הגר"א] ז"ל בחג השבועות ותגדל לו השמחה יותר מכל רגל, ועלזו לבו בשמחת מתן תורה, והאריך בשלחנו במאכל ובמשחה ובשבחים.

תוספות מעשה רב, סקני'

גודל מעלת קבלת התורה ביום חג השבועות אשר בו מוגיע לכל השלימות מכל התרי"ג מצות, משל למה הדבר דומה עפ"י הנראה מחכמי הרופאים שיצוה לבשל לחולאים רומב מכל מיני בשר אשר עולה לסך עצום ומחמת כח השמנונית מכל מיני בשר עולה לתרופה לחזק כוחות כל הגוף, כן נוכל להבין גודל מעלות יום הזה זמן מתן תורתנו, כי בכל המועדים שיש בהם מצות פרטיות מצה ולולב וכדומה אנו מברכין על כל מצוה ומצוה הברכה הראויה לה על נטילת לולב, או על אכילת מצה וכדומה, וזמנו של מצוה זו איננו בזמנו של זו, וכל דבר ודבר בעתו מה טוב [משלי ט"ו ג'], לא כן בחג הזה בקבלת התורה הנה נכללים בו כל התרי"ג מצות בחד טועמי' חיים זכו לא תחסר כל בה.

תפארת שלמה, מועדים, מגילת רות

אכילת טועמיה

בערב יום טוב אין נוהגין מנהג אכילת טועמיה, דמקור מנהג אכילת טועמיה הוא בשער הכוונות [ס"ב:], וז"ל, ראוי לאדם לטעום כל התבשילין שמבשל בערב שבת לכבוד השבת, כי הוא דוגמת האדם המכין סעודה למלך, וטועם התבשילין אם הם טובים, ואם חסרין איזה תבלין, כדי שיתקנם או כדי שיבשל תבשילים אחרים, עכ"ד, והוא שייך בערבי שבתות דוקא, שאם ימצא בשבת כי טועם התבשילים פגום, לא יוכל לתקנם או לבשל אחרים, ולא יהא לו כבוד את המלך, אבל בימים טובים שיוכל בו ביום לתקן התבשילים או לבשל אחרים, אין ענין לטועמם בערב החג.

אכילת המאכלים

אכילת המאכלים אלו בשבועות היא כדי להורות לאדם את המוטל עליו מקבלת התורה וכמו שכתב השלה"ק בענין אכילת סימנים בר"ה, שכל ענינם אינם בעצם אכילתם אלא גם בזמן האכילה לא יסיה דעתו מחובת היום דר"ה, כן הוא גם בשבועות.

חזון למועד שבועות

מכבדין השי"ת במאכל ומשתה

מה אשיב לה' כל תגמלוהי עלי כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא, למה הדבר דומה לשרי מלוכה שמכבדין את המלך ומה יעשו כלום חסר מהם ומשולחנם לעולם ואין לחדש כבר, מה עשו התקינו סעודה כעין סעודת עניים וכלי גולה והזמינו המלך

והיה חידוש בעינו ונעשה בתכלית היופי וההידור כעין כלי גולה, וה"נ לכבד ה' בתורה ושירות ותשבחות זהו מעשים בכל יום, ומה לכבדו בסעודת עני היינו במאכל ומשתה ושתיית יין בעצרת דבעי' לכם ובו ישובח בשירות ותשבחות בסעודת העני הלזה והיא תפארתו, והיינו מה אשיב לה' הלא כל תגמולוהי עלי בתורה ותפילה כל יום ויום ששם חלקי מיושבי ביהמדר' ובמה אשיב רק אשא כוס ישועות מלא יין ואודה ה' ובשם ה' אקרא וזהו פלא.

דרשות חתם סופר לשבועות תקפ"ט ח"ב דף רצ"ב ע"ד

צריכין לאכול ביום ההוא בקדושה

איתא בגמ' (פסחים ס"ב) אר"א הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם, מ"ט יום שנתנה בו תורה הוא ע"כ. וקשה דאדרבה משום שבו נתנה התורה ה' מן הראוי לעסוק בתורה ולא לאכול ולשתות. ואפ"ל בהקדם דברי המדרש פ' יתרו, באותו שעה בקשו מלאה"ש לפגוע במשה עשה לו הקב"ה קלסמירון של פניו דומה לאברהם, א"ל הקב"ה וכו' לא זה שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו, אמר הקב"ה למשה לא נתנה התורה אלא בזכות אברהם וכו' ע"כ. דהנה המלאכים לא בקשו לקבל אלא הפנימיות התורה, אבל לא חיצוניות התורה דזה לא שייך אצלם, והם לא ידעו שגם באכילה אפשר לעבוד את ה' כמו שהוא אצל הצדיקים אמיתיים, אבל כשהיו אצל אאע"ה ראו שאפשר אף בעת האכילה לעבוד את ה' שהם השיגו העבודת הקודש של אאע"ה אף בעת אכילתו, לכן הסכימו שינתן התורה לישראל, כיון שהם יכולים לעבוד את ה' אף בעת אכילתם ויכולין לקיים החיצוניות התורה וגם פנימיות התורה, מה שלא שייך אצלם, וזהו הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם, רצ"ל שצריכים לאכול ביום ההוא בקדושה, מ"ט דהא יום שנתנה בו תורה הוא, דהא כל עצמינו שזכינו שיתן לנו התורה ולא למלאכים, ה' בשביל האכילה שנתברר להם שאפשר לעבוד את ה' גם בעידן האכילה, לכן צריכין דוקא לאכול ביום ההוא, אבל רק בקדושה.

חידושי תורה סאטמאר, תשי"ז

גביע גדולה לקידוש

בליל יום טוב היה החזן מקדש בביהכ"נ [מנהג אשכנז], הגביע של יום טוב היה גדול מן הגביע של שבת, והיה מחזיק כחצי ליטר. הסיבה שהיה גביע הקידוש של יו"ט גדול מן הגביע של שבת, י"ל משום שמחת החג, שאינה אלא בבשר ויין.

מנהגי הקהלות [אשכנז] ח"א עמ' קפ"ב, ובח"ב שם בחקונים והשלמות עמ' שי"ד

משקה מעוד

בני הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל זי"ע נהגו לשותת משקה מי-דבש [מעודה] בחג השבועות, על שם הפסוק דבש וחלב תחת לשונך², שזה קאי על קבלת התורה.³

מאורי אור ע' קצ"ו טו"ב

¹ יש נוהגין לקדש ביום השבועות על משקה מעד.

² פעם בא רב מפורסמים מרוסיה להרה"ק רבי יצחק מסקווירא זי"ע וכיבד אותו בכוס של משקה מעד, אמר הרה"ג הנ"ל אני רוצה דוקא כוס יין, כי אי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא [כמאמר רבי יוסף במס' פסחים ס"ח:]: יי"ן בגימטריא שבעי"ם, נכנס יין יצא סוד זו יינה של תורה.

ע"ז השיב לו הרה"צ רבי יצחק בזה"ל: איתא בגמרא [שם תיכף אחר המאמר הנ"ל] רב ששת הוה מסדר תלמודיה אחת לתלתין יום, והוי קאי בעיברא דדשא ואמר חדאי נפשאי חדאי נפשאי, ובאמת המאמר הזה הוא פלא כמובן, אלא כך פירושו, רב ששת הוה מסדר תלמודיה, פי' שלמד הרבה, אבל הוי קאי בעיברא דדשא, פי' היה מפשפש במעשיו אולי ח"ו נתפס בעבירות שאדם דש בעקביו כגון המתגאה בלימודו שלמד הרבה, וכי"ב שאז ח"ו לשוא יגיעתו בלימודו, רק אחר הפשוט שמצא שהוא נקי מזה אז אמר חדאי נפשאי, ואחר שסיים המאמר אמר להמשמש לו תן כוס יין להרב הגאון, אז ענה הרה"ג הנ"ל לא לא, אני כבר לא רוצה יין, רק משקה שכל המסובין שותים, ושתה לחייים על כוס מי דבש.

קובץ משבנות יעקב ח"ב ע' כ"א

קידוש על חלב

בגמרא [שבת פ"ח.] כולי עלמא מודי דבשבת ניתנה תורה לישראל, א"כ היו צריכין לעשות או קידושא רבה של יום השבת כדין על היין, אולם אחר שנכנסו או מרשות גוי לכלל ישראל א"כ הי' על כל היינות דין יין נכרי שלא הי' ראוי לקדש עליו, א"כ הוכרחו לקדש או על החלב שהוא מרוי ומשכר¹ כדאיתא בכריתות [י"ג:], שאם שתה חלב ונכנס למקדש חייב משום שכרות, ע"כ לזכר זה אנו אוכלין מאכלי חלב בעצרת.

שם משמעון או"ח סי' י"ד

מאכלי שבועות

מצות שמחת יום טוב הקדוש הזה גדולה מאוד ורבה היא על כל שמחת הימים הקדושים, דמר בריה דרבינא כולא שתא יתיב בתעניתא, בר מעצרתא כו' [פסחים ס"ח:]. ומפרשים גדולי הפוסקים, שאפילו תענית חלום לא היה מתענה בו, ורב יוסף עבדי ליה עיגלא תילתא, אמר אי לאו ההוא יומא כמה יוסף איכא בשוקא.

סידור יעב"ץ לשבועות

מצות שמחת יו"ט בשבועות, חייב אדם להיות שמח טוב לב הוא ובניו ואשתו ובני ביתו וכל הנלוים אליו, ושמחה זו היא מ"ע מה"ת שנאמר "ושמחת כחגך אתה ובנך ובתך וגו'.

שוע"ה סי' תקכ"ט סי"ז

וחג השבועות חמיר יותר משאר שבת ויו"ט שאסור להתענות בו אפילו תענית חלום לפי שהוא יום שניתנה בו התורה וצריך לאכול ולשמוח בו להראות שנוח ומקובל לישראל יום שניתנה בו התורה².

שוע"ה סי' תקצ"ד סי"ח

הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם, ד'יום שניתנה בו תורה הוא',³ וישמח בו במאכל ובמשתה להראות שנוח ומקובל יום זה לישראל שניתנה תורה בו.

² ראה מהרש"א שבת [קל"ט. ד"ה ולקדקוד, ובי"ד סי' קכ"ד].

³ ע"ש שביאר בתשובה שזה היה מלפנים שהחלב היה מרוי ומשכר כמו היין, אבל הטבע דחלב של עתה נשתנה, כמו שמצינו שנשתנה לענין שאחז"ל [ברכות נ"ז:] שחלב מזיק לחולה, והיום אנו רואין שהחלב הוא טוב ומועיל כמעט לכל חולה, ועכ"ח שנשתנה הטבע בזה, ה"נ י"ל שנתנה טבעו גם בהא שאינו מרוי ומשכר עתה, ע"כ אינו ראוי לקדש ולהבדיל עליו ע"ש.

⁴ שונה דינה אכילה זו בחג השבועות משאר אכילות שבפסח ובסוכות, שבהם האכילה היא מדין עונג יו"ט בלבד, וע"כ רבי אליעזר סובר שמי שעונג יו"ט הוא לו להיות יושב ושונה אינו צריך לאכול, אבל אכילת חג השבועות אינה באה מצד עונג יום טוב אלא כדי להראות את שמחתנו בקבלת התורה, על כן הכל מודים שצריך לאכול בחג השבועות, ומכיון שכל עיקרה לא באה אלא להראות את גודל שמחתנו ביום זה שניתנה בו תורה לישראל, הרי אכילה זו נחשבת לאוכלה כמי שיושב ושונה בלימוד התורה, ואם כן גם מי שעונג יום טוב שלו הוא על ידי לימוד התורה ולהיות יושב ושונה זוכה בחג השבועות לקיים שתיהם.

בית אהרן עניני מועדות סי' ו' אות י"ד

¹ רצה לומר דבפסח אדם שמח שגופו שמח שיצא מעבדות שהוא טוב הגופני, אמנם שבועות דהשמחה הוא נתינת התורה והיה קשה לגוף לשמוח דהא מתן תורה הוא רק טובות רוחניות, לזה אמרו בעצרת דבעינן נמי לכם שישמח הגוף דיאמין שהתורה הוא חיי העולם הבא ועולם הזה וארך ימים בימינה ובשמאלה כו' [משלי ג' ט"ז] רפאות תהי לשרך כו', [שם שם ח'] ובזה יתענג גופו ג"כ ויתעלס ג"כ בשימו דברים אלו על לבו.

קדושת לוי

² בראשית נוטריקון, ב'מטעמים ר'בים א'ת יום ש'בועות ת'חוגו.

הגר"א בהקדמת ספרא דגניעותא

פסחים ס"ח: ובפיר"י, פסקי תוס' פסחים קע"ד

ירבה בסעודת היום לכבוד יו"מ, איתא בפסחים [ס"ח:] הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם, מ"ט יום שניתנה בו תורה היא. כתב שם בחידושי רבינו דוד, שהכל חייבין לשמוח ביום שניתנה בו תורה כדי לראות את עצמו שהוא שמח במתן תורה ואינה עליו כעול על צווארו ואינו מראה עצמו שמח אלא באכילה ושתיה.

ובסדר היום כתב דבעינן לכם כדי שישמח הגוף שעוסק בתורה ומצוות שנתנו ביום זה.

ועוד איתא שם בגמרא מר בריה דרבינא כולא שתא יתיב בתעניתא, בר מעצרתא כו', והקשה שם רבינו דוד איך לא היה חושש להתענות בשבת ובשאר ימים טובים, אלא שמר ברי' דרבינא לא היה יושב בתענית כל השנה בגזרת תענית שגזר על עצמו, אלא לרוב חשקו בתורה היה מונע מעצמו אכילה ושתיה כל הימים בעוד שהיה זמן בית המדרש ולא היה אוכל עד הלילה כו' ומפני שהיה מונע מעצמו אכילה ושתיה לחשק התורה אף בשבת היה רשאי בכך כו' וזה היה עונג שלו, אבל ביומא דעצרתא לא היה רשאי בכך כדי לראות עצמו שמח במתן התורה וכנ"ל שאינו מראה עצמו שמח בלא באכילה ושתיה ע"ש.

תמידים כסדרם

חלות קלועות

יש נוהגים לאפות לכבוד חג השבועות חלות רגילות קלועות [לא עגולות] ככל שבתות השנה^א.

חלות עגולות

יש נוהגים לעשות חלות עגולות לכבוד יו"מ, ובסעודות הלילה בוצעים על חלה פשוטה ובסעודות היום בוצעים על חלב קלועה.

מעגל השנה שבועות

חלה בדמות ציפור

יש נוהגים לעשות על החלות קשר שנראה כצורת ציפור^ב.

מעגל השנה שבועות

חלה בדמות יד

יש נוהגים לעשות חלות בדמות כף יד עם חמש אצבעות, כי מושיט אני את ידי לקבל התורה, וגם רמז לשני לוחות אבנים הוריד בידו.

מנהגי ישראל מקורות ותולדות, ח"ג עמ' קל"ח

חלה בדמות סל

יש נוהגים לעשות חלות בדמות סל, רמז להמנא של ביכורים.

חלות עם זאפרין

מעים שעושין חלות עם זאפרין בחג השבועות, לפי שכרכום יזכך הדם, ולפיכך היוולדות אוכלות כרכום לגרש מותרות הדם, ולפי שהימים הם ימי קדושה להגזר ממזומאה, וכמו שכתוב [שמות י"ט מ"ז] אל תגשו אל האשה, ולזכך הנפש בנקיות המדות, ועל כן

^א באבוב, בעלזא, סאטמאר.

^ב רמז דכנסת ישראל דומה ליונה.

^ג לפי שמשמח הלב.

אוכלין זאפרין לגרש המדות הרעות בא ממותרות הדם.

כל בו סי' נ"ב, ארחות חיים סקי"ג, א"ר סי' תצ"ד סק"ט, הק יעקב שם סק"ט

לחם ארוך ולו ארבע ראשים

נהגו הנשים לאפות לכבוד חג השבועות לחם ארוך ולו ארבעה ראשים, זכר לשתי הלחם שהקריבו בעצרת דהיינו שלשתי הלחם יש ארבע קצוות^א, ועוד מפני מול תאומים המשמש בחודש סיון.

כל בו סי' נ"ד, אליה רבה סי' תצ"ד סק"י

נוהגים לעשות בחג השבועות יום קבלת התורה לחם ארוך, רמז לתורה שנקראת לחם ועל התורה נאמר: "ארוכה מארץ מדה"^א [איוב י"א ט'] שהיא ארוכה ורחבה.

ולמה ארבעה ראשים, על שם הכתוב "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים", ואין נהר אלא תורה ואין עדן אלא סיני, ומעם נוסף: כנגד פרד"ם פשט, רמז, דרש, וסוד, שהתורה נדרשת בהם.

שו"ת תשב"ץ [סי' קל"ד], ארחות חיים תפלות המועדים סקי"ג, לב דוד פ' ל"א

ועד מעם משום שמפמירין בהפמרה ד'מעשה מרכבה' שנאמר בה, ומתוכה דמות ארבע חיות וארבעה פנים לאחת.. וארבע כנפים^א.

ערכים לחג השבועות עמ' 73

עוד מעם כנגד ארבעה שמות שיש ליום טוב זה, חג השבועות, עצרת, חג הבכורים, וחג הקציר.

לב דוד

חלה בצורת סולם

נהגו הנשים לאפות לכבוד יום טוב שני חלות בצורת סולם עם שבעה פסים כנגד שבעה רקיעים הנפתחים בליל שבועות.

חלה עם חלב

כתב הרמ"א [יו"ד סי' צ"ז ס"א] נוהגין ללוש פת עם חלב בחג השבועות כי כל זה נחשב כדבר מועט, גם כי צורתן משונה משאר פת^א.

למבול החלה בדבש

יש נוהגים למבול החלה בדבש^א, מפני התורה שנמשלה לדבש כמו שנאמר [שיר השירים ד' י"א] דבש וחלב תחת לשונך.

פרי חדש סי' תצ"ד, כל בו סי' נ"ב, מובא באלהו זוטא

אכילת חמץ בשבועות

בפסח צריך לאכול דווקא מצה, ובשבועות דווקא חמץ [מנחות נ"ב:] ששתי הלחם באים דווקא מן החמץ.

ואפשר לומר על דרך רמז, חמץ מרמז על מעשה בני אדם היינו מה שבא ע"י אתערותא דלתתא, כמו שאיתא במדרש תנחומא תוריע [פרק ה'] מעשה ששאל מורנוסרופוס הרשע את רבי עקיבא איזו מעשים נאים של הקב"ה או של בשר ודם, א"ל של

^א לפ"ז הטעם צריך שיהי' השני הלחמים שמביאם לשלחן מחיטין דוגמת שתי הלחם.

^ב יש מדקדקין שעושין צורת הקרעפליך של גבינה בחג השבועות שונה מצורת הקרעפיל שעושין לבשר בערב יום הכיפורים ולהושענא רבה.

^ג יש נוהגין לאכול גם עוגות מדבש, שהתורה נמשלה להם [דבש וחלב תחת לשונך].

בשר ודם נאים, א"ל למה אתם מוליך, א"ל אני הייתי יודע שעל דבר זה אתה שואלני ולכך הקדמתי ואמרת לך שמעשה בני אדם נאים משל הקב"ה, הביא לו ר"ע שבלים וגלוסקאות, א"ל אלו מעשה הקב"ה ואלו מעשה ידי אדם, א"ל אין אלו נאים יותר מן השבלים, א"ל טורנוסרופוס אם הוא הפיץ במילה למה אינו יוצא הולד מהול ממעי אמו, א"ל ר"ע ולמה שוררו יוצא עמו והוא תלוי בכמנו ואמו חותכו, ומה שאתה אומר למה אינו יוצא מהול לפי שלא נתן הקב"ה את המצות לישראל אלא לצרף אותם בהם ולכך אמר דוד (תהלים י"ח) כל אמרת ה' צרופה.

מזה ראינו שגלוסקאות שהוא חמץ הוא מעשי בני אדם מרמו על אתערותא דלתתא ע"י תורה ומצות ומעשים טובים, ובחינת מצה מרמו על אתערותא דלעילא, ולכך בפסח שלא היה גאולת מצרים על ידי אתערותא דלתתא ע"י תורה ומצות ומעשים טובים, לכך צריך לאכול מצה, מרמו שלא היה אתערותא דלתתא ע"י מעשה בני אדם.

אבל בחג השבועות שהיו בבחינת הזדככות החומריות וקבלו אח"כ את התורה וע"י זה יש כח בידם לפעול בעליונים ובחתונים לכך צריך דווקא חמץ שהוא מעשה בני אדם שמרמו שהכל תלוי במעשיהם הטובים הן להשפיע שפע בכל העולמות על ידי קיום התורה ומצות ומעשים טובים והן להכניע הסטרא אחרא עד גמירא על ידי שמשבר כל המדות רעות ותאוות רעות.

או נאמר על דרך זה כמו שאיתא בתוספות (קידושין ל"א. ד"ה גדול) שלכך גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה, שהתגברות היצר הרע יותר במצוה מכאינו מצוה לכך כשמקיים מצוה שמצווה ועומד עליה שהתגברות הסטרא אחרא והקליפה גובר בזה מאוד לכך הוא משפיל ומכניע הסטרא אחרא עד גמירא, וזה הוא רק ע"י קבלת התורה, לכך צריך דווקא חמץ לרמו שע"י התורה משפיל ומכניע הסטרא אחרא שמרמו על בחינת חמץ.

בת עין, יתרו ד"ה ועפ"י דברינו

בווה"ק [ח"ב פ"ג:] הקשה מאחר שיש מעלה באכילת מצה, למה בשבועות שהוא יום נכבד ביותר למה לא נצטוונו לאכול מצה, ותירץ במשל חולה שעמד מחליו תחילה נוקק למאכלים קלים לרגלי חלישותו וכאשר ישוב לאיתנו יכול לאכול כל מה דבעי, כן פסח שהוא זמן יצי"מ עדיין חלשים ונוקקים למצה, משא"כ בשבועות, עכ"ד. ועדיין יש לדרקק התינוח שאינם נוקקים למצה, אבל מ"מ למה היו שתי לחם חמץ דוקא.

ונראה דהנה מצה נקראת מיכלא דמהימנותא, והיינו שמחוקת האמונה בלב ישראל, אך אמונה שייכת רק בדבר שאינו רואה בעיניו ואינו יודע בעצמו והוא מאמין למה שנאמר לו, אבל אחר שבעיניו רואה שוב לא שייך לקרותו אמונה, וכמו שדקדק במדרש [שמות פ' כ"ג ס"ו:] במה שאמרו בקריעת ים סוף שבשכר האמונה זכו למה שזכו הלא היו רואין כל אותם הנסים ולא היה להם להאמין, ותירץ שהכוונה על אמונת האבות, ומ"מ יוצא לנו מדברי המדרש שאחר ראיית הנסים שוב אין לקרותו בשם אמונה, וע"כ כשיצאו ישראל ממצרים שעוד לא פסקה זוהמתו, ועוד היו כחות הרעים של מצרים רודפין אחריהם עד קריעת י"ם, עדיין לא היה נחשב שמאיר הכל לנגד עיניהם, וכתוב [יהווקאל פ"ו ז':] ואת עירום וערי' ושייך לקרותו בשם אמונה וכמ"ש [ירמ' ב'] זכרתי לך חסד נעורך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה, שאז היה נחשב זה לרבותא, אבל בעת מתן תורה דכתיב [שמות כ' ט"ז:] וכל העם רואים, אין ענין כזה נחשב לרבותא כלל, ונקל היה להם לעשות כהנה וכהנה, וע"כ מצה שהיא מיכלא דמהימנותא אין לה ענין אלא בפסח זמן יציאת מצרים, אבל שבועות אין לו ענין למצה, אדרבה, זה היה לגרעון, שהיה מראה שעדיין צריכין לחיזוק אמונה, וע"כ לכוונה זו נצטוונו להקריב שתי לחם חמץ להורות שזכו למעלה נכבדת שאין שייך עוד לקרותה אמונה.

שם משמואל שמיני עצרת תר"פ ע' רב"א פ"א

איתא בווהר הק' בפסח המצה האוכל ובעצרת דווקא חמץ, וכן השתי הלחם היו חמץ, להורות שבכת התורה כח בדינו להגביר על שאור שבועים, כדברי רז"ל פרק קמא דקידושין, בראתי יצר הרע בראתי לו תבלין.

חות יאיר חדש לבעל אור חדש י"ע, דברי שלמה

כתב הרב החיד"א הטעם דהשתי הלחם ה' חמץ, רמו ליצר הרע, שהתורה תבלין, ומטענת שיש בנו יצר הרע זכינו לתורה, וכמו שאמר משה רבינו ע"ה למלאכים: כלום יצר הרע יש ביניכם, כמו שאמרו [שבת פ"ט.].

חיד"א בספרו פני דוד ס' ז'

יש שני בחינות בעבודת הבורא ברוך הוא, בחינה אחת, שאנו רואין ניסים ונפלאותיו שמשנה דברים הטבעיים מזה ניכר שהוא יתברך מושל בכל ועושה בהם כרצונו ומחויבין כל בראויו לעבדו ביראה, ובחינה ב', כשאנו משיגין גדולתו מצד שהוא הבורא הכל וראוים לעבדו, וההפרש בניהם הוא, כי כשאין מכירין גדולתו רק ממעשיו ונפלאותיו כמו הניסים שעשה במצרים ובים הניסים הם גדולים בעיניו, כי אין מכיר גדולתו רק על ידיהם, אבל כשהוא מכיר ויודע ידיעה אמיתית, כי הוא הבורא הכל, אם כן אין הנם גדול כל כך בעיניו, כי אין זה חידוש שהבורא הכל יכול לעשות בנבראים שברא כרצונו כיון שהוא ברא אותם, רק מזה יקר הנם בעיניו שהבורא ברוך הוא עשה ניסים ונפלאות מחמת אהבת ישראל, והנה בצאת ישראל ממצרים היו בקטנות השכל והכירו גדולת הבורא רק על ידי ניסים ונפלאות. אך במתן תורה בסיני נודעו חומרותם והכירו גדולת הבורא ברוך הוא בכחינה הב' הנ"ל מצד שהוא ברא הכל וידעו למפרע שגם הניסים והנפלאות שעשה במצרים ובים אין הפלא מצד הנם כי אם שנראה אהבתו לישראל וכנ"ל.

ועל פי זה נבאר לך למה בפסח נצטוינו לאכול מצה ולהקריב בבית המקדש גם כן מצה, ובשבועות היו שתי הלחם דוקא חמץ וקרבת תורה מקצתה מצה ומקצתה חמץ. והוא, כי מצה, רומזת לדרך אשר הברואים עובדים להבורא יתברך מצד נפלאותיו וגם פשטיות מורה על זה שמצוה לאכול מצה לזכר שהמצרים היו ממהרים עליהם לצאת כמו שכתוב (שמות יב, לט) ויאפו את הבצק כו', וכמו כן אכילת פסח מורה על החפזון והזכירות הללו הם לזכר אשר השגנו אותו מכה נפלאותיו, אבל כשהגיעו להר סיני הכירו אמיתיות ולא נחשב להם הנם מצד הנם עצמו, כי השיגו שכל הברואים הוא לבדו ברא אותם במאמר פיו משום הכי בידו לשנותן ואם כן לא הוצרכו לעבדו מצד השגת הניסים והנפלאות ומשום הכי הקרבן בחג השבועות לא צוה להקריב מצה, כי המצה מורה על השגה מנסים ונפלאות ובחג השבועות לא הוצרכו לעבדו בבחינה זו.

והנה תודה היתה בא על הנם כאמרם ז"ל (ברכות נד ע"ב) ד' צריכין להודות. והנה כשעושה לו הקדוש ברוך הוא הנם הוא משיג בחינה ראשונה, ואחר כך מחמת שעשה לו הקדוש ברוך הוא הנם מתמיד האדם יותר בעבודתו ועל ידי כן בא לבחינה שהיו במעמד הר סיני והמועיל לבוא למדרגה זו מחמת שהשגנו זה כבר בסיני ועל זה מביא תורה מצה וחמץ הרומז לשני בחינות הנ"ל שהיו בהם אחד קודם הנם ואחד אחר הנם.

קדושת לוי, פקודי

אכילת מצה

מניחים עוגות מצות מפסח עד העצרת ואוכלים אותם בסעודת הבוקר בשבועות, והטעם י"ל שחג השבועות נקרא בלשון המשנה בשם 'עצרת' וכן תרגם אונקלוס 'שבועותיכם' בעצרתיוכו' [במדבר כ"ח כ"ו], והוא עצרת לפסח, כשם שיום טוב אחרון של סוכות הוא עצרת לסוכות [שהש"ר פ"ז] ובכדי לקשר השייכות הזאת הנהיגו להניח עוגות מצות מפסח עד עצרת ולאכלם בו ביום.

שירי ופליט ח"א עמ' 8

הנה מה טוב ומה נעים דאם יש לו מצות שמורות די סיפוקו ויותר, דישמור מהם קצת לאכול ביום פסח שני בי"ד באייר, וגם בחג השבועות שהוא רמז לשתי הלחם חמץ ומצה וכדכתב הרב של"ה יע"ש, ועל כל פנים אם אין לו ישמור ממצות אחרות שאכל מהם תוך הפסח.

חיים לראש הגרש"פ דף ק"ז אות ט'

יש נוהגים ומצניעים ממצות של פסח ואוכלים אותם בסעודת הבוקר בשבועות, והוא מנהג קדמון לפנינו בישראל שאוכלין מצה וחמץ היום הזה, כרמז לדבר ששבועות הוא סיומו של חג הפסח וגם עצרת של פסח, ועוד משום שהוא זכר למצות שהוציאו ממצרים שאכלו מהם עד שירד המן.

תנחת לסדר התפלה של רבינו מימין, אבי הרמב"ם, אהל מועד ח"ב דרך ששי

מצה כנגד דוד, כזו"ח פר' נשא, ובחג דגן הילולת דוד מלכא משיחא לכן אוכלים מצה בשבועות.

גם רמז לגוף ונפש שיתעדנו לעתיד, כי בעבור זה היו חמץ ומצה בשתי הלחם ומנחת נסכים, ועוד תרי מטעמי דהוא זכר ליציאת מצרים דעל מנת כן פדאנו כו'.

מטעמי

מאכלי שבועות

דוד

כל בו סי' נ"ב, לב דוד פל"א דף ע"ו, מועד לכל חי סי' ח' - י"א

עוד מטעם י"ל ע"פ הזוהר דבמצרים לא זכו אלא לבחינת מלכותא קדישא הרומזת לה"א, וזהו מצה י"ה בא"ת ב"ש עם ה', - ואח"כ זכינו למצוה וא"ו לה"א וע"כ אוכלים מצה שזכינו בתחלה במצרים והיום זכינו למצות והמצוה אתחלתא דגאולה וע"י המצה זכינו למצוה.

לב דוד פ' ל"א

עוד מטעם י"ל לפי הדין דהפודה עבד לשם עבדות משתעבד ולכן הקב"ה התנה שהוציאנו ממצרים ע"מ לעבדו וכמאמר רז"ל אנכי ה' וכו' ע"מ בן פדיתך, ומצה כתבו המפורשים שהוא זכר לעבדות ולזה ביום הזה אוכלים מצה שקבלו התורה סימן עבדות שאנחנו עבדי ה'.

לב דוד פ' ל"א

עוד מטעם י"ל, מנהג זה היה נהוג בין הכהנים בבית המקדש, אשר היו אוכלים בחג השבועות חמץ וגם מצה, בעצרת אומרים לו, הילך מצה, הילך חמץ [סוכת פ"ה מ"ו].

לב דוד שם

עוד מטעם י"ל, כי נרמז ביום הזה שאחר התחיה יתענגו בני העולם הזה בגוף ובנפש יחד מן הסעודה השכליית המעותרת להם כמו שהיה מתענג אדה"ר בגוף ונפש קודם שחטא כי אז יחזור העולם לשלימותו הראשון ולדוגמא זו בא הקרבן חמץ ומצה ביום הזה חמץ כנגד הגוף ומצה נגד הנפש, והחמץ ומצה קריבין יחד על גבי המזבח, גם הנפש והגוף יתעדנו יחד בעידון העולם ההוא שהוא זיו השכינה כמו שמצינו לאליהו ולמשה עב"ל תולעת יעקב, ע"כ יתכן מנהג זה שיהיו אוכלין מצה וחמץ ביום הזה לרמוז לגוף ונפש שיתעדנו לעתיד.

שלה"ק במסכת שבועות דף קפ"א.

מצה עם דבש

נהגו לשמור מצות מפסח לשבועות, ומפררים אותו בתוך חלב ודבש, וטועמים מזה אחרי תפלת שחרית של חג השבועות. והטעם לפי שהתורה נמשלה לדבש וחלב וחטה, שנאמר חלב חטים ישיבעך, ונאמר דבש וחלב תחת לשונך, וזקני דבדו מעידים שקבלה בידם שזיה סגולה להברחת עקרבם.

נתיבות המערב שבועות עמ' 111

יש נוהגים לאכול בחג השבועות מצה עם דבש, ונראה הטעם, כמו שאמרו רז"ל דהמצה רומזת ליצר הטוב, והתורה נמשלה לדבש, ואמרו רז"ל בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין.

שמו יוסף, ספר עצרת עמ' 252

אי אכילת מצה

הגה"ק רבי אברהם יהודה לייב הכהן שווארץ בעל הקול אריה זצ"ל לא נהג לאכול מצה בחג השבועות שנשארו מפסח, והטעם כי חשש שבזמן ארוך מפסח עד שבועות כבר יש על המצות נמלים וכדומה.

מנהגי הקול אריה אות קכ"ג עמ' ע"א

דבש

בא וראה היאך דוד משבח את דברי התורה שאמר הנחמדים מזהב ומפז רב ולא עוד אלא שאין בכל מיני תבואה חביבה מסלת נקיה שהיא צפה בפה ודברי תורה חביבין ממנה שנאמר ומתוקים מדבש ונפת צופים, אמר רבי חנינא אם תאמר שאין בכל מיני המשקין מתוקין מן הדבש ודברי תורה מתוקין מכלם שכתוב בהן ומתוקים מדבש ונפת צופים.

מדרש תנחומא עקב פרק א'

רבי יוחנן אומר מהו נופת כלה, נפני, לשון יוני הוא, ר' אלעזר אומר נופת זה הדבש של צופים, יש דבש שהוא נקרא נופת צופים והוא מעולה מכל דבר שבעולם, אימתי בשעה שאת עסוק בתורה.

ילקוט שמעוני שיר השירים פרק ד'

מעם שאוכלין דבש בחג שבועות, י"ל דאיתא ברבינו יונה [ברכות מ"ג.] שמטבע הדבש להפוך את הדבר הנופל לתוכו לדבש, על כן נמשל תורה"ק לדבש שיהפוך בו כל מדות המקבל עליו עול תורה לדבש שיהיו כל מעשיו מתוקנים על פי תורה הקדושה, דכתיב [דברים ל"ב י"ג] ויניקהו דבש מסלע, זהו כח תורה הקדושה, אשר אדם עובר בעולם מה שמתקשה בחינת סלע מזה נעשה דבש, כעין דכתיב [הושע ב' י"ז] עמק עכור לפתח תקוה, מה שיוורד לעמק עכירת ענינים מרים, אחר כך בעוזבו דרך זה נתהפך על ידי תשובה שיהי' פתח תקוה שזדונות מתהפכות לזכות.

שפתי צדיק, בית ישראל השלם לשבועות עמ' צ'

מאכלים מתוקים

נהגו לאכול בו כל מיני מאכלים מתוקים כגון דבש וחלב, משום דבש וחלב תחת לשונך, ונדרש על מתן תורה.

מהר"ם מרומנבורג

דייסות מתוקות

בפרס מכינים לסעודת החג דייסות מתוקות, כמו 'חלווא-כומא' דייסת תמרים עשויה מסולת, תמרים, שמן וצוקער, או 'חלווא ברנג' דייסת אורז העשויה מאורז טחון, שמן, מים צוקער ומיני תבלין.

ממנהגיהם של יהודי פרס, איראן,

מאכלים שונים

בעיר חלב [ארם צובה שבסוריה] נוהגין דבלילות החג מקפידים על אכילת בשר, וביום אוכלים מאכלי חלב בלבד, המאכלים המקובלים הם אורז בדבש, ואורז בחלב.

עוד נהגו לאכול מאכל בשם 'נאטף' [על שם הפסוק ארץ רעשה אף שמים נמפו, [תהלים ס"ה מ']], המדובר על מתן תורה, והוא עשוי מבצק עם שמן או חמאה ממולא בפירות, וצוקער ושקדים, או ממולא בשר, או בכינים וגבינה, ומעל הבצק יוצקים את ה'נאטף', העשוי ממים מבושלים בצוקער ועשבים. מאכל נוסף הנאכל בעיר חלב ביום זה הוא 'רשתה קלסונם', העשוי מחומי בצק.

קובץ ארץ זבת חלב ודבש, גליון מיוחד לשבועות

יש נהגו לאכול מאכל הנקרא 'לחרבל' ביום השבועות, ומרכיביו, קמח מצה, צוקער ונענע, ויש נהגו לאכול מאכל מבצק ושמו 'לפדאווש' והוא מעין חומי בצק, וכ"ז זכר לקרבן שהיה בבית המקדש הנקרא 'מנחה חדשה [ויקרא כ"ג] ויש בזה גם חלב ובנ"ל.

נתיבות המערב עמ' 111 אות י"א

שיריים מקבר יחזקאל

רבים מתושבי בגדאד נוהגים לחוג את חג השבועות בחצר הגדולה על מערת קבר אדוננו יחזקאל הנביא ע"ה, ובעת חזרתם של היהודים מההשתמחות על קבר יחזקאל הנביא, היו שולחים קרוביהם ושכניהם מיני מתיקה לחוזרים, לסימן שבקשותיהם יתקבלו ברצון ומעתה יתמתקו חייהם, ביחוד הרבו לשלוח חתיכות של צוקער או 'לזוינא' [מין ריבה], החוזרים משיבים לשולחים, תמרים, צמוקים, אפונים, סוכריות שהביאו אתם מקברו של הצדיק.

החוזרים היו מביאים אתם מין מאכל הנקרא 'ב'ר'יש' מאכל זה נעשה מאבקה הנמצאת בתוך קני-הסוף הרבים הנמצאים בקרבת קבר יחזקאל הנביא, מאבקה זו היו עושים עוגות ומיני מאפה רבים.

מאכלים אלו שהובאו מקבר יחזקאל היו יקרים וחביבים ליהודים, ונהגו לאכלם בעת שמחה וימי מועד, תוך כדי הדגשת

קדושת המקום וזכות הצדיק, יהודים רבים נהגו לערב מעט ממאכלים אלו בתבשיליהם ובכל שבת אכלו ממנו, עד לתקופת חג שבועות בשנה לאחר מכן, אז היה מגיע משלוח חרש של מאכלים מן הקבר למשך השנה הבאה.

עולם החסידות גליון אייר תשס"א

אכילת פלאדין

יו"ט של שבועות דרך העולם שעושים לחמים ופלאדין [הלות קלועות של רווינקים] ממולייא דחלב, וקורין לו סיני⁷.

מהרי"ל הל' חלה. לקוטו מהרי"ח

אכילת תפוח

יש נהגו לאכול תפוחים¹⁰ ולקרוא עליהם: "כתפוח בעצי היער, כן דודי בין הבנים, [שיר השירים ב' ג'], מה התפוח הזה אינו גומר פירותיו אלא בסיון, כך לא נתנו ישראל ריח טוב בעולם אלא בסיון"¹¹ [פסיקתא דרב כהנא פסקא דבחרש השלישי דף ק"ג ע"ד], מה תפוח זה משעה שמוציא ניצו ועד שגומר פירותיו ג' יום, כך משעה שיצאו ישראל ממצרים ועד שקבלו את התורה ג' יום¹².

שם

הרה"ק מראפשיץ זי"ע אמר כי כל תפוח ותפוח אם תחתכנו לרחבו תמצא בו עשרה נקודות, כי על הר סיני ה' גדל תפוחים, והנקודות הם נגד עשרת הדברות הקדושים.

דעת שלום כת"י, סוכות

תפוח גומר פירותיו לחמישים יום

תפוח משעה שמוציא ניצו ועד שגומר פירותיו חמישים יום, ואינו גומר פירותיו אלא בסיון.

מדרש רבה שה"ש פ"ב כתפוח בעצי היער

תפוח אינו גדל רק בסיון

הנה התפוח יש לו שני דברים שאינו גדל רק בסיון והוא חודש השלישי וגם אז לא נגמר רק במ"ט יום, רמז שבכחו הוא כח הרכבתו ביושר שכל חודש אייר וסיון כ"א לו בעצמו ניסן הוא עדיין מימי הקור ואייר רובו מימי הקיץ וסיון הוא ממוצע, הגם שהוא חם יותר מאייר, מ"מ אדרבה זה גורם שמתגבר על הקור שניסן קור ואייר ג"כ חצי קור וסיון חום הרבה ובו נמוג כמזוג השוה וכנ"ל בשם הר"ל וכן שהייתו לגמור במ"ט יום.

⁷ בחג השבועות שהוא זמן מתן תורתנו, היו אופים במגנצא מיני חלות מיוחדות וקוראים להם 'סיני' מפני שביום זה מתחילים התינוקות ללמוד, והיו מתכוונים להמתיק להם קבלת התורה.

יוסף אומן, מנהגים פ"ז

¹⁰ בתרגום שני במגילה בפסוק ישנו עם אחד, כך לשוננו, בירח סיון תרין יומין טבין עבדין ביה, ועלין לבי כנישתהון כו' וקרין יתיה יומא דעצרתא, וסלקין לאיגר בית אלההון, ושדין חיזורי תפוחים ומלקטין יתהון, ואמרין דין הוא יומא דאתיהיבת אורייתא לאבהתנא על טורא דסיני.

באר היטב סי' תרס"ט ס"ב

ברבות הימים עבר מנהג זה של זריקת תפוחים מחג השבועות לשמיני עצרת, שמחת תורה.

¹¹ במדרש רבה [שה"ש פ"ב] אמרו רז"ל על הפסוק סמכוני באשישות אלו הלכות המאוששות רפדוני בתפוחים אלו האגדות שריחן וטעמן כתפוחים, שאלו לחכם אחד למה נמשלו ההלכות לכוסות יין והאגדות לתפוחים, ענה ואמר יען אם נמצא נקב בכוס יין שוב אי אפשר לשתות בו, כל היין ישפך ממנו, אבל בתפוח גם אם ימצא בתוכו נקב תולעת מסירים מקום התולעה ויכולים לאכול השאר, אף כך בדברי תורה בהלכה אם תמצא סתירה לסברא תדחה מהלכה אבל האגדה כידוע אין מקשין.

שיחות חכמים תוכחת היים אות י"ב

¹² מנהג זה בארצות המערב שכן כותב רבי דוד הסבעוני בהוספתו לסידור תפלה של רבנו מיימון אביו של הרמב"ם וזו לשוננו, מכלל המנהגים ההם, התפוחים שמשליכים בשבועות מגג הביהכ"נ ולוקטים אותם התינוקות.

שריד ופליט להגרי"ט מולידנו ח"א עמ' 8

דברי חיים פסח

אכילת פירות

בעצרת נידונין על פירות האילן [ר"ה ב], וביום זה מתחילים להביא את הבכורים משבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל,

הגה"צ רבי יודל'י הורביץ זצ"ל נהג לאכול היום פירות האילן כאמרו שראוי לברך עליהם היום, ובפרט ברכה אחרונה, להראות זכויותיהם, כדי שיתרבו בעולם ויהיה שפע.

יהודה מחוקק ע' ל"א

אכילת אתרוג

יש נוהגין לטגן אתרוג מסוכות ולטעום ממנו בט"ו בשבט וכב' ימי עצרת, לדברי התוס' [שבת פ"ח:] התפוח דקרא הוא האתרוג.^ח

מעם הדבר דמ"ו בשבט ראש השנה לאילנות ובעצרת על פירות האילן, ואילן הוא בנימטריא הוי"ה אדנ"י, ופירות האילן הם נשמות ישראל והתורה היא עץ חיים, וידוע מספרי צדיקים המאמר על באחד בשבט ר"ה לאילן כדברי ב"ש וב"ה אומרים בחמושה עשר בו, מה שכתב 'כדברי ב"ש' ובפרט בעצרת זמן מתן תורתנו, ואתרוג עם הכולל בנימטריא תורה כידוע, וע"כ סגולתה להצלחה בתורה באם יאכלו המרקחת מאתרוג כב' ימים של עצרת חג מתן תורה.

משמרת שלום ח"ב ס' מ"ד אות ב'

אכילת עוגות וביצים לתינוקות המתחילים ללמוד בשבועות

מנהג אבותינו שמושיבין התינוקות ללמוד בשבועות, לפי שניתנה בו תורה, וכעלות השחר מוליכין הנערים לבית הכנסת לספר, ומביאים הלוח שכתוב עליו אבג"ד – ותשר"ק ו'תורה צוה לנו משה, וכו' ונותן על הלוח מעט דבש, ולוחך הנער הרבש שעל האותיות בלשונו ופסוקים האלו כתובים על עוגה נילושה בדבש, ואחר כך מביאין ביצה מבושלת וקלופה הקליפה ממנה, וכתוב עליה 'ויאמר אלי בן אדם, בטגך תאכל ומעיק תמלא את המגילה הזאת, אשר אנכי נותן אליך ואוכלה ותהי כפי כדבש למתוק' [יחזקאל ג' ג'],^ט והרב קורא עם הנער כל מה שבלוח ובעונה ובביצה,^כ והביצה תהיה מקולפת ומבושלת, אחר שסיימו הנערים ללמוד, מאכילים לנער העונה והביצה,^{כא} כי טוב [סגולה לחזק הזכרון] לפתיחת הלב ולאהבת תורה ואל ישנה אדם מן

^ח אמנם עי' בספר דברי שאול מהד"ת על אסתר [דף ק"א:] שהוכיח בכמה ראיות שכוונת הגמרא הוא תפוח ממש.

^ט למה מחפים האותיות בדבש ואומרים לו לחוך, זהו כענין שמפורש ואוכלה ותהי כפי כדבש למתוק' [יחזקאל ג' ג'], כלומר, כשם שנוחים לו האותיות ללחוך, כן תהא לו תורה נוחה ללומדה וללמדה.

^כ למה ביצים, שדעתו של תינוק אצל ביצים.

מחזור ויטרי ס' תק"ח

^{כא} בהסכמת הגרמ"ש מלובלין זצ"ל לספר שלחן חי [ש"ל בלובלין – תרצ"ג] כותב חידוש נפלא וז"ל: ובאגב ציין מה שהביא בפנים בדין ביצה קלופה שעבר עליה הלילה, יעיין בהגהת מרדכי [שבת נ"ד סי' ס"ח] שכתב וז"ל: ומביצה קלופה ששאלת אמאי לא חיישינן לרוח רעה כדאיתא פ' כל היד, יפה כתבתם, דדלמא לא שכיח בינינו, אי נמי כתבי הקודש שעליהן מצילין עכ"ל, ורבים נלאו למצוא פשר דבר השאלה והתשובה.

ולפענ"ד פשוט עפ"י הרוקח הנ"ל יובן תוכן השאלה והתשובה, שהנה על כרחך בשבועות לא היו כותבים לתינוקות את הפסוק על הביצה, אלא קודם החג, ואם כן היתה ביצה קלופה שעבר עליה הלילה, ואמאי לא חשו לרוח רעה, וע"ז השיב המרדכי שני תירוצים, א' דדלמא לא שכיח בינינו רוח רעה, אי נמי אפילו שכיח – כתבי הקודש שעליהם מצילין.

אמרי דעת

המנהג.²²

רוקה סי' רצ"ו

עוגה בדמות הר סיני

נוהגים יהודי אשכנז לאפות עוגות הר סיני בשבועות, שנקראת 'בערג סיני כוכאן' והיא עגולה גדולה, קפולה שבעה כנגד שבעה רקיעים שה' ירד לתת על הר סיני את חוקיו.

ספר עצרת עמ' 246

עוגה בדמות שבע שליכות

בקהלת פרנקפורט נוהגים לאפות בחג השבועות עוגה משבעה שלבים עליה, וזכר²³ לשבעה רקיעים שקרע הקב"ה בשעת מתן תורה להראות שאין עוד מלבדו, והוא מנהג טוב ויפה.²⁴

יוסף אומין סדר חג השבועות סי' תנ"א

סיימי סילום – שבעת הרקיעים

בקהלות הספרדיות וארצות המזרח, נוהגים במנהג נאה זה, של עוגה עגולה ועשויה שבע צפירות שוות מרכז, סמל דמות שבע הדיוטות האויריות, שדרכן עבר בן-עמרם כדי להגיע אל הרקיע השביעי, שבו ניתנה לו התורה, ובסולם יעקב שבו עלה השמימה, וגם עושים את הסולם שעליו עלה משה אל המשכן האלקי, וגם את מטה משה, וגם את הר-סיני [האמהות הספרדיות קובעות את הר-סיני ברקיע השביעי] הארון שבו שם משה את לוחות התורה, ואת לוחות העדות עצמם, בארה של מרים, שלפי האגדה ליותר את בני ישראל במדבר, השליו ששלח אלקים לבני ישראל במדבר, נחש הנחושת ששם משה על נם והיה כל הנשוך וראה אותו וחי, כל הדברים האלה נמצאים ב'סיימי סילום'.²⁵

ספר עצרת עמ' 249

עוגות בדמות שני הלוחות

רגילים היו בבית אבי זצ"ל שהיה דר באוהעל לעשות שתי עוגות גדולות בצורות לוחות,²⁶ ובפנים היה גבינה.

פניני מנהג חג השבועות עמ' שע"ז

עוגות בדמות מספרים

העוגות שאוכלים במריפולי בחג השבועות היה בצורת מספרים, לחתוך את הקלף שעליו כתובה התורה ועוד כהנה וכהנה.

פניני מנהג חג השבועות עמ' שע"ז

²² באמת לא ידעתי מדוע בטלו המנהג הוא מכל וכל, ואף אם מנהג אכילת העוגה שכותבים עליה פסוקים ושמות יש להרהר אחריו והיכא דנהוג נהוג, אבל כל מה שכתב מתחילה עד סוף, נראה טוב וישר והגון מאוד, ואיך נהיתה כזאת לעקור דבר נאה בלי טעם, אין זה כי אם ממיעוט מחשבה על עסק הלימוד הישר והטוב.

סידור בית יעקב, ברכת גבעון, תעלה א'

²³ גם זכר לעליית משה בסולם להר סיני לקבל התורה.

²⁴ סלם בגמטריא סיני 130.

²⁵ קשה מאד לתאר את ששון הילדים בשעה שאמותיהם מעמידות לפניהם את ה'סיימי סילום' על השולחן, אין רשות לילדים לנגוע מאכל הקדושה הזה מיד, מתתחלה צריך ליהנות מזיוו בשתיקה, להעריץ את משה, אשר בתנועה גאונית מושיט הוא את מטהו האדיר, ואת לוחות-העדות שעליהם כתובות אותיות אחדות שנמחקו על ידי הבישול, ורק אח"כ לועסים הילדים את נחש הנחושת הנפלא, את הבאר המיטיבה ואת השלום השמנות.

למועד כך ראשון

²⁶ ילקוט מנהגים ממנהגיהם של שבטי ישראל פ"ג סי' י"ג אות 4 עמ' 384

עוגות מדבש

ישנם קהלות שבהם אופים עוגות מטוגנת בדבש, ובכך מקיימים מנהג של דבש בחג השבועות.¹²

בורגור קוכין

בקולוניה היו אופים 'דובשנים שקוראים 'בורגור קוכין', שהתורה נמשלה להם [דבש וחלב תחת לשונך].

ספר מנהגים ט"ז

שתיית דבש וחלב ביחד

יש נוהגין לשתות משקה מעורב מדבש וחלב ביחד, על שם הכתוב 'דבש וחלב תחת לשונך'.

קובץ מלכות בית דוד מנהגי לעלוב

סערוועמען טייג

אא"ז הק' זי"ע הנהיג לאכול בחנוכה, פורים, שבועות, ושמחת תורה, מאכל הנקרא "סערוועמען טייג", כי כל אלו הזמנים הם זמני קבלת התורה, ומי יעמוד בסוד קדושים.

עבודת עבודה פ' וישב עמ' פ"ד

אי-אכילת פערפיל

המנהג בבעלזא שאין אוכלין בליל יו"ט המאכל פערפיל. והמטעם כי כל המאכלים נתקנו נגד העבודות שבביהמ"ק והפערפיל הוא נגד לחם הפנים, ולכן אוכלים אותו גם בתוך המרק, לפי שעולה אז ההבל גם מהפערפיל והוא רמז ללחם הפנים שהיה חם בעת סלוקו כסדרו, וביו"ט לא היה לחם הפנים ע"כ אין צריך לאכול פערפיל.¹³

תמידים כסדרם חג השבועות

שפיכת מים

מנהג בקהלות ספרדיות [בארצות המערב ממצרים ועד מאראקא]¹⁴ להזות מים איש על רעהו, וזה לשמחה ולסימן טוב ולידע ולהודיע שהתורה נמשלה למים ושאין מים אלא תורה, וגם רמז על זורקתי עליכם מים טהורים וטהרתם' יחזקאל ט"ז ט'], כי קבלה היא בידי היהודים שכל מי שנשפכו עליו מים בחג השבועות שום רעה לא תאונה אליו כל השנה וכל חולי ומדורה לא יעברו עליו במשך שנים עשר הירחים שבין שבועות לשבועות.

אר יעלה

בליל שבועות בחצות הלילה ממלאים יהודי טריפוליטניה, פחי מים על כל גדותיהם ומלינים אותם תחת כיפת השמים עד אור הבוקר, באשמורה השלישית, באים כל הגברים והנשים שעיניהם חולות, טרוטות או דומעות ומשפשפים אותן במים שלנו אלה ומיד, מאמינים הם נעלמת המחלה והעינים מתרפאות לגמרי, כי סגולת מימיו של שבועות היא להביא מזון ותרופה לכל חולי עינים.

¹² רבי אליעזר הקאליר הפייטן הגדול והנודע בין פייטני ומשוררי ישראל שחיבר הרבה פיוטים ותפילות הנאמרות בהזדמנויות שונות נקרא ר' אליעזר הקליר, שאכל עוגה, שהיא קלר, שהיה כתוב בה קמיעא ונתפקח.

ערוך ערך קלר

¹³ אמנם יש נוהגין לאכול פערפיל גם ביום טוב.

מהזור דברי יואל שבועות, סדר סעודת ליל א' דשבועות אות כ"ב עמ' ע'

¹⁴ מנהג זה נהוג בקהילות קורדיסטן ובמיוחד בקהילות יהודי צפון אפריקה, לוב, טריפולי, אלג'יריה, טוניס, ומרוקו, והוא מנהג 'התזת מים'.

שם, דברי דוד ברכי אהרן הסבעוני, בהוספתו לסדר התפילה של רבינו מימון אבי הרמב"ם

ספר המועדים כרך ג' עמ' 222, ספר עצרת עמ' 254

טעם על ענין זריקת המים בחג השבועות י"ל, כשנולד משה רבינו הצפינה אותו אמו ג' ירחים, ומאחר והוא נולד בו' באדר שלשה ירחים הסתיימו בו' בסיון, וכיום ששמה אותו אמו במים, ובו בסיום קיבל הוא את התורה ומסרה לישראל, וכדי לחבב מאורע זה מזכירים שהוא ניצול על ידי המים.

עוד טעם, בזמן מתן תורה פרח נשמתם של ישראל והקב"ה הוריד מל של תחיה להחיותם, לזכר הטל הזה, זורקים מים איש על רעהו כדי לרמוז לו שהמים, אין מים אלא תורה, הם הנוסכים חיות באדם.

נתן דוד עמ' שמ"ז

רייזעלעך – שבועות'ליך, שוית'ליך

טעם למה שמדבקין ניירות עם פרחים על החלונות בחג השבועות, כי בחג השבועות ניתנה תורה לישראל ותורה אור, ע"כ מדבקין ניירות פרחים על החלונות, היינו שהניירות ממעטין את אור השמש מלהאיר לבית, ותורה אורה, ולא צריך עוד לאור השמש, כמ"ש לא יהי' לך השמש לאור יומם וכו', והי' לך ה' לאור עולם.

מי השילוח לקטו הש"ס בסוף הספר

יש ליתן טעם לשבח למנהג ישראל שהיה נהוג אצלנו לעשות לכבוד חג השבועות 'רייזעלעך', [שבועות'ליך, שוית'ליך, האל [אולי חיל], דהיינו שהיו חותכים [ולא היו מציירים על הנניר אלא היו חותכים הנניר] בצורות שונות של הרבה בעלי חיים, כגון אריות ודובים, וצורות של אילנות ובתים וכדומה, והילדים היו רגילים להתעסק בזה ולהכניס קודם יו"ט כמו שרגילים להכין נוי סוכה, והיו מדביקים הרבה ניירות כאלו בכל החלונות הפונים לרחוב, וזכורני כד הוינא מליא מלפני כשבנים שנה ברודניק שעוד היה נהגו לעשות זאת, וכן מצאתי אצל זקה"ק בלאנצהוט ארגו שלם מהרייזעלעך האלו, ולאחמ"כ כבר לא ראיתי זאת, וכיום אין יודעים כלל ממנהג זה.⁷

וזה היה מנהג קבוע וקדום בישראל עד שכשראשי הכופרים כדעסויער ומנדלזון ימש"ו הפסיקו לקיים מנהג זה להניח רייזעלעך בשבועות או נתגלה קלונם ופסקו עליהם על סמך זה שהם כופרים בעיקר, ואמרו צדיקים שכל זמן שהיה מודה במקצת היה חייב בשבועות והיה מקיים את המנהג הרייזעלעך בשבועות, ואילו כעת הוא כבר כופר הכל ופטור משבועות ג"כ, ואינו יודע הסיבה למה ביטלו מנהג זה.

שפע חיים שבועות

סעודת ליל שבועות

אור שבועות יקדש ויאכל שיעור ברכת המזון לקיים מצוות סעודת יו"ט ויברך כהוגן ותיכף ילך למקום הלימוד ויתחיל ללמוד עד סמוך לעלות השחר.

עבודת הקודש להחיד"א

יזהר האדם מאד למעט באכילתו⁸ בסעודת הלילה זו בכל מה דאפשר כדי שיוכל לעשות התקון של הלמוד בלילה הזה,

⁷ יש מוטיבים שבמסורת, ומענין שיש דמיון ביניהם לציורי זהב על זכוכית שנמצאו בקברים [קאטאקומבות] שברומי ובשאר ערי איטליא, ומפתיע הדבר מפני ריחוק הזמן, ראיתי מין פיתוחי ניר כאלה עתיקים ממחוזות שעל יד הרינוס באשכנז. כתבים א. ליפשיץ

⁸ הנה שבועות נקרא "עצרת", שמעתי מרבי יהודה החסיד הטעם מפני שבשבועות ניתנה התורה, וכל מי שלומד תורה צריך שיהא עצרן, פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה [אבות ו' ד'] למען ייטב לו.

כתב יד וואטיקאן, מובא בחוברת זכרון בספר

ותיכף אחר ברכת המזון ילך בזריזות לבית המדרש לעשות התיקון של הלימוד ולא יבטל בשיחת חולין אף רגע כמומרא ח"י^{כב}.

יסוד ושורש העבודה

ברכת שהחיינו על פרי חדש

יש נוהגים להדר ולברך על הליפתן ברכת שהחיינו על משערי"ם מתוקים.

לוח מעגל השנה

סעודת חלב בליל שבועות

בקצת מקומות נהגו שלמים וכן רבים לאכול רק מאכלי חלב^{כג} בליל התקדש חג השבועות.^{כד}

בדרכי תשובה [יו"ד סי' פ"ט סק"ט] כתב וז"ל^{כה}: והנה שמעתי שיש שאינם רוצים למנוע מלאכול ביום חג השבועות בשר לכבוד יו"ט, ויחכמו שבלילה אוכלין בסעודתם רק מאכלי חלב, ובסעודת שחרית אוכלין רק מאכלי בשר, באמרם שבוה יוצאים י"ח ל"ע.

אמנם גם מנהג זה לא יתכן לענ"ד, דאם כי בשו"ת שאגת אריה [סי' ס"ז] מבואר שם דאין חיוב מן התורה בשמחה רק בסעודת שחרית של יו"ט, אבל בליל א' של יו"ט לא הוה השמחה מן התורה רק מדרבנן עיי"ש, לפי"ז יש מקום להקל דעכ"פ אין חיוב לאכול בשר דוקא ויכול לקיים סעודת הלילה לענגו ולשמח א"ע בשאר מאכלים שנהנה מהם.

אמנם מדברי המג"א [סי' תקמ"ז סק"ד, הובא בשערי תשובה סי' תקכ"ט ס"ב] מבואר, דגם בלילה ראשונה של יו"ט הוה החיוב שמחה מדאורייתא, עיי"ש, ולפי האמור גם בלילה מצוה לאכול בשר דוקא עכ"ד.

דרכי תשובה יו"ד סי' פ"ט סק"ט

יש ליתן קצת טעם לאותן שנמנעים מלאכול בשר בליל יו"ט דשבועות, והוא כעין שכתב בעשר אורות, שהרה"ק מו"ה משה מסאווראן זצ"ל אמר, שבליל שבועות אין אומרים תורה, דדרך ארץ קדמה לתורה, ואין דרך ארץ לומר תורה קודם קבלת

^{כב} מנהגים שונים בענין הזמירות של ליל שבועות, יש נוהגין לומר את הפיוטים של תפילת ערבית, וגם מזמרים אתה בחרתנו, ותתן לנו, והשיאנו, ומלך רחמן, ויש מזמרים בריך שמי, ויש נוהגין שאין מזמרים בליל שבועות על שם הכתוב, משמים השמעת דין, ארץ יראה ושקטה [תהלים ע"ו ט'], ואיתא במדרש דבשעת מתן תורה היה העולם שקט.

^{כג} יש ליתן קצת טעם למנהג זה עפ"ד חז"ל [פסחים מ"ט:]: עם הארץ אסור לאכול בשר, ע"כ נמנעים בליל שבועות מאכילת בשר באשר הוא קודם קבלת התורה אשר יקבלו בשחרית ע"כ הוי עדיין בבחינת ע"ה שאין לו לאכול בשר. אך שוב חזר הגאון מווערבוי זצ"ל והעיר על מנהג זה: "אך מעט צ"ע המנהג הזה, דמאכלי חלב מכבידים ומביאים השינה, כדאיתא בהגהות מנהגים דמה"ט אוכלים בע"פ מאכלי חלב, כדי שישן ביום ויהיה נעור בלילה, וצ"ע דהי חיובא להיות נעורים בלילה זו כדאיתא במג"א [סי' תצ"ד] עפ"י הזוה"ק".

אמרי אמת [שעפם] ליקטום במצות ומנהגים אות י"ד, שו"ת שו"ת יצחק או"ח סי' רל"ד

עוד טעם י"ל עפ"ד המדרש [הובא בדעת זקנים מבעלי התוספות וירא י"ח ח' עה"פ ויקח חמאה וחלב] על הפסוק ומשה עלה וגו', באותו שעה בקשו מלאכי השרת לפגוע בו, צר הקב"ה פניו דומה לאברהם ואמר להם הקב"ה לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו [בשר בחלב], אמר הקב"ה למשה לא נתנה לך התורה אלא בזכות אברהם וכו', ובזה אבדו הם הזכות לקבל התורה לפיכך אוכלים סעודת חלב בלילה קודם קריאת התורה ועשרת הדברות בשחרית שהוא דוגמא למתן תורה והוא זכר מובהק לזה, משא"כ אם אוכלים לאחר מתן תורה בשחרית מאכלי חלב לזכר זה.

בנין שלמה פ' וירא עמ' י"ז

^{כד} אך מעט צ"ע המנהג הזה, דמאכלי חלב מכבידים ומביאים השינה, כדאיתא בהגהות מנהגים, דמהאי טעמא אוכלים בערבי פסחים מאכלי חלב, כדי שישן ביום ויהא נעור בלילה. וצ"ע, דהרי חיובא להיות נעורים בלילה זו כדאיתא במג"א [סי' תצ"ד] עפ"י הזוה"ק.

שו"ת שו"ת יצחק או"ח סי' רל"ד

התורה עיי"ש, ועיי' בחז"ל [פסחים מ"ט:] עם הארץ אסור לאכול בשר, ועי' באמרות ה' [פ' שמיני] עה"פ וזאת החיה אשר תאכלו, ס"ת תורה, לרמוז דעם הארץ אסור לאכול בשר.

והחת"ס זצ"ל כותב, ומובא בשער יוסף לדרשות החת"ס [דף כ"ד:]: ויכסהו הענן למרק אכילה שבמעיו, ורמוז לחז"ל [תוס' כתובות ק"ד. בשם המדרש], עד שאתה מתפלל שיכנסו דברי תורה במעך, התפלל שלא תיכנס אכילה גסה כמעך, ע"כ מירק אכילה ושתיה שבמעיו.

אמנם אחר קבלת התורה מצוה לשמות, וארז"ל [פסחים ס"ח:]: בעצרת כ"ע מודים דבעינן נמי לכם, ורמוז ויהו את האלקים ויאכלו וישתו, ועפי"ז אומר שמה"ט נמנעים בליל שבועות מאכילת בשר, באשר הוא עוד קודם קבלת התורה אשר יקבלו בשחרית.

שו"ת שו"ת יצחק אי"ח סי' רל"ד

במפרשי שו"ע [או"ח סי' תצ"ד] כתבו דנוהגין להקל בשבועות באכילת גבינה אחר בשר, ויש להביא סמך קצת לדבר דאמר הו"לין ק"ה. מר עוקבא כו' אבא כי הוה אכיל בשרא האידנא ל"ה אכיל גבינה עד למחר עד השתא, מעל"ע, ואחשוב שזאת היא מה דלא חזינא לרבנן קשישי אוכלים מאכלי חלב בשבת ויו"ט^ל דאע"ג שאינם רוצים להחמיר יותר ממר עוקבא עכ"ז בזמנים קדושים יש לאדם להתקדש ביותר וכדאי' באו"ח [סי' תר"ג] לענין פת נכרי בעשי"ת וחולין במהרה ע"ש, ובודאי ביו"ט של שבועות גם אבוה דמר עוקבא רצה לקיים מנהג ישראל לאכול חלב ובליל יו"ט ודאי עשה כדון ואכל בשר, וע"כ נדחה החומרא דהמתנת מעל"ע, ושוב נלמוד ממנו לדידן שממתינים מסעודה לסעודה ג"כ יש להקל יותר בחג שבועות.

דבר ישרים שבועות עמ' קל"ג

סעודת חלב ביום שבועות

אמרו חז"ל [פסחים ס"ח:]: אמר רבי אלעזר הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם, מאי טעמא יום שניתנה בו תורה הוא, דהיינו מלבד שיש בה חציו לה' ע"י הקרבנות שהם בחינה לה' בעינן נמי לכם, ולפי"ז יוצא שעיקר חיוב הסעודה בעצרת הוא ביום דוקא שהוא בזמן הקרבת קרבנות החג שהוא בבחינת לה' אז יש חיוב דבעינן נמי לכם ע"י הסעודה.

וזהו גם הטעם שנוהגין לאכול מאכלי חלב להורות שביום יש מצוה מלבד מה שיש חיוב בערב תאכלו בשר יש מצוה ג"כ בסעודה ביום דוקא, דבעינן נמי לכם בזמן הקרבנות שהוא ביום, ולכך אוכלים עוד סעודת חלב מלבד סעודת בשר שהוא מוכרז שמחת קרבנות נגילה ונשמחה בו בחי' לה', ע"כ אוכלים סעודת חלב שבא להורות בחינת לכם.

אשל אברהם שו"ע סי' תצ"ד

¹⁰ עי' בספר משא חיים מנהגים [מערכת סמ"ך אות קנ"ז] שכתב וז"ל, זב"ת חל"ב ודב"ש הם למפרע אותיות שב"ת גם פסוק בשיר השירים דב"ש וחל"ב חת"ת לשונך ס"ת שבת, שיש לאכול בשבת חלב עם דבש כמנהג ההוא אשר היו נוהגים. ושוב אמרתי עוד טעמא אחרונא כי יען בשבת ניתנה תורה כמ"ש בשבת פרע"ק, וגם אמרו בירושלמי [שם] פרק אלו קשרים כי לא ניתנו שבתות ויו"ט אלא לעסוק בתורה ע"כ נהגו בשבת לאכול דבש וחלב ע"ש שהתורה נקראת דבש וחלב כדברי רז"ל עה"פ דבש וחלב תחת לשונך וכאשר הביאו סמך לזה במה שאוכלין דבש וחלב בחג השבועות שהוא זמן מתן תורה.

ושוב דקדקו החכמים שיש בזה פירכא ממה שהיה נוהג רבינו האריז"ל ושכ"כ בשמו המקובלים הרב מוהר"ש ויטאל בן רבינו מוהר"ח ווהרב מוהר"מ פאפיראס בספר לקוטי תורה וטעמי המצוות ס"פ משפטים והרב מוהר"י צמח בספר נגיד ומצוה ד"מ שרבינו האריז"ל לא היה אוכל גבינה ביום שאוכל בשר וכן להפך, וכן הקשה בספר עקרי הד"ט [חיר"ד סי' יו"ד אות ה'] ומכח זה נתבטל המנהג לגמרי שאין אוכלין גבינה עם בשר בסעודת אחת לא בחול ולא בשבת, והגם שהיה מנהג לאכול גבינה ואח"כ בשר גם בגדולי ישראל, והרי זה מן התוכחות תוכחת חיים שיש כמה מנהגים שלא היו הגונים ונתבטלו עיי"ש.

משא חיים מנהגים מערכת סמ"ך אות קנ"ז

עוד מטעם י"ל דאמרו חז"ל [פסחים ס"ח:]: אמר רבי אלעזר הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם, היינו סעודה שתהי' פשוט עבורכם, וכמו שפירש"י שם 'שישמח בו במאכל ובשמחה להראות שנוח ומקובל יום זה לישראל שניתנה בו תורה', אבל בסעודת בשר כרוכה בה הרבה לה', כי עפ"י הרוכז אכלו בירושלים רק שלמי שמחה, ושלמי חגיגה, ומשלחן גבוה קזכו, ומקיימין באכילתו מצות אכילת שלמים, משא"כ חלב הוה רק לכם ולא לגבוה, דקדשים שהוקדשו אסורים בניזה וחליבה, והחלב אוכלים הנם בלא מצות שא"צ לא שחיטה ולא מליחה ולא ניקור, והחלב מצד עצמה הוא דבר טהור וכשר תמיד, וקדש עצמך במותר לך.

דרש משה עמי' ל"ז

כתב בשלה"ק [מס' שבועות] דבעצרת שאוכלים מאכלי חלב יש לעשות קינוח והרחח היטב ולפסוק בברכת המזון ולהמתין שעה ואח"כ יאכל בשר^{לז}.

בשו"ת בית ישראל העלה לפסוק כמי"כ בבאר מים חיים [פ' וירא ד"ה ויקח המאה] דמה שנפסק בשו"ע [יו"ד ס' פ"ט] דאם אכל בשר צריך לברך ברכהמ"ז קודם שיאכל חלב אפילו אם המתין ו' שעות הוא הדין אם אכל חלב צריך להפסיק בברכהמ"ז קודם שיאכל בשר, ולפי"ז אם יברך ברכהמ"ז אחר הסעודת חלב כדי שיוכל לאכול אח"כ סעודת בשר [דהוה בודאי צריך להיות בסעודה עם פת], זה בודאי אסור וכמי"כ במו"ז [זו"ד ס' פ"ט סק"ג] דאסור לברך ברכהמ"ז על מנת לאכול סעודה אחרת דוה לא מיקרי סילוק סעודה אלא אדרבא מכינין עצמם לסעודה אחרת והירא דבר ה' יחדיל עצמו מלישב עם שאינם נוהרים בזה במסיבה אחת עכ"ל הטו"ז עיי"ש, ועל כן נוהגין לאכול המאכלי חלב בלא פת.

שו"ת בית ישראל עדעלין ס' צ"ג, דרכי תשובה בשם אורח מישור

כתב הדרכי תשובה בשם התורת חיים [הולין פ"ג סוף ד"ה וערב עצרת] דכיון דמבואר בש"ס שם [חגיגה י"ז:] דעצרת הוא יום טבוח שנוהגין לאכול בשר דוקא ולכל המעמים צריך למיכל נמי בשרא בעצרת וגם אם אוכל חלב יצטרך בע"כ לאכול בשר אח"כ ממילא דלפי דברי הזוהר שאסור לאכול בשרא בתר חלבא עדיף טפי למנוע המנהג עיי"ש. ואני אומר כיון שמנהג זה לאכול מאכלי חלב בחג השבועות הביא מרן הרמ"א מי הוא אשר יעבור על זה^{לח}.

דרכי תשובה יו"ד ס' פ"ט סק"ט

יש מקצרים במיני תרגומא שבקידוש היום, ונוטלים ידים לסעודה ראשונה של חלב, ואחר צהרים סועדים סעודות יו"ט בבשר, ב"לחם משנה" נפרד, שכן בכל סעודת יו"ט, אפילו היא יתירה על החיוב יש לבצוע על שתי ככרות, כך שנעשה זכר ל"שתי הלחם" שהוקרבו בחג השבועות. הם ירוויח בכך לצאת ידי חובת השיטת הסבורה שיש לסעוד ג' סעודות בכל יו"ט.

שלש סעודות בשבועות

עוד מטעם למאכלי חלב בשבועות, מפני שהכל מודים שבשבת ניתנה תורה כמאמרם [שבת פ"ח:] ובשבת חייבים בשלש סעודות ואכלו אז שלש סעודות ביו"ט של עצרת מטעם השבת, ע"כ אוכלין בכל שבועות שלש סעודות בצירוף עם הסעודת חלב, כמו בשבת הראשון בקבלת התורה, כמו שאנו עושין השבת הגדול בכל שנה בשבת ולא ביו"ד לחודש ע"ש שהי' בראשונה בשבת, וכל מה שנוכל לקיים הזכור את יום השבת יש לנו להקדימו ולהזכירו, ואם אינם יכולין לעשות היו"ט בשבת דתלוי בבי"ד ע"כ עושין עכ"פ לזכרון השלשה סעודות כמו בשבת קבלת התורה, ואם יעשנה סעודה ככל סעודת יו"ט בבשר, יטעו ויאמרו שגם

^{לז} הרה"ק מהרי"ד מבעלזא ז"ע נהג עוד בחיי אביו לעשות סעודה מיוחדת עם כמה אנשים עם מאכלי חלב, ואחר זמן נטל ידיו לסעודת בשר.

תמידים כסדרם

^{לח} בספרד לא נתפשט המנהג הזה.

יו"ט חייב בשלש סעודות כדעת איזו פוסקים, ובשו"ע או"ח [סי' תקכ"ט ס"א] איפסקא הילכתא דלא נהגו לעשות ביו"ט שלש סעודות, ע"כ עושים סעודה מיוחדת של חלב להורות דדוקא היום לכבוד נתינת התורה שהי' בשבת עושין השלש סעודות ובפת מיוחדת להיכרא.

דרש משה מאמרי שבועות עמ' ל"ז

מאכלי חלב בקידושא רבא

בדרכי תשובה כתב, נכון לפני יותר מהמנהג שקבלתי מרבתי ומאבותי הקדושים נ"ע, לאכול המאכלי חלב בעצרת תיכף אחר התפלה בשעת הקידושא רבא^ט, בלא פת רק בדרך סעודת ארעי, ומברכין ברכה אחרונה, וממתינים בערך שעה ויותר^ט, ואוכלים סעודת שחרית בבשר ויין ויוצאים בזה לכולי עלמא, רק שצריך לחצוץ את שינוי קודם הסעודה מהגבינה שבין השיניים כנ"ל, וזהו המנהג המוכרח לפענ"ד, ובה יוצא ידי חובתו לכולי עלמא.

דרכי תשובה יו"ד סי' פ"ט סק"ט

עו"ל סמך לזה שנוהגין לאכול הסעודת חלב בלא פת, דהנה טעם החלב בשבועות כתב הבאר היטב [סי' תצ"ד סק"ח] שמעתי שאוכלים חלב ואח"כ בשר דלא כמו שעשו המלאכים אצל אברהם שאכלו בשר בחלב שבעבור זה נתנה התורה לישראל דו"ק.

ובדעת זקנים מבעלי התוס' [פ' וירא עה"פ ויקח המאה] כתב קיים אברהם אבינו כל התורה אפילו עירוב תבשילין פי' עירוב תבשילין דהיינו שלא אכל בשר וחלב בערבוביא אלא קודם חלב ואח"כ בשר עיי"ש.

ובבאר מים חיים שם כתב, שהחלב אכלו לקנוח סעודה לכד ובלא לחם כדי שיוכלו לאכול אח"כ סעודת בשר בקבועת עיי"ש, הרי שאברהם אבינו שבוכותו זכו ישראל לקבלת התורה ומש"ה אוכלין למאכלי חלב לרמוז מה שנעשה אז זה היה סעודת חלב בלא לחם, וא"כ יש סמך ורמז למנהג זה לכד מטעם ההלכה המבואר לעיל.

תפארת אבות אות תש"ב

איתא בספר נועם אלימלך וז"ל: יש ליתן טעם לשבח למה נאסר לנו בשר בחלב והמלאכים כשהיו אצל אברהם אבינו עליו השלום נתן להם דוקא בשר בחלב, וגם אנחנו בחג השבועות התירו לנו חז"ל^ט שלא להמתין אחר הגבינה השיעור כמו בשאר ימות השנה.^ט

ויש לומר, כי בשר רומז לגשמיות ועל ידי שהצדיק אוכל הגשמיות ביחודים הוא שואב השפעות מעולמות העליונים, על דרך שאמרו חז"ל באשה דם נעקר ונעשה חלב, כמו כן הצדיק באכילתו אכילתו נעשה חלב, דהיינו השפעה נקרא על שם חלב,

^ט לפי הטעם שאוכלים מאכלי חלב כי התורה ניתנה בשבועות והתורה נמשלה לחלב ולכן ראוי לאכול מאכלי חלב ביום ודוקא אחר קריאת התורה שאז ניתנת התורה מחדש בכל שנה, משא"כ בלילה עדיין לפני מתן תורה של שנה זו. ורמז לזה להגיד בבוקר חסדך ראשי תיבות חלב, לאכול דוקא ביום מאכלי חלב.

הלכתא רב עמ' תק"ל

^ט משמע דאפילו אחר המתנת השעה יש לעשות קינוח והדחה, ולכאורה גם חייבים ברחיצת ידים וכמ"ש בוש"ע יו"ד סי' פ"ט ס"ב ע"ש.

^{טא} צ"ע היכן הוא המקור לדברי חז"ל הנ"ל.

יהודה מחוקקי ע' מ"ז

^{טב} הרה"ק מציעשנוב ז"ע אמר שכוונתו שבכל השנה חייבין להמתין שעה שלימה אחר אכילת גבינה לאכילת בשר, אבל בחג השבועות די להמתין חצי שעה.

מקורו בזוה"ק ח"ב [פ' משטים דף קכ"ה.], והנה מדברי הב"י [או"ח סי' קע"ג, וכן מדברי הלבוש שם ס"א, וכן מדברי הפרמ"ג יו"ד סי' פ"ט שפ"ד סק"ו], משמע דסברי דגם הזוה"ק אינו מחמיר רק בסעודה חדא, אמנם מדברי השלה"ק [מס' שבועות ד"ה ההפטרות], וכן הפר"ח והפר"ת סק"ו, כתבו דלדברי הזוהר יש גם להמתין שעה לאחר אכילת גבינה ע"ש.

^{טג} ג' אורות ע' שר"ב

ומחמת שאין בנו כח לעשות היחוד למטה לכן ציוה השי"ת שלא לאכול בשר בחלב כדי שלא לערב מה ששייך למעלה עם מה שלמטה, ולא כן המלאכים שכח בידם לעשות היחוד אמתי גמור למטה כמו למעלה ולכן לא היו צריכין לשאוב דוקא מלמעלה לכן אכלו בשר בחלב.

וזה הטעם שהתירו לנו בחג השבועות לאכול אחר גבינה בלא המתנת שיעור,²² מחמת שאז הוא שעת מתן תורה הקדושה ואנו מראים עצמינו שאנו דוגמת המלאכים בשעת מתן תורה על ידי התורה, רק לזה לפעול השפעות צריך צדיק גמור ושלם שעל ידי אכילתו ביחודים יפעול השפעות ביחודים, אבל כל זמן שאדם אין שלם בצדקותיו ועדיין הוא רק כדי לפעמים תחוק ולפעמים תחלש ביראתו לזה אין ראוי לילך במעלות קדושים לעשות יחודים.

נעם אלימלך פ' משפטים עה"פ לא תבשל

דגים

כתב הר"ן בחידושו [שבת ק"ח]. דכשבא הנחש על חוה הטיל בה זוהמא ועל כל הבריות העתידין להבראות, ובשעת מתן תורה פסקה זוהמא זו מישראל שעמדו בהר סיני וכן משאר כל הבריות שהיו שם, חוץ מהדגים שלא היו שם ע"ש²³, ומתן תורה בשבת היה, ובוה מובן הטעם לאכילת דגים בשבת, כי לפי שפסקה מהאדם הזוהמא בשעה שאוכל דגים מסיר זוהמא מן הדגים, ונתעלה בקדושת שבת.

הכימא ברמיזא עמ' תמ"א

דגי זהב

יש נוהגים לאכול בשבועות דגים הנקראים 'גאלדענע פישליך' המטוגנים בחמאה.

אורות יהושע מנחני שעדליץ שעניצא, חדשי אייר סיון, שבועות אות י"ז

דגים בחלב

יש נוהגין בשבועות לאכול דגים מבושלים בחלב²⁴.

לקט יושר עמ' ק"ג בשם רבו בעל התרומת הדין

²² הרה"ק רבי איציקל מפשעווארסק ז"ע אמר בשם הרה"ק רבי שמחה ישכר בער מציעשינוב ז"ע שאמר דכוונת הנוע"א הוא שבכל השנה חייבין להמתין אחר אכילת גבינה שעה שלימה, אבל בחג השבועות די להמתין חצי שעה.

²³ י"ג אורות עמ' שצ"ב

²⁴ בגמרא [שבת ק"ח]. בעא מיניה מר בריה דרבנא מרב נחמן בר יצחק מהו לכתוב תפילין על גבי עור של דג טהור, אמר ליה אם יבא אליהו ויאמר, [לנו, אז נדע תשובה לשאלתך]. מאי אם יבא אליהו ויאמר, [הרי בודאי אין הכוונה שאליהו יקבע לנו את ההלכה, כי מאז עלה הסערה השמימה אינו יכול להכריע לנו באיסור והיתר, שכן לא בשמים הוא. ומסיק הגמרא, אלא אם יבא אליהו ויאמר אי פסקא זוהמא מיניה אי לא פסקא זוהמא מיניה, [אם סר ממנו מעור הדג הסרחון לאחר עיבודו, או לא סר ממנו הסרחון אז נדע תשובה לשאלתך אם מותר לכתוב עליו תפילין].

אמנם המיוחס לר"ן מעיר שלפי זה תחזור השאלה הקודמת של הגמרא: מה הצורך בבירור של אליהו, הרי עינינו רואות אם סר הסרחון מעור הדג לאחר עיבודו או לא, על כן הוא מפרש כך: בגמרא [שבת קמ"ו]. נאמר שמאז הסית הנחש את חוה לאכול מעץ הדעת, הוטלה זוהמא רוחנית בכל המין האנושי, ופסקה מישראל בשעה שעמדו על הר סיני, אותה זוהמא הוטלה גם בכל מיני בעלי החיים שכן כולם [חוץ מעוף אחד] שמעו לחוה ואכלו אף הם מעץ הדעת.

אולם במעמד הר סיני פסקה הזוהמא אף מהבהמות החיות והעופות, שאף הם באו לאותו מעמד, רק הדגים לא יכלו לצאת מהמים ולבוא להר סיני, ועל כן יתבקש אליהו לברר לנו אם אף מהם סרה זוהמא זו. ובשפת אמת מסיק דודאי כך היה קבלה בידו של הר"ן דכולם עמדו על הר סיני בשעת קבלת התורה חוץ מדגים שאינם יכולים לזוז מן המים ליבשה.

²⁵ עי' י"ד [ס' פ"ז ש"ך סק"ג] שאסור לאכול דגים בחלב מפני הסכנה, וע"ש בפמ"ג ובפ"ת דדגים המטוגנים בחמאה מותר לאכול ע"ש באורך.

הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע נהג לאכול בעת הקידוש ביום השבועות דגים ממוגנים עם חמאה^מ.

מטעמי המנהג לאכול מאכלי חלב

ונוהגין בכל מקום לאכול^מ מאכלי חלב^מ ביום ראשון של שבועות^מ. ונ"ל הטעם שהוא כמו השני תבשילין שלוקחין לביל פסח וזכר לפסח וזכר לחגיגה כן אוכלין מאכל חלב ואח"כ מאכל בשר^ג וצריכים להביא עמהם ב' לחם^מ על השלחן שהוא במקום המזבח^ב ויש בזה זכרון לשתי הלחם שהיו מקריבין ביום הבכורים^ב.

^מ וכן הוא המנהג בסוקלען. בבית סקווירא נהגו לאכול דגים המבושלים בכלי חלב.

מעגל השנה

^מ בזכות ההידור במנהג זה דאכילת מאכלי חלב זוכין לשתי שולחנות.

שכ"ג הובאו דבריו בחק יעקב או"ח סי' תצ"ד ס"ק י"ב

^מ מלשון הרמ"א משמע דהשורש המנהג הוא לאכול מאכלי חלב, ולא לשמות חלב, ומסביר טעמו שם באריכות גם עפ"י סוד.

עמרת ישועה מדוקוב זי"ע ד"ה ברמ"א

הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע נהג לשנות קאו"י עם חלב בעת הקידושא רבא.

^מ ונוהגין בכל המקומות לאכול מאכלי חלב ביום א' של שבועות, ומנהג אבותינו תורה היא כי הרבה טעמים נאמרו עליו.

שו"ע הרב סי' תצ"ד סקמ"ז

^ג ר"ל כשם שבפסח עושין זכר לקרבן, כן אנו צריכין לעשות בשבועות זכר לשתי הלחם שהיו מביאים, וע"כ אוכלים מאכלי חלב ואח"כ מאכל בשר וצריכין להביא עמהם שתי לחמים דאסור לאכול בשר וחלב מלחם אחד, ויש בזה זכרון לשתי הלחם.

מג"א שם סק"ז וסק"ח

^א ויהיו של חטים דוגמת שתי הלחם.

מג"א סק"ט

ולכן נהגו לאפות לחם אחד עם חמאה דאז בודאי יצטרך להביא לחם אחר לאכול עם בשר.

שם סק"ח

^ב לפי"ד הרמ"א שהשלחן דומה למזבח נכון לדקדק שאפילו בשעת קידוש יהי' המאכלים מונחים על השלחן, לכן יש להיזהר שלא לאכול בעמידה.

כתב בספר משנה ברורה [סי' קנ"ה סק"א] טעם תקנת נטילה הוא וכו' מפני סרך תרומה, והיינו כיון דידיים עסקניות הן ונוגעים בכל דבר, ובזמן שהיה נוהג טומאה וטהרה והכהנים אכלו תרומה היו צריכין ליטול ידיהם מדברי סופרים קודם אכילת תרומה, כדי שלא יטמאוה בנגיעתן, וכדי שיהיו רגילין הכהנים בזה גזרו גם כן על כל איש ישראל האוכל פת שאסור לאכול עד שיטול ידיו, וגם עכשיו, שאין הכהנים אוכלין תרומה מפני הטומאה, לא בטלה תקנה זו, כדי שיהיו רגילים בני ישראל כשיבנה בית המקדש במהרה בימינו לאכול בטהרה עכ"ל.

כתב בספר הקדוש עמק ברכה הרה"ק רבי אברהם הלוי [אביו של השל"ה הקדוש זי"ע] בשם ה"ר יוסף יעב"ץ ובשם תולעת יעקב ומבעל ראשית חכמה, והעולה משום בקצרה, שהאדם צריך לקיים על שולחנו שלושה דברים: אכילת עניים, ותורה, וברכת המזון, דומיא דשולחן גבוה שהוא המזבח שהיה בשלושה מעלות: כהנים עוסקים בעבודה, והלויים שוררים על הדוכן, וישראל במעמדם היו קורין במעשה בראשית, אכילת עניים על שולחנו הוא דוגמת העבודה דהוא הקרבן, ועיין שם דצריך להאכיל את העניים את המשובח שעל השולחן, שכן חלק קרב לגבוה שהוא דבר משובח, כדכתיב: בהרימכם את חלבו ממנו וכו' [במדבר י"ח ל']. ודברי תורה על השולחן הוא דוגמת אנשי מעמד שהיו קורין במעשה בראשית בכל יום. וברכת

רמ"א ס"ה תצ"ד ס"ג

נוהגין לאכול מאכלי חלב ביום מתן תורה ואח"כ אוכלין בשר²¹ כדי שיראו המלאכים שאנחנו נוהרים יפה במצות כשר בחלב לאכול חלב תחלה ואח"כ בשר ע"י קנוח והדרחה.

תורת חיים ב"מ ד"ו. ד"ה דקמא קמא

אמרו בהקריבכם מ'נחה ח'דשה ל'ה' ב'שבועותיכם ר"ת מחל"ב, רמז לאכול חלב בשבועות.

מדברי קדמות מהרב חיד"א ז"ל, ועיי' רוקח

חלב רומז לשתי הלחם

מטעם זה נוהגין לאכול חלב בשבועות, ע"ש [דברים ל"ב י"ד] 'חלב כליות חמה', כמ"ד [ברכות מ.] אילן שאכל אדה"ר חמה ה' וחלב הוא אותיות ב' לחם כשהו"ו מחולף בבומ"ף.

תולדות יצחק

המזון הוא כנגד השיר שהלויים היו אומרים בדוכן, ובזה יכופרו עוונותיו של האדם כאילו הקריב קרבנו, ע"כ תוכן דברי העמק ברכה הנ"ל בקצרה.

וכיון שכן שהשולחן שאוכל עליו האדם דומה למזבח כפרה, וא"כ האדם שאוכל עליו הוא דומה לכהן העובד על המזבח, וא"כ מצוה לקדש את ידיו תחילה כמו כהן העובד שיש בו מצות עשה לקדש תחילה את ידיו וכו' ממי הכיור ואחר כך יעבוד שנאמר "ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם [שמות ל' י"ט], וכהן שעבד ולא קידש את ידיו וכו' עבודתו פסולה וחייב מיתה בידי שמים, שנאמר ירחצו מים ולא ימתו וכו', [שם שם כ'] כמבואר כ"ז ברמב"ם [פ"א מהלכות ביאת המקדש ה"א].

בית ישראל השלם ח"ג עמ' ק"ז

כמו דבקרבות ראה הקב"ה שמי שיהיה עני ואין בידו להקריב קרבן, ריחם עליו הקב"ה להביא קרבן עני עשירית האיפה, ונחשב לו יותר מקרבן עשיר, והנה כי כן הוי באכילת אדם, דהרי אחז"ל בזמן שאין בית המקדש קיים שלחנו מכפר עליו, דשלחנו של אדם דומה למזבח, אך תינח מי שיש לו כח ויכול לכון באכילתו לקרבן, אבל מה יעשה מי שאוכל כבהמה ולא נחשב אכילתו לקרבן, לכך תיקן הקב"ה על נטילת ידים דהוה ראשי תיבות עני, והוה זה קרבן עני, ונחשב לו יתברך כקרבן למי שהוא עני בדעת, יהיו נא אמרינו לרצון ויקויים בנו כן אמן.

גם י"ל קודם נטילה ארחת בנקיון כפי ואסובבה את מזבחך ה', כי השולחן דומה למזבח ולכך הוי רחיצת ידים סביב לשולחן כמו דהוה נט"י בכהן כשקרב למזבח לעבודה והבן זה ודר"ק.

הכמת שלמה או"ח ס"ה קנ"ה ס"א

²² כלומר, כשם שבפסח עושין זכר לקרבן פסח וחגיגה ולכן ולקחין שני תבשילין, כן בשבועות לוקחין שתי לחמים לזכר שתי הלחם, וכדי שיהיה מוכרח להביא ב' לחמים לכן אוכלים מאכל חלב ואח"כ מאכל בשר, וכיון שמן הדין אסור לאכול בשר וחלב מלחם אחד יהיה מוכרח להביא עוד לחם ויהיה זכר לשתי הלחם.

ולפ"ז עצם אכילת חלב אין בו שום ענין וכל עצם מנהג אכילת חלב הוא רק סיבה שיהיה ב' לחמים לזכר שתי הלחם, ועוד נקודה, לפי הרמ"א נראה שמדובר על שתי סעודות נפרדות, סעודה של חלב וסעודה של בשר, כי אחרית, לא מובן למה זקוקים לאכול שני לחמים.

אור ישראל עמ' ק"ה

²³ סיפר לי הה"ג בעהמ"ח ספרי דן מדינאל ושאר ספרים, שמר זקיננו הגאון המקובל מו"ה דניאל פרוסטיץ צוק"ל הגיד, שמרנא החתם סופר זי"ע, אמר לו, שבעיינו בהלכות בשר וחלב, המציא דבר שמה שפסק [ביו"ד ס"ה פ"ט] לשהות אחר אכילת בשר ששה שעות, דהוא מטעם עד אז זמן העיכול, זה לא נאמר רק למי שאוכל ביממא, אמנם כן האוכל בשר בלילה וישן אח"כ, אף שלא עברו ששה שעות מעת אכילת הבשר מותר לשתות חלב, באשר על ידי שישן בינתיים ממהר העיכול לבוא. ואחר שברר מרנא דבר זה, הכין לעצמו לאחר שאכל בשר בלילה, כלי אשר בו ניתן חלב עם קאפפע לשתות אחרי שינה דאיזה שעות, ולפני אשמורות הבוקר, כאשר קם מרנא זצ"ל ללמוד ולקח הכלי אשר הכין, ופעל בו הקאפפע לתתו על האור להחם, נשבר לו הכלי ונשפך כל הקאפפע לארץ, אז אמר רואה אני שמן השמים אין מסכימים להוראתי זו, אלא לא פלוג וחכמים בזמן שהיה אחרי בשר, כיומים כלילה זמן אחד להם.

בניה לעתים אות תר"ע

התורה נמשלה לחלב ודבש

נהגו לאכול דבש וחלב ביום ראשון בחג שבועות, רמז לזה [שה"ש ד' י"א] דבש וחלב תחת לשונך, שקאי על התורה שנמשלה לחלב ודבש¹¹, ומיני מתיקה מרגילין הלשון לתורה.

כל בו סי' נ"ב, אורחות חיים להר"א מלונל הל' תפלות ומעדים אות י"ג, חכם הרזים

עוד מטעם י"ל, דחז"ל דרשו [שה"ש רבה ד' י"א], שדברי תורה צריכים להיות ערבים על שומעיהם, 'כדבש וחלב' המעורבים זה בזה¹².

כל בו סי' נ"ח

תורה נמשלה לחלב

מה חלב זה מגדל את התינוק, אף כך דברי תורה היא מגדלת את לומדיה.

תנא רבי אליהו זוטא י"ג, ה'

נראה לומר שאוכלים מאכל חלב משום שהוא יום שניתנה בו תורה והתורה נמשלה בו כדאמרינן בפ"ק [תענית ז.] למה נמשלה דברי תורה לג' משקין הללו במים וביין ובחלב¹³.

פרי חדש סי' תצ"ד

דבוקים בד' ובתורתו

י"ל מטעם למנהג שמוכא ברוקח [גם כמג"א סי' תצ"ד] שאוכלין מאכלי חלב בשבועות, י"ל שמנהג זה מרמז על מה שיהיה לעתיד לבוא דכתיב [ישעי' ז' כ"א] ביום ההוא יחי' איש עגלת בקר ושתי צאן וכתוב [משלי כ"ו] ויהי' כבשים ללובשיך ודי חלב עזים ללחמך וחיים לנערותיך, הגם שבוודאי יהי' להם הכל בשפע די והותר, מ"מ יספקו בחלב עזים כי יתעלו להיות דבוקים בה' ובתורתו וימאסו תענוגי הזמן ולמדריגה זו באנו במתן תורה דבוקים ואחוזים בהקב"ה ובתורתו וזה "בהקריבכם" מנחה חדשה לה' שאתם תקריבו עצמכם למנחה לה' יהי' די להם כאשר יהי' במדרגה זו מאכלי חלב כדכתיב ודי חלב עזים ללחמך.

תורת משה מהדורא רביעאי לשבועות

חלב נוגע לשורשה

עוד מטעם י"ל, דמבע החלב הוא אשר באם האדם אינו לוקח אותה בעתו ובזמנו אזי יוכל להתקלקל שורש החלב בהרדים כידוע, דאם לא יחלוב הבהמה אזי החלב מתקלקל בדדי הבהמה, וכן בחלב אשה אם התינוק אינו יונק משדי אמו אזי נתקלקל שפע החלב, מה שאין זאת בכל שאר הדברים שאם אינו לוקח בפרי בזמנה אזי הפרי בעצמה תוכל להתקלקל, משא"כ שורש

¹¹ איתא בזוה"ק [ויחי] חלב היא תורה שבכתב ודבש היא תורה שבע"פ, י"ל חלב בגימטריא מ' מרמז על התורה שניתנה במ' יום, ובתוס' ב"ק [פ"ב. ד"ה כד] דהיה רק ל"ט לילות בהר, ואיתא בתנחומא [תשא] עה"פ פסל לך [אות כ"ח] ביום למד תורה שבכתב ובלילה תורה שבע"פ, נמצא שבחלב שהוא בגימטריא מ' יפה רמזו לתורה שבכתב, ובתיבת 'דבש' נרמז תורה שבע"פ שאותיות ד' ב' הם בגימטריא ו' נגד ו' סדרי משנה והש"ן מרמז על ששים מסכתות כמו שדרשו חז"ל עה"פ [שה"ש ח' ח'] ששים המה מלכות.

בהיות הבוקר פ' שמות אות מ"ז

¹² מטעם זה נהגו לאכול תבשיל של גבינה ועליו דבש.

סדר היום

¹³ ויתכן לבאר טענת הפר"ח, שהרי טעמו של הרמ"א צ"ע, שכן יש הבדל גדול בין קרבנות בפסח, שהם חובה על היחיד לאכול את הקרבן, ובהעדר הקרבן בפועל עושים זכר, לבין שבועות שהם קרבן ציבור כללי, ומה זה שייך לכל יחיד ויחיד, ועוד, הרי לא מצינו שעושים זכר לקרבנות החג בסוכות, ועוד, הרי תינח קרבן פסח שאין תפילה מוקדשת לכך, אך הרי שתי הלחם, מוזכר בתפילת מוסף של חג, ועוד, דהרי אכילת סעודת בשר, אינה קשורה לשום מנהג, אלא היא מחובת סעודת יו"ט, וממילא לא מסתבר שנוהגים במנהג מפני שתי הלחם, רק בגלל מתן תורה.

אור ישראל סיון תשס"ג, עמ' ק"ט

הפרי שהוא באילן, כי השורש אין לו שום שייכות אח"כ עם הפרי, וכמו"כ הוא בחינת התורה שנמשלה לחלב, שאם האדם אינו מקיים מצות התורה ח"ו אזי הפגם נוגע לשורש המצוה ח"ו, כי שורש התורה הוא רק מעבודתן של ישראל, שזהו ממש דמיון החלב שנמשלה התורה לזה כנ"ל שאם אין מקבלים החלב מתקלקל גם השורש ח"ו.

דברי בינה דף כ"ו. ד"ה וביים

עוד מטעם י"ל, דהנה עיקר בחינת מתן תורה לישראל הוא ע"י שישראל עם קדוש יקדשו דעתם ומחשבותם להשי"ת ויהיו כלי שלימה לקבלת השפע העליונה.

והנה בעת הבאת הביכורים כתיב [דברים כ"ו ה'] וענית ואמרת לפני ה' אלקיך ארמי אוכד אבי וירד מצרימה וגו', ויש להבין היכן מפורש בתורה שלבן רצה להאביד את אבינו, אך הענין הוא כי אבי הוא לשון רצון כמו [שם כ"ה ה'] לא אבה יבמי, כי עיקר קדושת ישראל הוא תלוי בענין קדושת המחשבה והרצון שיהיו מחוברים לרצונו יתברך בכל מעשיו ודרכיו, וידע באמת שכל המעשים וכל עניני העולם הוא הכל רצונו יתברך לבדו.

ולבן הארמי היה מתחכם ברשעתו תמיד לקלקל את כח המחשבה של אבינו יעקב ע"ה וזה מה שהחליף לו את לאה ברחל שהי' זה פגם בענין המחשבה שמחשבת יעקב היה ברחל, ואעפ"כ יעקב אבינו כרב עוצם קדושתו הנפלאה התגבר על מחשבת לבן הארמי תמיד ודיבק עצמו בשורש ומקור האחדות העליון אשר הם בשורשם חלק אלקי ממעל, כי באמת כשיש אחדות אמיתי בין ישראל אזי יוכל חלק העבודה המוטל על אחד לעשות יוכל גם חבירו לעשות זאת, ויהיה נחשב כאלו הוא עשה זאת, כי ע"י בחינת האחדות מתקשרים זה בזה כאחד ונכללים אחד בחבירו.

וזה הענין שר"ת של האמהות הקדושים הם ברז"ל כידוע, והרמז מזה הוא כי ברזל רומז לכח האחדות כמו שאחז"ל [פסחים ע"ד.] על ברזל שאם חם מקצתו חם כולו, וע"ז הבחינה היה זיווגו הק' של יעקב אבינו שיהיו ישראל תמיד מחוברים בכח האחדות האמיתי, ובוה נתבטל רשעת לבן הארמי שרצה לקלקל מחשבתו הק' של יעקב אבינו שהוא יסוד הבנין מכל נשמות ישראל.

וזה שאחז"ל ויחן שם ישראל נגד ההר כאיש אחד בלב אחד, שזכו לבחי' האחדות האמיתי שיוכל כ"א להכניס דעתו ומחשבתו בלב חבירו, שאם יזכה אחד מהם לאיזה התעוררות וחמימות התשוקה לרצון השי"ת ועבודתו, עי"ז יתחממו ויתעוררו כולל של כל ישראל אתו עמו בבחינת חם מקצתו חם כולו, ונתעלה אז מדריגות ישראל לשורש האחדות העליון, שזה היא מדריגה הזו אשר אפילו העבודה השייכת לאדם הזה לעשות יהא בכח חבירו ג"כ לעשות זאת שזה באמת בחי' כאיש אחד בלב אחד.

והנה בחינת חלב רומז לבחינת השפע העליונה, וכמו שאנו רואין שכאשר חולב האדם את הבהמה ויש לו כלי לקבל את החלב בתוכה, אזי הבהמה נותנת חלבה ככל עת, ואם לא יחלוב הבהמה אזי החלב מתקלקל בדדי הבהמה וגורם לה צער מזה.

וכמו כן ממש הוא בענין השפע העליונה באם ישראל מטהרים ומקדשים את דעתן ומחשבתן להשי"ת ויודעים באמת שהכל הוא כוחו וחיותו יתברך בכל עניני הנהגת העולם, אזי נעשים כלים מוכנים לקבל בתוכם כח השפע של מעלה, ואם אינם ראויים לזה ח"ו אזי גורמים ח"ו צער למעלה כביכול, והשפע הולכת חלילה למקומות שאינם ראויים ח"ו, ולזה נוהגין לאכול חלב ביום מתן תורה להורות כי עיקר בחינת מ"ת לישראל הוא שיקדשו דעתם ומחשבתם להשי"ת ויהיו כלים שלימים לקבלת השפע העליונה, ועי"ז יהיה להשפע מנוחה והשקט כמה שמצאה מקום טהור לחול בתוכה, שהוא ממש כמו בענין החלב כנ"ל.

דברי בינה דף כ"ו. ד"ה וביים

עוד מטעם י"ל, דהענין מה שאמר רשב"י [זוה"ק ח"ג קס"ו:] אורייתא מה אומר לגבך שעשועין דמריך אנת אילת אהבים ויעלת חן אנת דדיה ירווך בכל עת (משלי ה' י"ט), וכדברי חז"ל [עירובין נ"ד:] למה נקרא התורה בשם דד, מה הדרד הזה כל זמן שהתינוק ממשמש בה טועם טעם חלב, כך התורה בכל שעה ושעה שעוסק בה יותר מוצא בה טעם יותר, ולכן אוכלים מאכלי חלב להראות שצריכים להרבות בלימוד ולהגות בתורה הקדושה יותר ויותר ואז ימצא בה בכל פעם יותר טעם.

עוללות אפרים ח"ב עמ' כ' מאמר קמ"א, אור המאיר, ביאור לשר השירים

עוד מטעם י"ל, עפי"ד חז"ל [עירובין נ"ד:] למה נקרא התורה בשם דד, מה הדרד הזה כל זמן שהתינוק ממשמש בה טועם טעם חלב, כך דברי תורה כל זמן שהאדם הוגה בהם מוצא בהם טעם.

ובספר גליא מסכתא שהמשל שלהם הוא נמרץ, דכמו הדרד הזה שהתינוק יונק ממנו, כל זמן שמוצא לפי שעה עד שלא נותר בה מאומה כפי הנראה, עכ"ז באיזה עת וזמן שבא התינוק לינק מוצא בה חלב מחדש והוא מוצץ את כל הנמצא ואח"כ עוד הפעם שבא לינק מוצא בה שוב חלב מחדש מה שלא נמצא בפעם ראשון וכן בכל פעם ופעם שבא לינק, והוא משום דכן המביע הבורא יתעלה מזונות הוולד לקיום העולם שיהיה תוצאות החלב של האשה רק כפי שעה וכפי צורך מזונו של הוולד ואם היתה משפעת החלב בפעם אחת לא היה באפשרות התינוק להתקיים ליום מחר, כן הוא ממש התורה"ק, כי בכח התורה שבכתב כלול כל תושבע"פ וליכא מידי דלא רמיזי באורייתא ואף מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש ולהורות בפני רבו וכמאמר הכתוב דבש וחלב תחת לשונך.

אמנם ראה הבורא יתברך שאין העולם יכול להתקיים בלתי תושבע"פ מה שיחדשו הסופרים בכל דור ודור ולהוציא מכה אל הפועל ולזאת לא נתגלה להם בפועל בתורה שבכתב כל החדושים בפעם אחת רק הניח מקום להחכמים שבכל דור ודור להגדר בה כי זה הוא עיקר קיום העולם מה שנתגלה בכל יום ובכל עת ובכל שעה חידושי דאורייתא ולכן שפיר המשילו חז"ל לחלב שבדדי האשה, כי כמו שהתינוק לא אפשר לו להתקיים בחלב שינק אתמול ומוכרח לינק בכל עת ובכל שעה כן כל העולמות ההכרח למו להגיון של תורה ולמצוא חידושי דאורייתא ואלמלא זאת בלתי אפשרי להעולם להתקיים, וכמאמר חז"ל [בגמ' ס.]. לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל רק על תושבע"פ דכתיב על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית עכ"ל.

ולפי"ז י"ל דלכן אוכלים מאכלי חלב בשבועות לרמוז דבכל עת ובכל שעה שהאדם הוגה בהם ימצא בהם חידושי דאורייתא מה שלא מצא בפעם ראשון.

המלקט

עוד מטעם י"ל שאוכלין מאכלי חלב שנומריקון ל"ב ח'דש ב'קרבנו, לרמוז שאנו מקבלים התורה"ק בלב שלם כאלו היה חדשה כאלו היום נתנה והבן.

אמרי יהודה שבועות עמי רע"ו

חלב ויין, איכות של ישן ואיכות של חדש

עוד מטעם י"ל, שהתורה נמשלה לחלב ויין, 'שתיתי ייני עם חלבי', כי טבע היין כל מה שנתיישן ביותר הוא טוב יותר כמו שאמרו ז"ל [מגילה מ"ז:]: יין ישן שדעת זקנים נוחה ממנו, אבל בנערותו הוא יין מגתו שאינו ראוי לנסכים כלל, אבל טבע החלב הוא בהיפוך, כי בנערותו כשיוצא מדדי הבהמה אז הוא טוב לרפואה וברוכה בטעם, וכשנתיישן נתקלקל, ע"כ הזהיר לנו אשר צריך ללמוד תורה הן בנערותו תיכף דוגמת החלב ולא יסמוך עצמו לומר אשר בעת זקנותו אז ילמוד תורה כי מי יודע איזה זמן הוא משובה.

אמרי נועם

חלב משתנה מטעמו כפי המאכל

עוד מטעם י"ל, התורה נמשלה לחלב, דהנה ידוע שטעם החלב משתנה כפי המאכל שהבע"ח אוכל, וכן הוא הענין בהתורה הקדושה שכפי קדושת האדם שמתנהג עצמו בקדושה כך נשתנה אצלו טעם התורה, וכך מרגישין אם אומר איזה דברי תורה אם יוצאין מגוף טהור או מרגישין בדבריו מתיקות ונועם התורה, וכמו ששמעתי בשם רבינו הקדוש מו"ה זוסיא זצלה"ה זי"ע שבעת שהתחיל רבינו הקדוש מו"ה דובער ממעזרימש זי"ע לומר דברי תורה אפילו לא אמר עדיין כלל, כי אם שהתחיל בפסוק, התחיל הר"ק רבי זושא לגלגל עצמו תחת הספסל מחמת גודל התלהבות וצעק בקול גדול שמעתם מה שרבינו אומר, ונשמע מזה כי כפי גודל קדושת האדם כך מרגישין ממנו קדושת התורה, ולכן אמרו ז"ל לאכול מאכלי חלב בשבועות להזכיר את האדם על ענין זה בתורה.

דברי בינה דף ל"ט. ר"ה בענין

רמוז למדת הסתפקות להבנת התורה

עוד מטעם, דהנה חלב הוא רמוז למדת הסתפקות כמו שדרשו חז"ל [חולין פ"ד.]. מקרא [משלי כ"ז כ"ז] ודי חלב עזים ללחמך וללחם בית וחיים לנערותיך וגו', לא ילמד אדם את בנו בשר ויין, ופירש"י תן חיים לנערותיך, לבני ביתך למד דרכי חיים להסתפק במזונות קלים, הרי דחלב הוא רמוז להסתפקות, ומדה זו בפרט שייך לתורה כדרשת חז"ל הנזכר.

וכן איתא באבות [אבות פ"ו מ"ד] כך הוא דרכה של תורה פת במלח תאכל וכו' ובתורה אתה עמל וכו', ע"כ בחג שבועות יום

מתן תורה אוכלים חלב לרמז על מדת הסתפקות כמאמר הכתוב ודי חלב עזים וגו' שהוא עיקר לתורה כמאמר ז"ל.

איל מילואים

עוד מעם, עפי"ד הרמב"ם על יום צום כפור, 'והוא היום אשר הוריד בו ארון הנביאים לחוחות שניות וכו', ויהיה היום ההוא לעולם יום תשובה ועבודה ברורה ועל כן ירחיקו בו כל תענוגי הגופות וכל עסק הגופות ע"ש, וא"כ היום שניתנו בו הלוחות הראשונות יש להתענג יותר בשעשוע רוחני ולא להתמסר לתענוגי הגוף, ובכך מסתפקים במאכלי חלב.

ניב והנות עמ' ר"מ, אוצר כל מנהגי ישורן

כך הוא דרכה של תורה

עוד מעם י"ל, שהחלב במבע גורם השינה כמו שלמדו מפסוק גבי סיסרא [שופטים ה' כ"ה] מים שאל חלב נתנה, והוא כדי שישן, כן התורה גורמת להמתיק שנתו כמ"ש [משלי ג' כ"ד] ושכבת וערבה שנתך, וכתיב [קהלת ה' י"א] מתוקה שנת העובד, היינו העובד ה' זהו בעוה"ז, אמנם לעוה"ב נאמר [משלי ו' כ"ב] כשכבך תשמור עליך, והשינה היינו השביתה והמנוחה אשר לזה נבחרו כל השביעיות כשבת ושמיטה ויובל, וזה נרמז באומרו "בשבעותיכם" כי השביעיות נבחרו למנוחה, וכמ"ש ש"ינה ב'שבת ת'ענוג ר"ת שבת, כך שבת ר"ת ש"ינה בעצרת ת'ענוג, והוא רמז נפלא אל המנוחה ואל הנחלה אשר יזכו אליה נוחלי התורה.

או שינה ממש כי כבר אמרו [אבות פ"ו מ"ד] כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל וכו' ועל הארץ תישן, לפי שדרכי התורה לאחוז במדת הסתפקות ושלא יבקש וידאג על המותרות, וע"ד שנאמר מתוקה שנת העובד היינו עובד אלקים לפי שאינו מקפיד על אכילתו.

עוללות אפרים ח"ב עמ' כ' מאמר קמ"א

מתוך שלא לשמה יבא לשמה

עוד מעם י"ל, דהנה אמרו רז"ל [פסחים ג:] לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, ואמרתי דהנה מדוע מותר ללמוד שלא לשמה, והלא הלומד שלא לשמה נוח לו שלא נברא, אלא שאם לומד כדי שיזכה לבוא לידי לשמה שרי, והוא כעין חלב שבא מדם ונעקר ונעשה חלב ומותר, כמו כן הלימוד שלא לשמה מותר בתחילה, אם עי"ז נהפך אח"כ ללמוד לשמה, כי האיסור נהפך להיות, דכיון שע"י לימוד שלא לשמה הגיע ללימוד לשמה, נעשה מהלימוד שלא לשמה שהוא עבירה הכשר מצוה, וע"כ בשבועות זמן קבלת התורה אוכלין מאכלי חלב לרמזו שצריך הלימוד שלא לשמה להיות הכונה שיבא על ידו ללימוד לשמה.

בשם מרדכי עמ' שצ"ו

עוד מעם י"ל, דהנה אמרו רז"ל [פסחים ג:] לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, ולכאורה קשה הלא היו דומה למצוה הבא בעבירה כי האיך תהפך הלא לשמה ללשמה, לכן כדי שלא יקשה זאת אחז"ל שדבש וחלב תחת לשונך אלו ד"ת, דהיינו הדבש וחלב ג"כ נצמחים מאיסור הדבש ויצא מהחי [כמ"ש הרא"ש סוף מס' ע"ז], והחלב הוא אבמה"ח כמ"ש [בכורות ו'] ובכ"ז מותרים הואיל ונתהפכים לדבר המותר ואוליין בתר השתא כמ"ש הר"י [ועיין מג"א סי' רמ"ז], ה"נ הדברי תורה יכולה להתהפך מלא לשמה ללשמה ואוליין בתר השתא.

וממילא לפי"ז א"ש המנהג שאוכלים דבש וחלב בשבועות, כדי שנקבל התורה בשמחה ולא נפחד אולי לא נוכל מיד ללמוד לשמה שאין בכך כלום כי משלא לשמה נבוא ללשמה ונתהפך האיסור להיות ונחשב כאלו לרמזנו מעיקרא לשמה ודו"ק.

לחם אשר לשבועות

למען דעת כח התורה

עוד מעם, דהנה במלחמת חיל סיסרא שניצחם ברק בן אבינועם בהר תבור ואח"כ נהרג סיסרא ע"י יעל אשת חבר הקיני כמסופר בשופטים [ד'] ושם [ה' א'] כתיב: ותשר דבורה וברק בן אבינועם ביום ההוא לאמור וגו' אנכי לה' אנכי אשירה וגו', ופירש"י אנכי אנכי כפול, שמעתי מדרש אגדה, לא קפת הקב"ה שכר תבור וכרמל שבאו למתן תורה לתת עליהם את התורה וחזרו בבשת פנים, א"ל הקב"ה סוף שאני פורע לכם כפלים, נאמר בסיני אנכי ה' אלקיך, בתבור יאמר אנכי אנכי [כאן בשופטים בשרת דבורה שהיתה בהר תבור], נאמר בסיני אנכי ה' אלקיך בכרמל יאמר כפול ה' הוא האלקים ה' הוא האלקים בימי אליהו עכ"ד רש"י.

והנה תבור וכרמל היה סבורין לאשר שהן הם הגדולם מהראוי שינתן עליהם את התורה, ולכן חזרו בבושת פנים, אמר להם

הקב"ה [תהלים ס"ה י"ז] למה תרצדון הרים גבנונים, ודרשו במדרש [במדבר רבה פ"א ח', מגילה כ"ט.], גבנונים מלשון או גבן או דק [ויקרא כ"א כ']. שהוא בעלי מומין, והיה כונתם כשבאו למתן תורה שלא לשמה, ואפי"ה לא נתקפח להם השכר שנאמר עליהם אנכי כפול כנ"ל.

ולכן אנו אוכלין מאכלי חלב בשבועות לזכור בזה השירה שנאמר על נם דסיסרא שהיה ע"י החלב שנתנה יעל לסיסרא למען שתחטפנו שינה ותוכל להרגו כפירש"י שם, ועל נם זה נאמר אח"כ השירה בהר תבור באנכי כפול, ובה למען דעת כח התורה שאפילו שלא לשמה לא נתקפח השכר, כמו שלא נתקפח השכר של הר תבור הגם שהיה שלא לשמה, שהקב"ה רצה להראות לנו כי חפץ חסד הוא ורוצה אפילו בתורה ומצות שלא לשמה, הגם שעיקר תורה ומצוות הוא לשמה, מ"מ אם בעת שלבו כל עמו ללמוד לשמה לא יאמר רחמנא לבא בעי וכשאינן כונת לשמה לא אעסוק כלל בתורה ומעש"מ, אלא דאעפי"כ יעסוק אפילו שלא לשמה כמו שתראה שלא נתקפח השכר של הר תבור אף שבא למתן תורה שלא לשמה, כמו כן גם אתה תעסוק בתורה ומצות אפילו שלא לשמה, כי אף גם זאת חשוב ויקר בעיני ה' מחמת שמתוך זה יבוא ללשמה תענוג העיקרי.

שו"ת ברכת יוסף או"ח סי' כ'

מנהג ישראל תורה

עוד מעם י"ל, רמז על מנהג ישראל תורה שקבלנו ג"כ כל המנהגי ישראל שהוא תורה לנו.

שמעתי

חלב ירמז לכל התורה

עוד מעם י"ל, דהנה התורה מתחלת בבי"ת בראשית, ומסיימת בלמ"ד 'לעיני כל ישראל' וחציו של תורה בתיבות הוא דרש דרש משה מסיימת בשי"ן ומתחלת בד', והחציו באותיות הוא תי' ה' 'כל הולך על גחון', מסיימת בח' ומתחלת בוי"ו ומכל אלו יצא לך דב"ש וחל"ב ודו"ק.

קול יהודה חלק נפש חיה עמ' רע"ב, תולדות יצחק, טירת כסף בשם הרה"ק מבערזאן זצ"ל

חלב כוללת חיות

מעם על אכילת מאכלי חלב בעצרת, נראה פשוט לפי מה שאמרו חכמי המחקר, אשר כוחות המזון שיש בחלב לא נמצא בשום דבר שבועלם, כי אם על הלחם יחיה האדם הלא הוא צמא למים וגם מים בלבד בוודאי אינו מזין, מה שאין כן חלב אנו רואים שהוולד יונק ובוה נתגדל, ויש בו כח אכילה ושתיה, כי הוא כוללת חיות הגופניות, כמו כן התורה הוא כוללת חיות הרוחניות ונקראת בשם לחם ובשם מים כמה שכתוב לכו לחמו בלחמי, גם כל צמא לכו למים, והוא כוללת הרוחניות, על כן ביום מתן תורה אוכלין חלב שהוא חיות הכוללת כמו התורה, כי המצות ומעשים טובים הם עניני פרטיות וכל מצוה פועלת בשורשה, מה שאין כן תלמוד תורה כנגד כולם והוא כוללת כל חיות הרוחניות.

אמרי נועם, לשבועות ד"ה מעם

חלב כצורתו איחוד דכלל ישראל

עוד מעם, כי לא ניתנה התורה ליחידים כי אם לכללות ישראל, חלבנה בהדי בוסמין דוקא, באופן שיהיה לכל אדם חלקו בתורה, ואם הוא אינו בא, כן בנו או כן בנו ממשפחתו וירש אותה מורשה, כי הניצוץ שבתוכו אם אינו מבעיר עתה התלהבות התורה עתיד הוא להבעיר אחר כמה דורות, וזהו [ישעי' נ"ט כ"א] ואני זאת בריתי וגו' לא ימוש מפך ומפי זרעך מעתה ועד עולם, שלא יצויר שתהי' כתר התורה ניטל ממשפחת אחת מישראל מעתה ועד עולם ח"ו, וע"כ שמחת כל ישראל שוים בחג השבועות.

ומשום כן אוכלים מאכלי חלב וסמכוה אקרא מ'נחה ח'דשה ל'ה' ב'שבועותיכם ר"ת מחל"ב, כי החלב היא אופן הברירה מהפרה אוכל מפסולת, אמנם אחרי שנחלבה הפרה והוציא החלב ממנה אזי אם נברור גם החלב בעצמה תחלק לג' מינים, השומן והוא החמאה החשוב שבה, והנותר יעשה ממנו חריצים וגבינות והוא הבינונית, והשלישי מי החלב שאינו שוה כלום.

אמנם בלי ברירה אלא יניחנה כמות שהוא מעורב הרי שלשתן בצירופם טוב מאוד והיא משקה חשובה מאוד והיא מחיה אדם ובהמה בראשית הווייתם, וה"נ עם ה' אלו נבררו מפרות הבשן אומות העולם כמוציא החלב מרדי הפרה, ואם גם עתה נברור בחלב עצמו ויהי' בני עליה בבחי' חכמה והבינונים בבחי' גבינה, וישארו שארי עמא דארעא ח"ו כמו חלב שאין בהם צורך, ולא ניחא למריהו למימר הכי, אלא ישראל בתערובתם ותיהיה משקה המחיה כל העולם שוה לכל, ומשום כן נתנה התורה במעמד הנבחר והנפלא הזה בתחלת צאתנו מעבודת מצרים ולא היינו כדאים לזה, להורות כי אין מעצור ולא יתייאש אדם

מחלקו בתורה אפילו אם יהי' בשפל המדרגה מ"מ כמוהו כמו הגדול שבגדולים.

דרשות חת"ם תקס"ב ד"ה ועשית

עוד מטעם מה שאוכלין בשבועות מאכלי חלב, כי בסוד בחי' התורה יש בה בחינת אחוריים ובחינת פנים, והיינו שקשה לאדם איזה קושיא ואח"כ מחמת שמייגע בתורה "ער טיט זיך דיא מיה" מתרין הקושיא ונראה לו הכל מבורר על נכון, ועוד כי עתה נתברר לו יותר מבורר ויותר טוב מאילו אם לא היה קשה לו הקושיא כלל, נמצא שע"י בחינת אחוריים שהוא הקושיא נתברר להאדם התורה על נכון, ולכך אוכלים חלב בחג מתן תורה כי החלב בא ג"כ מבחי' אחוריים^{נח}.

אמרי פנחס - שער ד' אות שכ"א, שבת ומועדים

רמז לקבלת תורה שבכתב

עוד מטעם י"ל, עפ"י המבואר בזה"ק [ח"א דר"מ] דתורה שבכתב נקרא חלב ותורה שבעל פה נקרא יין ע"ש.

והנה איתא בפרק ט' דבשבת [פ"ה] דכפה עליהם הר כגיגית וקבלו את התורה בע"כ, מכאן מודעה רבה לאורייתא והדר קבלוה בימי אחשורוש, וכתב שם הר"ף בשם התנחומא דהתורה שבכתב קבלו מיד ברצון והכפיה היה על תורה שבע"פ שהדר קבלוה בימי אחשורוש, ולזה יובן היטיב המנהג שאוכלין בעצרת מאכלי חלב לרמז על קבלת התורה שבכתב שנקרא חלב שקבלוה ברצון בעצרת, ובפורים שותין יין שהוא נגד תורה שבע"פ שהדר קבלוה ברצון בימי אחשורוש.

ערך ש"י לשו"ע ס' תצ"ד, בן יהוידע מועד קמן י"א.

רמז לקבלת תורה שבעל פה

עוד מטעם י"ל, דהנה התוס' מקשה למה כפה הקב"ה עליהם הדר הא אמרו נעשה ונשמע, ותי' דהכפי' הי' על תורה שבעל פה דהם לא אמרו נעשה ונשמע רק על תורה שבכתב.

והנה התורה שבעל פה מתחלת במ' מאימתי קורין את שמע בערבית, ומסיימת ג"כ במ', ה' יברך את עמו בשלום, וחלב גימטריא מ' וע"כ אוכלים מאכלי חלב שמרמזו על תורה שבעל פה שקבלנו ג"כ תורה שבעל פה.

המלקט

להראות חשיבות תורה שבעל פה

עוד מטעם י"ל, עפ"י ש"ש הזוה"ק [מובא במג"א ס' תצ"ד], דחלב רומז על רחמים ובשר על דין, ונודע דתורה שבכתב הוא דין ותורה שבע"פ רחמים, ע"כ מקדימים מאכלי חלב שמורה על תושבע"פ ואח"כ בשר להראות חשיבות התושבע"פ אצלנו עוד יותר מתושב"כ וכדאיתא בירושלמי [פ"א דברכות].

שו"ת קב חיים ס' מ"ה

בין אדם לחבירו

עוד מטעם י"ל, דהנה התורה הקדושה יש בה חלק מצוות שבין אדם למקום וחלק המצוות שבין אדם לחבירו, והיינו עשרת הדברות חמש בין אדם למקום וחמש בין אדם לחבירו, ואמרו רז"ל [כתובות קי"א:] עה"פ 'ולבן שינים מחלב' טוב המלבין שינים לחברו יותר ממשקהו חלב, והיינו להתחסד עם בריות לשמחם ולעודדם בחינת תורת חסד על לשונה, ואמרו [בני יששכר] חל"ב ר"ת ל'הגיד ב'בוקר ח'סודך', ולזה אוכלים מאכלי חלב, ואחרי זה מאכלי בשר, ובשר רומז לקרבנות ע"ג המזבח ריח ניחוח לה' וזה חלק בין אדם למקום, היינו שהאדם מקריב ומוסר בשרו ודמו למען אהבת השי"ת בשמירת מצוותיו, וחלב רומז לחלק בין אדם לחברו כמש"נ להלבין שינים לזולת, ורק תורה בצירוף גמילות חסדים זו תורה שלמה וכמו שאמרו תורה תחילתה גמ"ח

^{נח} ולכן אין כלים הגונים למאכלי חלב, כי חלב הוא בהי' אחוריים.

שנאמר ויעש להם כתנות עור וילבישם, וסופה גמ"ח שנאמר ויקבור אותו גו', ולזה נוהגים לאכול מאכלי חלב הרומזים לחסד תורת חסד על לשונה להלבין שינים לחברו, וכמו שאמר הלל לאותו הגר [שבת ל"א]. דעלך סני לחברך לא תעביד זה כל התורה כולה, ואיך זיל גמור.

ברכת מועדך עמ' ק"פ

דברי תורה ערבים עלינו

עוד מטעם י"ל, דיותר יש מעלה למקבל עליו עול המלך ברצון מהמקבל עליו בכפיה, ואף שיש בזה ענין להיות מצווה ועושה, מ"מ אין צריך לזה כפיה ממש ודי בציווי המלך ומלכותו יקבלו ברצון.

ונראה דלזה אנו אוכלים מאכלי חלב בשבועות לרמז 'דבש וחלב תחת לשונך' ודברי תורה ערבים עלינו ועוד קיבלנו אותן ברצון ואהבה ולא בכפיה שהחלב הוא עונג לאוכלו, וכן הוא בקבלת התורה שקיבלו מתנה טובה כמ"ש בילקוט [פ' ראה] ושמתת ככל הטוב אין טוב אלא תורה שצריך לשמוח בה, וכן אנו מבקשים והערב נא שיהיו דברי תורה ערבים עלינו ונקיימם ברצון.

נור התורה

לכבוד נתינת התורה

עוד מטעם י"ל, דבעינן שתהי' הסעודה ניכרת ומיוחדת לכבוד נתינת התורה, ובסעודת בשר אף אם יסיפו אין שום היכר הלכם, דאין שמחה ביו"ט אלא בבשר, וכל כמה שאכלו יהי' הכל לכבוד יו"ט, ע"כ אוכלין סעודת חלב שאין לו שייכות ליו"ט רק ביחוד לכבוד התורה עשה"כ דבש וחלב תחת לשונך.

דרש משה עמ' מ"ב

כחתן וכלה

עוד מטעם י"ל, ע"פ מנהג העולם שנוהגים קרובי חתן לקדם פני הכלה בכוסות של חלב, ונ"ל הטעם שבוה רומזים ברכה לכלה שתהיה פרה ורבה ומניקה את בניה, וגם ישראל כמתן תורה היו דוגמת החתן, והתורה היא הכלה, ולכן תקנו הראשונים ז"ל סדר כתובה שקורין בשבועות בעת הוצאת ס"ת, וע"כ אנו מקדמין פני התורה ביום נתינתה במאכלי חלב, לרמזו לעצמנו ברכה שנהיה פרים ורבים בתורה, ויונקים חלבה וטובה כמ"ש 'דדיה ירווך בכל עת' וכו'.

מים חיים

לפנים משורת הדין

עוד מטעם י"ל, דבבשר בחלב החמירו יותר מבכל שאר האיסורים וקצת דעות שבאיסור בשר בחלב גוזרין גזירה לגזירה, משא"כ בשאר איסורין, הגם שאיסור אכילת בשר בחלב לא כתוב בפירוש בתורה הקדושה והוא מדרשת חכו"ל ואעפי"כ אנו מחמירין כל כך באיסורו.

והנה אמרו על האר"י הקדוש ז"ל שהיה מקיים כל הלא תעשין בקום ועשה ואם גלחו שערות ראשו היה בכל עת הגלוח מחזיק בפיאותיו לבל יקיפו פאת ראשו, וכן בכל הדברים קיים הלא תעשה כעין זה שיבוא האיסור לידו ולא יעבור עליו או קיים הלא תעשה.

וזאת אנו מרמזין שמביאין על השלחן מאכל חלב ומאכל בשר ובידינו הוא לעבור על ל"ת שהוא רק מדרש חכו"ל ואעפי"כ אנו נוהרים בזה בכל מיני זהירות לבל נכשל ח"ו באיסור כב"ח, ורומזין אף שקבלת תורה שבעל פה היה בכפי' עכ"ז אנחנו נוהרים בה, ולא עוד אלא שמחמירין בזה כמה חומרות לפנים משורת הדין, וא"כ מה מאוד כשר וישר המנהג הזה בחג השבועות.

חתן סופר שבועות עמ' רמ"ד

תתאה גבר

עוד מטעם י"ל, עפי"מ דאיתא במדרש [שוחר טוב תהלים ח' ב'] בא הקב"ה ליתן התורה לישראל, בקשו המלאכים ליתן להם את התורה, והשיב להם למה אכלתם בשר בחלב אצל אברהם.

וקשה, והא כתיב [בראשית י"ח ח'] ויקח חמאה וחלב ואל הבקר רץ, נמצא דאכלו תחילה חלב ואחר כך בשר, ובוה האופן הרי

מותרת האכילה.

ויש לומר, דהא דאסור לאכול חלב אחר בשר, היינו מטעמא כיון דחלב הוא חסד ובשר הוא דין, וכשאוכל חלב אחר בשר, וקיימא לן [פסחים ע"ו]. תתאה גבר, הרי שמתגברת מדת הדין על מדת החסד, אבל כשאוכל בשר אחר חלב הרי מגביר מדת החסד על מדת הדין ושפיר הוי, וכשבקשו המלאכים שיתנו להם התורה מחמת שהם עליונים ובקשו בכך להתגבר על התחתונים, הרי דסברי עילאה גבר, ולשיטתם היה אסור להם לאכול חלב ואחר כך בשר דהרי עילאה גבר, זהו מה שהשיב להם הקב"ה הרי אכלתם בשר לאחר חלב, ועל כרחך דסבירא לכו דתתאה גבר, אם כן שוב גוברים בני ישראל התחתונים בעולם, וע"כ לזכר זה אנו אוכלין מאכלי חלב בשבועות ואח"כ בשר להראות הלכה כי תתאה גבר וע"כ זכינו לקבל התורה^ט.

מטעמי ומנהגים בשם הר"ק מהר"ש מבבלזא ז"ע, נפלאות חדשות פ' וירא ט: פירוש יוסף פ' וירא

נצחו התחתונים את העליונים

עוד מטעם י"ל, עפ"י הידוע שהמלאך היה קורא תגר לפני הקב"ה שלא ליתן התורה לישראל כ"א למלאכים [מדרש שו"ט ד', וברעת וקנים לבעלי התוס' בראשית י"ח ח', ועי' בשמו"ר פכ"ח, א'], והשיב לו הקב"ה האיך אתם רוצים התורה אני כתבתי בתורה [שמות כ"ג י"ט] לא תבשל גדי בחלב אמו ואתם כשבאתם אצל אברהם אכלתם כב"ח שנאמר [בראשית י"ח ח'] ויקח חמאה וחלב וכן הבקר וגו' מיד נסתתם מלאך וזהו הסוד בפסוק לא תבשל גדי בחלב אמו וסמך לה' "הנה אנכי שולח מלאך לפניך ר"ת [השמאל] רצה לומר בשביל לא תבשל גדי בחלב אמו עשיתי ושלחתי מלאך [השמאל] שהיה מליץ בעד המלאכים ואמר לי שאפילו תשב"ר כו' כדאיתא במדרש, ולכן אוכלים מאכלי חלב בשבועות מטעם זה.

דן ידן מאמר י"ב ס' כ"א

עוד מטעם י"ל, דידוע שהם"מ חפץ לעכב מלידת התורה לישראל, וע"כ מאכ"ל חל"ב עולה סמא"ל, להראות שלא עלתה בידו.

עמרת ישועה ר"ה א"י

במתן תורה נתעלו הניצוצות

הנה נודע שכוונת המבילה הוא להעלות הניצוצין הקדושים שנפלו מקדושתם ע"י חטאים ועונות ח"ו, וצריך להעלותן ולהרכיבן לשורשן הרמה בקודש, והנה סוד העלאת ניצה"ק מצינו בעיקר אצל בשר, ואולי לזה אנו מרמזין במאכלי חלב, כי בעת מעמד הנבחר קבלת התורה"ק היה אז הודרכות גדולה ופסקה זוהמתן מיניהו [שבת קמ"ו]. ונתעלו כל הניצה"ק לשורשן הרמה בקודש, לזה אנו אוכלין מאכלי חלב בחג השבועות לרמוז שכבר נתעלו כל הניצה"ק לשורשן שבקדושה בשעת מתן תורה.

אור יהושע מעובד תרל"ז ד"ה במדרש

קיום התורה שלא להתחבר עם האומות

עוד מטעם י"ל, דהנה המעם שאסר רחמנא בשר וחלב כתב הכלי יקר [פ' משפטים] שהוא מטעם ערבוב הכוחות כעין איסור כלאים, והיינו שהתורה"ק גזרה עלינו לבל לחזור ולערב שני כוחות נפרדות, ואף במקום שיצאו שניהם מכא אחד, אחרי שרצונו

^ט ועפ"ז י"ל מה שהק' בצל"ח [שבת פ"ח], בהא דאחז"ל שם יום הששי מלמד שה' השמים וארץ רופפים עד ו' בסיון אם יקבלו ישראל את התורה מוטב ואם לאו יחזיר העולם לתוהו ובוהו, והק' הא אאע"ה קיים כל התורה קודם שניתנה וא"כ היה יכול להיות קיום העולם על ידו, ות' דכיון דל"ה מצווה ועושה ל"ה בידו כדי לקיים העולם עיי"ש. אמנם להנ"ל י"ל דהנה קיי"ל לפני עור לא תתן מכשול ואסור להושיט אבהמ"ח לב"נ וא"כ איך האכיל אאע"ה למלאכים מה שאסור להם וא"כ שוב לא קיים כל התורה, רק דבאמת אם ישראל קבלו התורה לא חטאו המלאכים וקיים אאע"ה כה"ת, אבל אם המלאכים יקבלו התורה שוב חטאו ושוב גם אאע"ה לא קיים כה"ת ושפיר הכל תלוי אם יקבלו ישראל את התורה ודו"ק ונכון הוא.

שו"ת קב חיים ס' מ"ו

יתברך היה להפרידם ולעשות מהם ב' כוחות אין לחזור ולערבבם, וידוע שבשר בעובר נולד מדם של הנקיבה, וכן חלב הבהמה ג"כ מקורו מן הדם כי הדם נעקר ונעשה חלב [בכורות ו:], ולפי"ז מן דם הבהמה יצא בשר העובר והחלב כי משם יפרדו, ולכן אין נכון לחזור ולערבבם אחרי שחפץ השי"ת בהיפרדם, וזה שסמכה תורה איסור בשר וחלב למצות ביכורים כי הפירות שנתבכרו ראשונה אין ראוי לערבבם עם הפירות שנתבכרו אח"כ כי אם אותן שנתבכרו ראשונה תביא בית ה' והמותר יהיה לך, עכ"ד הכלי יקר.

והנה בפרשת תשא [שמות ל"ד כ"ו] נאמר שוב הני תרי מצות ראשית בכורי וגו' לא תבשל גדי וגו', וסמך ליה תיכף כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל, ולפי דברי הכלי יקר יש לפרש שגם הפסוק הלזה נסמך לאיסור בשר וחלב וביכורים דייקא, להורות שגם אנחנו זרע ישראל הבדיל השי"ת אותנו להיות לו בבחינת בכורים כמו שנאמר [שמות ד' כ"ב] בני בכורי ישראל, אעפ"י שמשורש אחד ומבטן אחד יצאנו עם שאר האומות, אעפ"י כ רק אותנו קרא השי"ת בשם בכורים ראשית תבואתו ולא עשה כן לכל גוי, וע"כ אין לנו להתערב עם האומות רק להיות מובדילים מהם בכל הענינים, וא"כ הוא דומה ממש למצות ביכורים ולאיסור בשר וחלב.

והנה לאשר בחג הקדוש הזה ע"י מתן תורה נפרדנו מכל האומות, ועיקר קיום התורה תלוי בזה לבל נתחבר עמהם, ולכן אוכלין מאכלי חלב ונוהרים שלא לאכלם יחד עם בשר, להורות שאין לערב הכוחות שנפרדו אף שיצאו משורש אחד, אשר עי"ז נעשה רושם גם בעצמינו לקיים חוקות תורה"ק ולהיות נפרדים מהם בכל הענינים, ולפי"ז שפיר נרמז המנהג הזה בכתוב וביום הביכורים וגו' ח'דשה ל'ה' ב'שבועתיכם ר"ת חלב, כי גם ענין ביכורים דומה לזה לבל לערב הכוחות כנוכר.

צבי לצדיק מאמרי סיון מאמר ה' אות ג'

חלב הותר בשעת מתן תורה

עוד מעם, דהנה הגמרא [בכורות ו:] איתא, וחלב בהמה מהורה מגלן דשרי, והיינו דהוה לן לאסריה משום אבר מן החי, ומסיק הגמרא מדכתיב [שמות ג' ח'] ארץ זבת ודבש, ואי לאו דשרי משתבח לן קרא במידי דלא חזי יעו"ש^ט.

והנה ידוע דבני נח מוזהרין ג"כ על אבר מן החי, א"כ קודם מתן תורה שלא היה נכתב עדיין הפסוק ארץ זבת חלב ודבש היה אסור להן חלב משום אבר מן החי, ומשנתנה תורה יצאו מכלל בן נח ונתחדשה להם הלכה מן הפסוק ארץ זבת חלב ודבש שחלב מותר, וא"כ כל עצמו של היתר אכילת חלב הוא ע"י נתינת התורה, ע"כ נוהגין לאכול מאכלי חלב ביום מתן תורה^{סא}.

אהל תורה אות קכ"ז, ילקוט הגרשוני סי' תצ"ד אות ד'

עוד מעם עפי"ד הח"ס [יו"ד סי' ע"ג] דבין לישראל בין לב"נ דמצווה על אמב"ח נאסרה להם חלב עד שניתנה התורה ונתחדשה היתרה ואז גם ב"נ מותר מטעם מי איכא מידי, עוד מסיק שם מדהאכיל אאע"ה חלב ש"מ כ"כ נתעצם בשמירת התורה קודם שניתנה עד שיצא מכלל ב"נ אפילו להקל ולא הוא לברו אלא כל האורחים, ומעתה אני אומר ה"ה א"א דקיים כל התורה קודם

^ט א"ה, רצונו בזה דבגמרא יש ב' טעמים על איסור החלב להס"ד חד משום דם, דדם נעקר ונעשה חלב, וחד משום אמ"ה יעו"ש, ולכאורה גם לפי הטעם משום דם ג"כ היה שייך אכילת החלב בשבועות לפי שמעיקרא היה אסור להם משום דם לרבי חנינא דס"ל בפרק ד' מיתות [נ"ט] דב"נ מוזהרים על הדם ג"כ, לזה כתב והיינו דהול"ל אסרי' משום אמ"ה להודיעינו שעיקר הכונה משום אמ"ה דלרבנן שם ב"נ אינם מוזהרים על הדם וכן פסק הרמב"ם בפ"ט מהל' נדרים [ה"י] ולפי"ז לדידהו לא הוה שייך טעם אכילת חלב משום דם, דהא מקודם נמי הוה שרי, משא"כ משום אמ"ה לית מאן דפליג דכ"ע מודו אסור לב"נ ואתייה טעם אליבא דכ"ע.

שם

^{סא} ואולי יש לכיין זה בדברי הכלבו הובא בח"י [סי' תצ"ד] שכ' וז"ל, נהגו לאכול דבש וחלב בשבועות ע"ש דבש וחלב תחת לשונך, והיינו הגם שמשברא חיצונה ה"ל לאסרם מטעם אבהמה"ח אבל תחת לשונך שאמרת נעשה ונשמע וקבלת עול תורה משום זה הותר לך דבש וחלב כנ"ל והבן.

שו"ת קב חיים סי' מ"ה

שניתנה אבל לאחרים פשיטא דלדידהו היה חלב אסור, והנה לא מצאתי שום דבר בעולם שקודם מ"ת איתחזק איסורא ואחר מ"ת נהפך להיות היתר רק חלב ומפרכסת וכדומה, ומסתמא מיד כשהותר אכלו בשמחה כיום שהותרה שבטים לבוא זה בזה, ובפרט שבוה מראין בעצמם שכ"כ קיומו וקבלו עליהם שמירת התורה גם להקל יצאו מכלל ב"נ כבה"ס הנ"ל ע"כ מאז היתה לחוק לזכר וכחדשים בעינינו.

מבשר צדק שבועות אות י"ד

בני אכלו חלב אחר מתן תורה

עוד מטעם לאכילת מאכלי חלב בשבועות כי קודם מתן תורה היה מותר בשר נחירה^{כב} ובשעת מ"ת נאסר והוצרכו לשחוט ולכ"ע בשבת ניתנה תורה ובאותו שבת לא היה להם בשר שחוט ולא יכלו לשחוט והוצרכו לאכול מאכלי חלב ולזכר זה אנו אוכלין ג"כ מאכלי חלב. ושאלתי דשחיטה ניתנה אח"כ במ' יום. והשיב בנו מו"ה ד"י נ"י שבעשרת הדברות מרומז כל המצוות, [כמ"ש רב סעדיה גאון שבעשרת הדברות כלולה כל התורה].

אמרי פנחס אות שפ"ו, נאולת ישראל, תולדות יצחק בשם הרה"ק מבארדיטשוב ז"ע, משנה ברורה ס' תצ"ד סק"ב

אכלו חלב למצוות 'שובו לכם לאהליכם'

עוד מטעם, שהוא זכר לאכילת חלב שנמנעו מישראל קודם מתן תורה, ואחר נתינתה הותרה להם, עפי"ד הגמרא [ימא י"ח]. שחלב מרבה הזרע, ע"כ בשלשה ימים שהיו ישראל מופרשים מגשותיהם נמנעו ממנו, וכשנאמר להם [דברים ה' כ"ז] שובו לכם לאהליכם אחר נתינת התורה אכלו חלב כדי להרבות זרע, ע"כ נוהגין לאכול מאכלי חלב בחג השבועות^{כג}.

ניירות שמשון מג"א סק"ו, אוור אליהו עה"ת

עוד מטעם, לפי שעד מתן תורה הותר להם בשר נחירה ובהמה טמאה, ועכשיו נאסר להם אחר נתינת התורה, ונצטוו על השחיטה ועל מאכלות אסורות ונאסרו כל הכלים, ולא היו יכולים להגעיל הכלים בשבת וביום טוב ולא היה להם מה לאכול והוכרחו לאכול מאכלי חלב.

^{כב} אמנם באמת לא יתקבל על הלב כלל כי קודם מתן תורה אז בבואם להר סיני בשלו ואכלו בשר נבילות וטריפות, הגם כי לא נצטוו אז וגם במרה לא נצטוו על השחיטה, מ"מ הרי יסדו בפסיקא דהגדה של פסח אלו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו, ויתמה כל עובר לכאורה דאם לא היה נותן התורה אז בהר סיני א"כ מה זה דיינו אשר קרבנו לפני הר סיני, ומה זה די המעלה, אך תירצו כי בבואם להר סיני פסקה זוהמתן והשיגו התורה עד שלא ניתנה ע"כ שפיר דיינו בהשגתן התורה וזה מעלה גדולה, רק מצווה ועושה היו רק בעת נתינת התורה, ואיך יתכן לומר כי בעת השיגו התורה ופסקו זוהמתן בשלו ואכלו בשר נבילות וטריפות, אלא ודאי כי קיימו זביחה בבחינת אינו מצווה ועושה, כמו שאמר ביוסף [בראשית מ"ג ט"ז] וטבוח טבח והכן שאדרז"ל [חולין צ"א]. פרע להם בית השחיטה וכמקובל להם מאבותיהם הקדושים, ולפי"ז נסתר טעם הנ"ל של מאכלי חלב בשבועות.

שער יששכר מאמר חג הביכורים אות נ"ה

^{כג} בגמרא יומא [י"ח]. רבי אלעזר בן פנחס אומר משום ריב"ב אין מאכילין אותו לכהן גדול בערב יום הכפורים לא חגבי"י ולא גב"ם ולא כל דברים המביאים לידי טומאה, לא חגבי"י, לא חלב, ולא גבינה, ולא ביצה כו', וא"כ בוודאי גם ישראל שמרו את עצמם בכל שלשת ימי הפרשה מכל אלו המאכלים, ואחר קבלת התורה כשנאמר להם שובו לכם לאהליכם, ודרשו [שבת פ"ז] ועי' רש"י שם להתיר נשותיכם לתשמיש, וע"ש [פ"ט] מדבר פארן שפרו ורבו עליה ישראל ופירש"י שם דכל אחד נתעברה אשתו זכר במצות שובו לכם לאהליכם, על כן חזרו תיכף לאכול מאכלי חלב שמרבים זרע והיו חביבים עליהם אחר שפירשו מהם כמה ימים, ועי' א"ח [סי' תר"ט ס"ד ומג"א שם סק"ו].

ולפי מה שכתב הרמב"ם דדוקא מאכלי חלב חמים וכן ביצים וגבינה הנחשבים בגמרא יומא הנ"ל, ע"כ אוכלים לביבות חמין הנעשים מסלת וביצים, ואפשר דמטעם זה היו נעורים כל אותו הלילה של שבועות, מחשש לבל יטמאו בשינתם ח"ו, כמו שלא היו מניחין לכה"ג לישן לביל יוהכ"פ שלא יטמא א"ע, וע"כ היו נזהרין שפיר ממאכלי חלב, וכן משינה, כל אותו הלילה, שהחלב מביא את השינה כמשא"כ [שופטים ה'] ביעל אשת חבר הקני מים שאל חלב נתנה [לסיסרא] כדי שישן, ואחרי קבלת התורה חזרו ישראל למטעתן ואכלו סעודת חלב, ולזכר זה עושים גם אנחנו היום הסעודת חלב.

דרש משה עמ' ל"ו

מטעמי המנהגים בשם נאולת ישראל, מדרש פנחס, רמזי תורה, משנה ברורה סי' תצ"ד

לא היה להם בשר כלל

עוד מטעם י"ל, מפני שאז אסר הקב"ה את העליה על ההר גם על בהמות ישראל, ואמר [שמות י"ט י"ג] 'במשוך היובל המה יעלו בהר', הדגיש איפוא 'המה', כלומר, כל אותן הבהמות הנמצאות כאן, כולן יעלו אח"כ בהר, וכיצד יעזי אדם מישראל לשחוט את בהמתו ולעשות דבר ה' חו"ש פלסתר, נמצא שלא היה להם בשר כלל וכלל ואכלו רק מאכלי חלב.

ספרא חרתא

השליו הראשון פסק בעצרת

עוד מטעם י"ל, עפי"ד התוס' [ערכין ט"ו: ד"ה התאון] דשליו הראשון היה להם עד מתן תורה ואז נפסק, לכך שאלו אח"כ בשר עיי"ש, וי"ל המעם דנפסק אז במתן תורה להורות שהתורה נקינית במיעוט תענוג [אבות פ"ו מ"ה], ולכך אוכלין חלב לזכור זה הנ"ל שניטל מהם כמתן תורה השליו.

תורת יצחק במדבר

רמז לפסקה זוהמתן

עוד מטעם י"ל, דבמתן תורה פסקה זוהמתן [שבת קמ"ו]. וא"כ הוי כקודם חטאו של אדה"ר, וכמו שאדה"ר לא הותר לו בשר כמו כן הם עתה נדמו לאדה"ר קודם החטא, ולרמז זה באו מאכלי חלב בשבועות.

טל השמים שבועות עמ' קל"ב

עוד מטעם, לפי שישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן [שבת קמ"ו], וידוע שכל הזוהמא בא מן הדם על ידי הסתת הנחש, שנתקללה חוה בזה שתראה דם נדה, וזה הוא המעם של ספירת העומר, כמו ספירת שבעה נקיים של הנדה וזבה, וכעת פסקה זוהמתן, וידוע שבעת העיבור והיניקה דם נעבר ונעשה חלב, ונעשה טהור מממא, וע"כ לזכרון זה שאנחנו טהורים מהזוהמא אנו אוכלין חלב.

מאכלי חלב ולא חלב בלבד

עוד מטעם י"ל, הנה איתא ברמ"א ז"ל [סי' תצ"ד ס"ד] נוהגין לאכול מאכלי חלב, ויש לדקדק מדוע מאכלי חלב ולא חלב בלבד, לרמז על [שה"ש ד' י"א] דבש וחלב תחת לשונך, אמנם ידוע [זוהר ג' רפ., תקו"ז צ"ה:] אשר בשעת חטא הקדמוני, נתקללו ל"ט קללות, וע"ז צריך ל"ט מלאכות, ואין לך שום דבר מאכל בעולם שלא יהיה נעשה בו איזה ענין מלאכה, כי אפילו דבר שגדל בעצמו בלא שום נטיעה, עם כל זה צריך תלישה, ואפילו ביצה שגולדה מעצמה יש בה ענין מוקצה בשבת, הנוגע ג"כ קצת באיסור מלאכת שבת.

אבל החלב אין בו שום דבר איסור מלאכה, ומותר לכתחלה לחלוב בשבת וביו"ט, כמו שאמרו ז"ל [שבת קמ"ד:] חולב אדם עז, ואם שיש בזה איסור מפרק, זה דוקא כשהולב שלא לתוך המאכל, אבל לתוך המאכל מותר לכתחלה.

והנה בשעת קבלת התורה שפסקה זוהמתן לולי חטא העגל שאחריו, ע"כ בשעת קבלת התורה יצאו מכל הל"ט קללות, ולזה לא ניתנה התורה אלא לאוכלי המן, שהיה ג"כ בלא שום מלאכת אדם, ע"כ לרמז זה, אוכלין מאכלי חלב דייקא, להראות אשר נזכה ע"י התורה להשפעות פרנסה, בלי עמל ויגיעה בלי שום צורך עשיית מלאכה^ט.

אמרי נועם לחג השבועות ד"ה הנה

תורת ה' תמימה

עוד מטעם י"ל משום דכל המאכלים שבעולם צריכין תיקון, משום דרובן אינם נאכלין חיין, ואלה שנאכלין חיים ג"כ התיקון

^ט ולפי"ז מובן למה אוכלים מאכלי חלב, כי רק במאכל שנחלב חלב לתוכו אין בו מלאכה כנ"ל.

טוב להם, כמו הפירות שאין לך פרי שאין המיגון והריקוח מתקנו ומשבחו, או תיקון אחר ע"י מלח או ע"י חומץ וכיו"ב, אכן לא כן הם דבש וחלב, הם אינם סובלים כל תיקון אין לבשל אותם ואין למגן אותם ואין לתקן אותם ע"י מלח וכיו"ב, כי צריכין להיות בצורתם כמו שבאו לעולם וזה טוב ויפה להם.

כמו כן הם דברי תורה אינם צריכין תיקון כמו שנתגם השי"ת לנו כן הם צריכים להיות, ומנהגי ישראל שתורה הם כמו כן הוא מה שקדמונינו ז"ל קדושי עליון, סללו דרך לפנינו והנהיגו אצלנו, כן צריך להיות בלי חידושים ובלי תיקונים, תורת ה' תמימה, מצות ד' ברה.

נתיבות שמואל דרוש צ"א לחג השבועות

חזקת כשרות

עוד מטעם, דרש"י [חולין י"ב.] ד"ה פסח, כתב דהא דלא בדקינן כל י"ח טרפות רק הריאה משום דשכיח בה ריעותא, והיכא דנאבדה בלי בדיקה מותרת בהמה באכילה דסמכינן על רב הונא דאמר נשחטה בחזקת היתר עומדת, ואין מפרסמין הדבר עכ"ד.

ובתשו' רש"י באו"ז [ה"א ס"ח ת"א] כתב דאתמול אכלנו בחלבה בחזקת שהיא כשרה ועכשיו נחזיקנה בטריפה, ומעתה אם זה שאנו אוכלין בשר בלי בדיקה הי"ח טרפות הוא מטעם שאכלנו אתמול מחלבה בחזקת שהיא כשרה, לכן בשבועות עלינו לאכול מאכלי חלב מקודם כי מה שאכלנו אתמול מחלבה קודם קבלת התורה אין ראי' להחזיקה לכשרה ודפח"ח.

טהרת יו"ט משניות חלק ט"ז עמ' כ"ו, בשם הגה"ק מאסטראבצי

כאלו לא חטאתם מימיכם

עוד מטעם י"ל, דהענין דם נעבר ונעשה חלב בחג השבועות שאז נמתקין כל הדינין לרחמים וחסדים, לפי שע"י קבלת התורה הקדושה הקב"ה מוחל עונותיהם של ישראל כדאיתא בירושלמי [ר"ה פ"ד ה"ג] ר"מ בשם ר"א בכל הקרבנות כתיב חטא ובעצרת אין כתיב חטא, א"ל הקב"ה מכיון שקבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימיכם, ולכן מוח"ל גימט' פ"ד כמנין ד"ם חל"ב, וכן נרמז בקרא ו'הקרבנתם מ'נחה ח'דשה ל'ה' ר"ת מוחל, ואז דם נעבר ונעשה חלב ונמתקין כל הדינים ברחמים וחסדים, ומטעם זה נהגו לאכול מאכלי חלב בחג השבועות כמו"ש המג"א כי דם נעבר ונעשה חלב.

צמח צדיק שבועות בחשפוטות ד"ה והקרבנתם

לימוד מוסר מחלב

עוד י"ל דטבע החלב שהוא טוב מאד ומעולה בעודו באבו, אבל כשמשתהה נתחמץ ומתקלקל, אבל עכ"ז אפשר לתקנה כשמתקפא לעשות ממנה גבינה שהוא מאכל טוב מאוד, כך האדם המוכר שביצורים שנתחמץ בעונותיו אפשר לחזור אל הקדושה, ולכן בחג השבועות כשאנו מקבלים התורה מחדש בא החלב לרמוז ולזרז כל אחד מישראל שיקבל התורה מחדש, ואל יתייאש לומר שאי אפשר לו לקבל התורה הקדושה מנפי שנתחמץ ונתקלקל כ"כ ואי אפשר לו להשיג הקדושה, רק יקח לימוד מהחלב שאף שנתחמץ אפשר לתקנה ולעשותה למאכל טוב כגבינה, וכמו"כ אף לו אפשר לקבל הטוב והתורה"ק.

אמרי יהודה שבועות עמ' רע"ו

לימוד הכנעה

בגמרא [תענית ז.] למה נמשלה התורה לחלב וכו' מה המשקים הללו אין עומדים כי אם בפחות שבכלים כך התורה אינו מתקיימת אלא בנמוכי רוח, וזהו נרמז באומרו "לה", כי נמוכי הרוח הם קרובים אל ה' כמו"ש [ישעי' נ"ז מ"ו] אשכון ואת דכא ושפל רוח, לאפוקי ממה שנאמר בגסי הרוח [תהלים ק"א ה'] גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל.

עוללות אפרים ח"ב עמ' כ' מאמר קמ"א

עוד מטעם י"ל, דהתורה אינה מתקיימת אלא במי שדעתו שפילה, כדמיון המים שיורדין ממקום גבוה למקום נמוך, ואשר לכן גם היו לומדין בדורות הקודמים כשהיו יושבין על הארץ [ע"י מגילה כ"א.], להורות על הכנעה ושפלות כלפי תורתנו הקדושה, לכם אוכלים ביום זה ניתנה התורה מאכלי חלב המורים ג"כ על קמנות.

לקוטי שושנים בשם הר"ק מקראיין וי"ע

קמנות מקודם הגדלות

עוד מטעם י"ל, כי החלב מורה על הקמנות, ולעולם הקמנות קודם לגדלות, וכן הוא הדרך בלימוד חכמת התורה, קודם לומדים האותיות ואח"כ התיבות, ואח"כ הפי' ואח"כ גמרא ואח"כ קבלה כדרך העולמות אבי"ע מלמטה למעלה.

אמרי פנחס אות ש"ו בשם אמר שפר

חלב מאכל ענוה

עוד מטעם י"ל על דרך רמז, דהנה חג השבועות הוא רזא דענוה תיקון לבחי' ז' מלכין דמיתו שהוא בחי' גיאות בחי' אנא אמלוך, דלכך נבחר ליתן התורה על הר סיני הנמוך מכל ההרים, ע"כ בחג השבועות הוא תיקון למדת הגיאות, ולרמז על זה אוכלין אז מאכל חלב העולה ענו"ה.

גם הר"ת וס"ת של 'מאכל חלב' הוא ח"ם ל"ב, ר"ת של ב'הקריבכם מ'נחה ח'דשה ל'ד' ואתון הנשארים הוא אכ"ל מספר ג"א שרומז על יום ג"א לספירה, וזו ממש מה שאמר דוד המלך ע"ה [תהלים לט ה'] הודיעני ד' קצי ומדת ימי מה הוא, הרומז על הסתלקותו שהיה בחג השבועות וא"כ נאמר [שם ד'] 'חס לבי בקרבי' אשר תיבת חס לב הוא ר"ת וס"ת דמאכל חלב והר"ת של ב'הקריבכם מ'נחה ח'דשה ל'ד' כנ"ל, ומטעם זה אוכלין המאכלי חלב לרמז על סוד ענוה.

עמרת ישועה א"י מעם

דבש וחלב כח המדבק וכח המפריד

עוד מטעם י"ל דשלמה המלך ע"ה המשיל את התורה לשני דברים לדבש וחלב שנאמר [שה"ש ד' י"א] 'דבש וחלב תחת לשונך', והדבר מתמיה, כי המשיל את התורה לשני דברים אשר בטבעם הם בהיפך זה מזה, כי הדבש הוא דבר המתדבק ומדביק אחרים עמו, כשתטבול אצבעך בדבש אז על כל דבר אשר תיגע באצבע ידובק לאצבע, או כשאתה מושח שני דברים בדבש ותניחם זה אצל זה, הם נדבקים יחד וקשה אחר כך להפרידם זה מזה, וחלב טבעו הוא בהיפך, אפילו דברים שדרכם להדבק יחד זה בזה, אך תניח אותם בחלב החלב מפריד בין הנדבקים ואינו מניח אותם להדבק יחד.

ואיתא בגמרא ברכות [ח.]. כי תשע מאות ושלשה מיני מיתה נבראו בעולם ומיתה נשיקה קלה מכולם שהנפש נפרדת מן הגוף בלי שום צער ומכאובים, ואמרו בגמרא שם שנשיקה דומה כמשחל בניחא מחלכא, כמו ששולה שערות מן החלב שמושכין אותם אחד אחד בנקל, כי החלב אינו מניח אותם להסתבך ולהדבק זו בזו, הרי שהטבע החלב ההיפך מן הדבש שהדבש מדביק הנפרדים והחלב מפריד בין הנדבקים ואיך מדמה שלמה המלך התורה לדבש וחלב שהם שני כוחות הפוכים זה מזה זה מדביק וזה מפריד.

אבל אחר העיון, הדבר נכון, כי באמת התורה יש לה שתי הכוחות כוח המתדבק של הדבש וכוח המפריד של החלב, אך הדבק הוא דבר התלוי באדם אם האדם מדבק עצמו אל התורה ושונה באהבה את התורה נותן לו את כוח הדבש שלה והיא מתדבקת אליו בצמיד פתיל לעולמי עד בחייו ובמותו, כדאיתא בסוטה [כ"א.]. את זו דרש רבי מנחם ברבי יוסי 'כי נר מצוה ותורה אור' [משלי ו' כ"ג], המשיל את התורה לאור הוא אור השמש, מה אור השמש מגין לעולם אף התורה מגינה לעולם ואמר [שם כ"ב] 'בהתהלך תנחה אותך' בעולם הוה 'בשכבך תשמור עלי' זו מיתה, תשמור עליך בקבר 'והקיצות היא תשיחך' לעתיד לבוא לזמן התחייה הרי שהתורה נדבקת לאדם בחייו ובמותו ואפילו לזמן התחייה לא תפרד ממנו זה כוח הדבש של התורה.

ולפיכך, בתלמוד חכם הפורש מן התורה התורה פורחת ממנו במהירות יתירה שנאמר 'התעייף עיניך בו איננו, [משלי כ"ג ה']], ואמרו חז"ל [ברכות ה.]. ההיא בדברי תורה כתיב, ועוד אמרו חז"ל [ירושלמי סוף ברכות] 'אם תעזבני יום יומיים אעזובך' אם הוא עוזב את התורה יום אחד התורה ממהרת להפרד ממנה דרך שני ימים כי כוח הפרדה של התורה גדול פי שנים מכוח הפרדה של האדם, ואיתא בחגיגה [ט"ו.]. אמר רבי מאיר מה דכתיב 'לא יערקנה זהב וזכוכית ותמורתה כלי פז' [איוב כ"ח י"ז], התורה נמשלה לזהב ולפז ונמשלה לזכוכית כי קשה לקנותה ככלי זהב ונזח לאבדה ככלי זכוכית.

וזה פירוש הפסוק 'דבש וחלב תחת לשונך', כי התורה יש לה ב' הכוחות כוח המתדבק של דבש למחזיקים בה, וכוח המפריד של החלב להפורש ממנה, וזה תחת לשונך אם לשונך תרנן ותהגה בתורה ובאהבתה תשנה תמיד אז תתן התורה לך את כוח הדבש שלה ותדבק בה לעולם, ואם לשונך תדבר דברים בטלים ותתבטל מן התורה אז התורה תתן אלך את כחו הפרדה שלה כוחה של החלב ותתרחק ממך כחיך מקשת.

וזה שאמר שלמה המלך ע"ה 'מות וחיים ביד לשון [משלי י"ח כ"א], והתורה מזהירה אותם 'ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך' [דברים ל' י"ט], וזה הזכרון של שני המאכלים, מאכלי חלב ומאכלי דבש, שאנו אוכלין בשבועות להזכירנו שיש להתורה שתי כוחות כוח המדביק וכוח המפריד ובידך לבחור כח המדביק של דבש או כח המפריד של החלב, והדבר תלוי כך ובחרת בחיים, כי חיים הם למוציאם ולכל בשרו מרפא [משלי ד' כ"ב].

דודאי ראובן ח"ב

דבש וחלב – תורה ומדות טובות

עוד מטעם י"ל, כי מטעם הדבש והחלב שונה זה מזה לגמרי, כי החלב משאיר הפסולת למטה ומציל את השמנונית למעלה, ולהיפך בדבש צף הפסולת למעלה, והחלק הטוב והיפה נשאר למטה.

והנה המדות ההפוכות הללו זקוקות לאדם לקנין התורה והחכמה, כי מה שנוגע לו לעצמו עליו להתנהג כמטעם הדבש להחזיק את המגרעות והחסרונות שלו למעלה בכדי שיהי בקי בהן לתקנן ואת מעלותיו לראותן ולשמיע עליהן, כמאמרם ז"ל [ב"ק צ"ב:] מילתא גנאה דאית כך קדים ואמרה, בכדי שיהיה בקי בהן לתקנן, אמנם מעלותיו ומדותיו הטובות צריך להסתיר ולהצניע לכת עד היכן שהיא מגעת, ולהיפך בהנוגע לזולתו צריך לראות רק את הטוב והיפה השבח והמעלה, כמטעם החלב שמראה ומנשא למעלה את החלק הטוב והשמון, בכדי שידע להתלמד מכל אדם ולקבל מוסר, שאם יהפך הסדר לראות מעלותיו העצמות, ולהעלים עין מחסרונותיו הלא ישאר במומו מבלי דעת להטיב אורחותיו וליישר מעשיו, וכמו כן אם רק יביט און לראות חסרונות זולתו הלא לא יהי לו ממי להתלמד, ולכך אמר הכתוב 'דבש וחלב תחת לשונך' כלומר, בבוא האדם לקבל עליו עול תורה צריך להודיין במדות הללו של דבש וחלב שיהי תחת לשונו.

וזה מה שנוהגין בשבועות לאכול דבש וחלב, כי זהו הדרך ארץ שקדמה לתורה ועי"ז מכשיר האדם את עצמו ומסתגל לקנין התורה כאילו קבלה מסיני.

כתבי אבא מרי

דבש - וחלב

עוד מטעם י"ל, שה'דבש' הוא מה שהדבורה מייבאת ממקומות אחרים מהפרחים, ואילו ה'חלב' הוא מה שהפרה מייצרת מעצמה ובשרה, וכן הוא גם אצל עמק התורה שצריך שתי הדברים [א] להרחיב הידיעות מפה ומשם כדוגמת הדבש הנלקט [ב] וצריך גם להתעמק ולהתבונן ולחדש חידושים וביאורים מעצמו כדוגמת החלב.

ליקוט דברי אסף שבועות

דבש – ללמוד, חלב - ללמד

עוד מטעם י"ל עפי"ד הרשב"א [בתשובת האלף סי' פ'] שהדבש יש לו שתי סגולות, האחת למהר למחות ולכלות דברים 'הנכתתים' הנפולים לתוכו ונעשה לחפצא של דבש, והשניה, להעמיד ולקיים הדברים 'השלמים' הנשמנים בתוכו עי"ש.

והנה שנינו בגמרא בכורות [ו]. דהטעם שחלב גמל טמא, משום שהיוצא מן הטמא טמא, משא"כ דבש דבורים, משום שאת הדבש אין הדבורה יוצרת אלא מלקטת לגופה ומפרישה, משא"כ בחלב הדם נהפך לחלב נמצא דענין החלב י"ל נסוב על ענין זה של הקנאת הגוף.

והענין י"ל עפי"ד הגר"י הוטנער זצ"ל [אגרות ומכתבים אגרת ע"ד], וז"ל, הגר"ח מוואלוזין זצ"ל בשעה שיסדר את ישיבת וואלאזין הכנים שינוי ביחם לחיי ישיבה, הוא היה מרחק את הביטוי 'תלמוד ישיבה', ובמקומו השתמש ביטוי 'בני ישיבה', והענין ע"פ הנפ"מ שבין סטודענט גוי ששומע שיעורים מהפרופסער לבין להברדיל אלף אלפי הברלות שמיעת שיעורים מהרב, וההברדל הוא כמו ההברדל שבין מינקת לטבחית, שניהם גם הטבחית וגם המינקת מספקים אוכל, אלא שזו המינקת מספקת מעצמה ומגופה, וזו הטבחית אינה מספקת מעצמה כלום, המינקת נותנת מתמצית דמה לתינוק שיתחזק מזה ויגדל, אבל הטבחית אינה מעונינת כי אם לתת טעם וריח טוב, אבל אין בה כלום מעצמה ומתמצית כוחה, וזהו הנפ"מ בין פרופסער לרב המלמד תורה, הרב המלמד תורה נותן מתמצית דמו ומכל מהותו, אבל הפרופסער אינו נותן כלום משלו אלא מביא מן המוכן בחוץ, גם צריכים להבין שהרב אם לא שהיה מוסר השיעור לתלמיד היה לומד בפני עצמו והיה זוכה להתעלות גבוהה יותר מזמן

מטעמי

מאכלי שבועות

דוד

אמירת השיעור, הרי שהרב נותן מתמציתו ומהותו ומוסרו לתלמיד זה היה הלחץ שגרם להחליף את הביטוי מ"תלמידי ישיבה" ל"בני ישיבה" כלומר אין הישיבה מקום הכנת מזונות אלא מקום יניקת מזונות" עכ"ד.

ונראה לפי"ז דהפסוק דבש וחלב תחת לשונך נסוב על שני החלקים בתורה והאופן המחויב בזה "ללמוד" להקנות את גופו לתורה, - דבש "ללמוד" להקנות את עצמו לתלמידיו - חלב, וכדברי המקנה בהקדמה [אות מ"ג] בכיבוד מאמר חז"ל אם דומה רבך למלאך ה' צבאות למד תורה מפיו דמה שמייחד מלאך הוא שאינו מתעלה, כשרבך אינו חושב על עליית עצמו הרי שרב זה הוא דומה למלאך, מלאכי אלקים עומדים וממנו תלמד.

חזון למעמד מאמר כ"ז

דבש – וחלב

עוד מעט י"ל, דהתורה נמשלה לדבש וחלב כדברי הפסוק דבש וחלב תחת לשונך, לומר לך, מה הדבש הזה אין מתוק ממנו, אך מי יוכל לרדותו, שכן בכל מקום שיש דבש יש דבורים העוקצות ומונעות לקיחתו, כך במקום שיש קדושה, מתרכזות גם הקליפות כוחות הטומאה השואבות כוחן מלימוד תורה שלא בקדושה חלילה, ומה העצה לזה, להתאזר בקדושה ובטהרה שיהיה לו קיום ועמידה בפני הקליפות הטמאות, וע"כ אוכלין מאכלים מדבש וחלב, כי שניהם רומזים על כח התורה שכל העוסק בה יוצא מטומאתו ונטהר, שהרי הדבורה שרץ טמא והדבש שהיא עושה טהור, גם חלב תחלתו דם שאסור באכילה וממנו נעשה חלב שמותר באכילה.

המלקט

גוון של חלב הוא לבן

עוד מעט, כי חלב רומז לחסד גוון לבן, [פרס שער ג"כ פ"ח], והנה [תהלים צ"ב ג'] 'להגיד ב'בוקר ח'סדך ר"ת חלב, והנה אקדים מ"ש הרב תו"ט במסכת ברכות [פ"ז מ"ג] מעט למה בברכת התורה אומר המברך ברכו את ה' ובהמ"ז נברך אלקינו וכו', דהנה מזונות שהקב"ה זן ומפרנס אותנו זה מצד הדין ג"כ כיון שהוא בראנו לכבודו הדין הוא שיוון אותנו ע"כ מברכין נברך אלקינו שם הדין, משא"כ מה שנתן לנו את תורתו זה מצד החסד הנגמור ורחמים כי גבר חסדו עלינו להודיע לבריותיו ולגלות להם מסתירין דיליה ע"כ מברכים ברכו את ה' שם החסד והרחמים כו' בעבור זה ביום מתן תורתנו אוכלין מאכלי חלב רומז לחסד.

מדר קדמות מהרב החיד"א זצ"ל, מוכא בכני יששכר, סיון מ"ד אות ה'

עוד מעט, הנה ביומא [פ"ג] בלשון של זהורית שהיו נותנין חצי על השעיר המשתלח וחצי בפתח האולם, "הלבין" היו שמחין, ובפירש"י [יומא ל"ט. ד"ה לשון של זהורית] והיה מלבין מאיליו, והוא סימן שמחל הקב"ה לישראל שנאמר [ישעי' א'] אם יהיו חמאיכם כשנים כשלג ילבינו.

והנה מפורסם הירושלמי [ר"ה פ"ד ה"ח] ובשאר ספרים הקדושים דיום טוב של שבועות הוא זמן של מחילת עונות [עין הרקת, וקדושת לוי, ועוד], והנה צבע של חלב הוא לבן, ולפי"ז נפלא הדבר שאוכלין מאכלי חלב שהם לבנים, להורות לנו גודל קדושת היום בחג השבועות, אם יהיו וגו' כשלג ילבינו.

אמרי מעט

חלב הוא רפואה

עוד מעט, כי לכולי עלמא בשבת ניתנה תורה, ותיכף משקיבלו עליהם עול התורה נעשו תשושי כח, שהתורה מתשת כח של אדם [פנהדרין כ"ו:], וע"כ אכלו מאכלי חלב לרפואה.

חלב נגמר מהרה

עוד מעט, מפני שמאכלי בשר משתהים להתעכל, ומי שלא ישן כל הלילה הוא רעב ולכן ראו לתקן מאכלים שבישולם נגמר מהרה.

נעשה ונשמע עמ' י"ד

חלב מקרר את האדם

עוד מעט י"ל, דהמאכל שהאדם אוכל פועל עליו, ומעט מאכלי חלב הוא דמקרר את האדם, ולזה מרבים העם לאכלם בימי הקיץ, היפך מאכלי בשר שמחמם את האדם, ולזה מנהג ישראל לאכול מאכלי חלב בחג השבועות לרמוז באכילה זו שלקבלת

התורה שנאמר עליה [משלי ח' י"ד] אני בינה, צריכים להיות מזוג קר ולקרר כל התאוות והתלהבות התפעלויות הכבוד עדיש"ה [שם י"ז כ"ז] וקר רוח איש תבונה, כי בהיותינו להוט אחרי חמדות ורתיחות הדם לא נוכל לקבל התורה.

יודבר משה שבועות אות י"ח כ"

חלב מאכל קמנות

עוד טעם מה שאוכלים מאכלי חלב בשבועות, כי בכל יו"ט יש בחי' קמנות קודם לגדלות, כי בע"פ מתענין בכורים ובחי' תענית הוא קמנות, ועי' בכתבים וקודם סוכות הוא יו"כ, וקודם פורים תענית אסתר, אך בחג השבועות אין שום קמנות קודם, לכך אוכלים מאכלי חלב ואח"כ אוכלין בשר שהוא בסוד קמנות קודם לגדלות.

אמרי פנחס שער ד' שבת ומועדים

ועוד טעם שהחלב מורה על הקמנות ולעולם הקמנות קודם הגדלות וזה הדרך בלימוד החכמה כי מקבלין אותיות ואח"כ [התיבות] ואח"כ הפי' ואח"כ גמרא ואח"כ קבלה כדרך העולמות אבי"ע מלמטה למעלה.

אמרי פנחס שבת ומועדים אות שי"ז

עוד טעם, שאף שיש לנו לילך בכל ענינים הארציים אחרי שכלנו בכ"ז בעניני תוה"ק אמר דהע"ה בער אני ולא אדע בהמות הייתי עמך, כי ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים, אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני, אלקים הבין דרכה והוא ידע את מקומה, ועי' אמר דהע"ה אדם ובהמה תושיע ה', ודרו"ל אלו בני אדם שערומים בדעת ומשימים עצמם כבהמה, וכן אמר אם לא שויתי ודוממתי נפשי כגמול עלי אמו, כי האדם צריך לחשוב א"ע כנער קטן בעניני התורה אשר יונק משדי אמו, ולרמוז ע"ז אוכלים חלב כמו התינוק היונק משדי אמו.

לוח אה"פ פנחס

עוד טעם, לרמוז שאז במתן תורה היו עוד בקמנות המוחין כתינוק היונק משדי אמו, והשכל הישר להשגת התורה השיגו רק בארבעים שנה אחר זה, כי אין אדם עומד על דעת רבו רק עד אחר ארבעים שנה, וכן אמר להם משה [דברים כ"ט ג'] ולא נתן ה' לכם לב לדעת וגו'.

עוד טעם, כי החלב יונקים משדי האם ועיקר קבלת התורה הוא להכיר נותן התורה יתברך שמו שממנו יונק הכל.

רספי לילה אות ג"ז

עוד טעם כי התורה הקדושה קבלנו בשביל הקטנים שהם ערבים ע"ז, א"כ עיקר קבלת התורה שזכינו הוא בשבילם, והנה מאכל הקטנים הוא חלב וזהו להורות ע"ד הנ"ל, שנקבל על עצמינו לחנכם בדרך הטוב והישר ואז נלך לבטח דרכינו והשי"ת יגן בעדינו לראות עוסקים בתורה בנינו, כי הם חיינו ואורך ימינו.

בית הלחמי שבועות תש"א

חלב המעם הראשון שמועם האדם

עוד טעם י"ל, עפי"ד החת"ס זי"ע שפי' שחרבה הארץ על שלא ברכו בתורה תחילה, והיינו שלימוד התורה מניחים לבסוף, וכן הרבו בשבח בניהם ולבסוף בא התורה, והאי ברכו מלשון והתברך בלבבו, שהוא תפארת ושבת, וזהו שנאמר שלא ברכו בתורה תחילה, פירוש שלא השגו את עצמם בתחילה בלימוד התורה, אך הניחו את זה לבסוף ודפח"ח.

אמנם באמת 'ראשית חכמה יראת ה'" [תהלים קי"א א'], והנה המאכל שהאדם אוכל בראשיתו בקמנותו הוא החלב שהוא הראש והראשון לכל המאכלים אחרי שכבר נחתך באיצטומכא כנודע, וכן צריכה להיות התוה"ק הראש והראשון למלא כרסו בתורה וגפ"ת.

ולכן ביום מתן תורתנו אנו רוצים להורות שהתוה"ק צריכה להיות הראשית לנפש האדם, בבחי' החלב שהוא ראשית אוכל לבוא האדם, ורק אח"כ באים שאר הדברים, ולכן הנהיגו לאכול מאכלי חלב.

ובזה תבין הרמז של חלב 'מנחה חדשה לה' בשבועותיכם' כלומר, שהתוה"ק צריכה להיות החדש לנפש האדם כמו החלב ורק אח"כ יוכל להיות גם ישנים.

בית הלחמי

מאכל דק

עוד מעם י"ל עפי"ד הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע [אמרי פנחס שער ג' סדר היום ועניני תפלה] שאמר כל מה שהאדם קרוב לרוחניות אכילתו יותר דקה והראיה גוים אינם נהנים כשאוכלין לאקשין מיט יאך וכדומה רק מדברים גסים, משא"כ ישראל, ודור המדבר שהיו דור דעה הוצרכו לאכול מן שדק מאד וישראל בחול אוכלים מאכלי חלב וכדומה. ובשבת איז מען איידליר אוכלין בשר ודגים וכיו"ט מוסיפין עוד מאכלים דקים טייגיניך וכדומה. וכיו"כ שהוא רוחני מאד שנעשים בחי' מלאכים אין בעולם שום דבר רוחני שיהיה ראוי לאכול או מתענין, ובהיפך בין המצרים בחי' קטנות וגסות ועב ולכן אנשים הקרובים לרוחני, איידלע מענטשין המרגישים בעצמן אין אוכלין בשר, ומר"ח אב נתפשט הקטנות וגסמות ביותר ומרגישים כולם ואינם אוכלים בשר, ובערב ט"ב עוד יותר ולכך מטבילין ביצה באפר ואוכלין, בת"כ הקטנות הרכה ואין בעולם דבר גשמי כזה שיהיה ראוי לאכול אז לכן מתענין, ועפי"ז י"ל דבשבועות שקבלנו התורה שכולו רוחני אוכלים מאכלי חלב שהוא מאכל דק.

המלקט

דך כחמאה

הרה"ק בעל דברי שמואל זי"ע מסלונים, אמר מדוע אוכלים מאכלי חלב בחג השבועות לסימן שיהודי צריך להיות רק כחמאה, כמו שאמרו חז"ל [תענית כ.] לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארו.

בית דלי עמוד ז'

מיץ חלב יוציא חמאה

עוד מעם י"ל, עפי"מ שאמרו בברכות [ס"ג:] על הפסוק [משלי ל' ל"ג] כי מיץ חלב יוציא חמאה^ה, כמו אתה מוציא חמאה של תורה, כמו שמקיא חלב שינק משדי אמו עלי, ופרש"י המוציא את החלב שינק משדי אמו על דברי תורה חמאה הוא לו עכ"ל, ואחרי שבעת זמן קבלת התורה הוא מרמזין בזה שלא יחשוב כי נקל הוא קבלת התורה רק שצריך דייקא לקבל על עצמו להוציא החלב שינק משדי אמו ואז תהיה התורה חמאה לו וכמש"כ הרמב"ם בה' תלמוד תורה [פ"ג הי"ב], אין דברי תורה מתקיימין כמו שמרפה עצמו עליהן, ולא באלו שלומדין מתוך עידון ומתוך אכילה ושתייה אלא במי שממית עצמו עליה ומצער גופו תמיד ולא יתן שנה לעיניו ולעפעפיו תנומה וכו' עיי"ש דבה"ק המלהיכים לכב איש הישראלי.

ועל זה בא הרמז מאכילת גבינה וחמאה שנעשין מהחלב ואח"כ משליכין הקרום שנשאר מהחמאה והגבינה כן ישליך החלב שינק משדי אמו, ואז תבוא לו החמאה של התורה"ק כנ"ל נכון מאד בס"ד^ה.

אהבת חיים שבועות אות ט"ו, בדיקות הבוקר אות תרי"ז

אי אפשר להשיג דרכי הנהגותיו

עוד מעם על מאכלי חלב בשבועות בבוקר דהיא בחינת עיניו כיונים על אפיקי מים רחצות בחלב ישבות על מלאה, על מלאה של עולם דהיינו בחינת השגחה שלמה, וזה שמוכא שעיקר מה שדחה השי"ת את המלאכים שלא יקטרגו על נתינת

^ה מיץ חלב יוציא חמאה, רומז לחג השבועות שאז היא בסוד החלב כנודע אשר עי"ז אוכלין מאכלי חלב וזו בא מן הדם כי דם נעקר ונעשה חלב ונסתלק הדמים ועי"ז יורה שם חמאה כטעם מאמרם ז"ל ח'רדה מ'סלקת א'ת ה'דמים שר"ת הם חמא"ה וזו במי אתה מוציא חמאה של תורה רזא דעצרת במי שמקיא חלב שיונק משדי אמו שכן שד"י א"ם מספר ספיר"ה היינו לאחר שמקיא החלב הזה אשר עוד מעורב בדם בימי הספירה הוא זוכה לסוד התורה בעצרת כי אז היא חלב מזוכך בלי תערובת דם כלל.

אמרי נועם שבועות עמ' כ"ג

^ו ובזה יובן מה שהובא במדרש שהשיב הקב"ה למלאכים אין אתם מתביישים זה שאכלתם אצלו, והשתא א"ש שאברהם רמז להם בהאכילם מאכלי חלב, שאין התורה מצוי' רק במי שמקיא חלב שינק משדי אמו עלי, וזה שייך רק בבני אדם, אבל מלאכים שאין יונקים משדי אדם, א"א להם לזכות לתורה, שאינה נקנית רק ביסורים.

שאל בחור ה' עמ' רכ"ז

התורה לישראל שאמרו שיתן להם התורה, עיקר דחיה שלהם היתה ע"י מצות בשר בחלב שאמר להם השי"ת והלא אכלתם בשר בחלב אצל אברהם אביהם, כי איסור בשר בחלב הוא חידוש גדול, כי אסור לבשל בשר בחלב אפילו גדי בחלב אמו שיונק ממנה ונזון ממנה וכל חיותו ממנה, והגדי בעצמו מותר באכילה, והחלב בעצמה מותרת אעפ"כ אסור לחברם יחד, שכל זה מורה שא"א להשיג דרכי הנהגותיו יתברך שבזה תלוי עיקר קבלת התורה.

ליקוטי הלכות הל' משא ומתן ה"ד

בירור תערובת טוב ורע

עוד מטעם, עפ"י מה דאיתא בנמרא [פסחים מ"ד:] דאיסור בשר וחלב חידוש הוא, כי כל אחד בפני עצמו מותר ורק ע"י התערובת נאסר, לכך אוכלים ביום קבלת התורה בשר וגם חלב, ואוכלים כל אחד בנפרד בלי תערובת, להראות על התורה שהיא ג"כ בירור והפרדה בין תערובת טוב ורע שנעשה ע"י חטאו של אדה"ר באכילת עץ הדעת טוב ורע.¹²

מלחמת יהודה תרס"ה עמ' ג' בשם האבני נור ו"ע

במתן תורה היה מעלין הניצוצות ע"י חלב

יראה כי טוב לאכול בעלי חיים להעלות ניצוצי מחי למדבר, אך אי הי' סגו באכילת חמאה וחלב מבלי להמית חי הי' טוב וכן הי' אדה"ר קודם החטא, אך אח"כ לא הי' נפש האדם חשוב כל כך שיהי' בכחו להעלות ע"י חלב אם לא ימיתנו דוקא ויוציא דמו בנפשו אבל כ"ז שהחי חי אינו מועיל ההעלאה ונהי' אחר החטא לא הי' ראוי להמית בעל חי עכ"פ אחר המבול הותר לנח, אמנם ביום מ"ת שהיינו כמו קודם החטא [שבת קמ"ו, ועי' ירושלמי ר"ה פ"ד ה"ח], ובעצרת אין כתיב "חמאת", אמר להם הקב"ה מכיון שקבלתם עליכם עול התורה, מעלה אני עליכם כאילו לא חמאתם מימיכם, שוב הי' די בחלב להעלות את ניצוצות החי בדרגה מבלי להמית את הבע"ח, ולרמוז זאת אוכלים מאכלי חלב בשבועות.

תורת משה מהרורא רביעאי לשבועות, דרשות חת"ם שבועות רצ"א.

השפעת פרנסה

ועוד אפשר לומר כדאיתא [ר"ה ט"ו:] למה תוקעין בשופר של איל כדי שיזכור לנו זכות אבות, ואיתא [ב"מ פ"ו:] בזכות ויקח חמאה וחלב זכו למן, ולא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן [תנחומא בשלח כ'], על כן מבקשים אנו מהקב"ה שיתן לנו פרנסתנו ג"כ כאוכלי המן כדי שנוכל לעסוק בתורתו.¹³

נזירות שמשון סי' תצ"ד מג"א סק"ו

דם נעבר ונעשה חלב

יש הרבה טעמים, ומצאתי כתוב הטעם דאיתא בזוה"ק [ויקרא צ"ז:] שאותן ז' שבועות היו לישראל שבעה נקיים דוגמת אשה המטהרת מנדתה, וידוע שדם נעבר ונעשה חלב, והיינו מדין לרחמים, ומנהג אבותינו תורה היא.¹⁴

מגן אברהם סי' תצ"ד סק"ו

¹² וזה שאחז"ל מיכלא דהאי רשע בישראל בחלבא הוי, כי עיקר גלות בבל היה תערובות טוב ורע וזה שם בבל בבלוב ועירוב כידוע ענין הגאולה, ונתייחד הש"ס בבבל כי התלמוד של תורה שבעל פה לברר הטוב ורע, ועל כן בגלות בבל נכשלו בנשים נכריות שזה תערובות טוב ורע טמאים בקדושים, ואמרו חז"ל ראוי היה להנתן התורה ע"י עזרא לולי שקדמו משה כי כמו שמשוה הקריב את ישראל למתן תורה וזכו להבירור כך עזרא העלה מבבל זה העירוב ובלבול והפריד הפסולים והטמאים.

שם בהקדמתו

¹³ עי' בעטרת יהושע שבועות [ד"ה טעם מה] עוד רמז לזה.

¹⁴ רשמתי למזכרת אשר ד"ם נעכ"ר ונעש"ה חל"ב עולה יו"ם ח"ג השבועות והבן.

קין ישועה מאמר רבש וחלב אות ג'

עוד מטעם, דהנה ידוע שדם נעכר ונעשה חלב, שהחלב מדם קאתי, והדם מורה על דבר הנפסד ח"ו כמו שאמרו [ר"ה כ"א]. דם תהא אחריתו, וע"י שהאדם מתקן אותו נעשה ממנו חלב, ולכן אוכלים מאכלי חלב בחג מתן תורה להורות לנו שע"י התורה הקדושה נוכל לעשות מכל ענינים שבעוה"ו שהם דברים נפסדים, דברים טובים חיים וקיימים לעד.

הישר והטוב ד"ה בפ' פנחס

עוד מטעם י"ל, דאיתא שע"י חמא אדם הראשון נפגם האל"ף מתיבת אדם ונשאר תיבת ד"ם, ובקבלת התורה זה נתקן, וא"כ בשבועות נעקר תיבת דם, נוהגים לאכול מאכלי חלב, כדברי הגמרא דם נעכר ונעשה חלב.

קול פנחס

עוד מטעם, הנה אחרי זה כשאוכלים מאכלי חלב, החלב מתעכל והופך להיות דם, ונמצא, דהדם הופך לחלב והחלב הופך לדם, והנה הדם הוא דבר שהנפש קצה בו ואסור לאוכלו, ואילו החלב הוא מזון טוב ובריא לאוכלו, ותכלית כל התורה היא אמונה כדכתיב 'כל מצוותיך אמונה, וצדיק באמונתו יחיה', וכיון שיש המאמינים בשתי רשויות ח"ו ובורא הטוב אינו בורא הרע, וכתיב בישעיה [מ"ה ז'] יוצר אור ובורא חושך עושה שלום וברא רע אני ה' עושה כל אלה'.

לזה י"ל מטעם לאכילת חלב ביום מתן תורה, לרמוז דמהחלב הזה שקודם היה דם והפך לחלב ועתיד חלב זה ליהפך לדם, מזה מוכח שהקב"ה הוא בורא הכל, דהופך הטוב לרע והרע לטוב, ואין עוד מלבדו ית"ש, וזהו אנכי ה' ולא יהיה לך אלהים אחרים על פני, וזה כל התורה כולה.

עמרת שלמה

עוד מטעם י"ל, כי בימים של הספירה ישראל הם בבחינת אשה המטהרת עצמה מדם נדתה כדאיתא בזהר הקדוש, וידוע אשר דם נעכר ונעשה חלב, ע"י במג"א [או"ח סי' תצ"ד סק"ו], ונראה בזה ענין, כי הנה ד"ם הוא רמז על תאוות הטומאה, כי נודע אשר טומאת הנדה נולדת מזוהמת הנחש, אך אם אשה יולדת ולד אז פסק ממנה התאוה, רק כל מגמתה להשפיע טוב לוולדה, על כן נעכר הד"ם ונעשה חל"ב, כי חל"ב הוא רמז על החסד האמתי האהבה מצד הקדושה.

והנה כתיב [דניאל ז' ז'] 'לבושי' כתלג חיזור ושער רישי' כעמר נקי, ובוה מרומו הענין של מיני עונות אשר אופים לחג זה מלאים גבינה בתוכם, כי מחוץ הבצק הוא נעשה מחט"ה וחט"ה בגי' כ"ב, כדאיתא בדברי חז"ל בזהר הקדוש, אשר הוא רומז על כ"ב אותיות של א' ב', וזה הוא לבושי' כתלג חיזור, כלומר כי כתיב [תהלים קד' ב'] עוטה אור כשלמ"ה, והיינו התורה הוא לבוש של הכורא ית' והוא לבוש צח ומוחצת, וזהו לבושי' כתלג חיז"ר, ושער רישי' כעמר נקי, אשר זה הוא רומז על חסדו הגדול, כאשר כבר אמרנו בזה [בפ' תזריע] שזה נעשה על ידי תשובתנו כימי הספירה, אשר השערות כביכול נעשו שוב לבנות נקיות, וזה הוא להרבות בנו האהבה עזה לאבינו שבשמים ית', וזה הוא גכ ענין שתי הלחם שמקריבין בשבועות ובאים מחט"ה דייקא, ומובן הענין כאמור.

תורת אל"ף

מהפך הדין לרחמים

עוד מטעם י"ל, שחלב מרמז על מדת הרחמים ובשר מרמז על מדת הדין, ואיתא בזהר הק' שאותן שבעה שבועות היו לישראל שבעה נקיים, דוגמת אשה המיטהרת מנדרתה, וידוע שדם נעכר ונעשה חלב, והיינו מדין לרחמים ומנהג אבותינו תורה היא, ובגמרא [ר"ה י"ח]. מנין לגזר דין שיש עמו שבועה שאינו נקרע, שנאמר ולכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה עד עולם [ש"א ג' י"ד], אמר רבא, בזבח ומנחה אינו מתכפר, אבל מתכפר בתורה, ולכן אנו אוכלים מאכלי חלב ביום מתן תורה לרמז, שע"י לימוד התורה נהפכת מידת הדין לרחמים, שהדם היינו מדת הדין נעכר ונעשה חלב שהוא מידת הרחמים.

בית ישראל פ' יתרו

עוד מטעם י"ל, עפ"י אמרם [שבת פ"ח] אמר הזקיה מאי דכתיב משמים השמעת דין ארץ יראה ושקמה, בתחילה יראה דדריש ריש לקיש דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יוסהששי, שהתנה הקב"ה אם מקבלים אתם את התורה אתם מתקיימים ואם לאו אני מחזיר את העולם לתוהו ובוהו, וברש"י פירש על דין – תורה, ואפשר לומר דעל ידי התורה"ק יוצא דין תורה.

אבל י"ל הפירוש בפסוק דהעולם היה עומד בדין אם לחזור לתוהו ובוהו אם לא יקבלו ישראל התורה, ולכך יראה, אבל

כאשר קבלוה ישראל נעשה מדין רחמים, וכדמיון הדם שנעכר ונעשה חלב, ולכן אוכלים מאכלי חלב להורות שצריך לקיים התורה^ק ולהפוך דין לרחמים.

אמרי חיים לחג השבועות עמ' ר"ג

דם נעכר ונעשה חלב ומדין לרחמים

בהגהת רמ"א [או"ח סי' תצ"ד] כתב, כן אוכלים מאכל הלב ואח"כ מאכל בשר, ובמג"א [סק"ו] מביא הטעם בשם הזהר שאותם ז' שבועות היו לישראל שבעה נקיים דוגמת אשה המטהרת לבעלה וידוע שדם נעכר ונעשה חלב דהיינו מדת הדין לרחמים עי' ביו"ד [סי' פ"ט] דא"צ להפסיק בברכת המזון אם אינו אוכל גבינה קשה עכ"ל.

נלענ"ד לברר הכוונה הצפונה במנהג זה לאכול מאכלי חלב בשבועות וגם למה אינם נוהרים בהפסק הנהוג כל השנה בין סעודת בשר לזו של חלב ולהעמיס כל זה בכוונת הזהר הנ"ל.

התורה צוותה שלא לאכול מהקרבת פסח בשל מבושל במים [שמות יב, ט'] הכוונה יכולה להיות עפ"י מה שמברר האר"י הקדוש מטעם איסור בישול בשר בחלב מפני ש'בשר' הוא בבחינת 'גבורה' 'חלב' בבחינת 'חסד' כולו הפך לכן מהור הוא, המגמה צריכה להיות תמיד בלי הרף להגביר החסד על מדת הדין ואם יבשל בשר בחלב או יש לחוש שמא יתגבר הדין על החסד וע"כ אסרה תורה בשר בחלב לפי הסברו של האר"י הקדוש.

הגה"ק בעל החידושי הרי"ם זי"ע הקשה לפי"ז יאסר לבשל גם בשר במים, כי גם המים בבחינת חסד הלא בכחם להעביר כל טומאה וזוהמא, וא"כ גם שם נחוש שהדין יתגבר על החסד.

ומתרץ דהמים המה מקור החסד חסד היו וחסד ישארו גם אחר השנוי, אבל מוצא החלב ממקור דין כי דם שהוא דין נעכר ונעשה חלב וע"כ אנו חוששים לחזור ונעור וימצא מין את מינו ושוב יוגבר הדין על החסד משא"כ במים שכולו חסד.

הנה ידוע שחג הפסח בבחינת התגברות הדין מפתא מענתו של שר המים באמרו "הללו עובדי ע"ז והללו עי"ז" ואינם ראויים לא להגאל ולא לקבל התורה לעומת זאת חג השבועות הוא כבר בבחינת המתקת הדין כמאמר הכתוב תהילים [ס"ח יט] "שבת שבי לקחת מתנות באדם" אז נחל משה רבינו ע"ה נצחון ההכרעה למעלה ואז מתעורר שוב כחם של ישראל על כל ההתקפות של הצד שכנגד, נמצא איפוא בפסח אשר הוא זמן התגברות הדין הוכרחנו להזהר יותר וסלקינן דרגא, ולכן אסרה התורה לטובתנו אנו לבשל בשר קרבן הפסח אפילו במים, אבל בשבועות שכבר נמתקו הדין יש לנו הרשות לנחות דרגא מהזוויות, הגם שלא הותר כמובן האיסור של בשר בחלב אעפ"י כן רמזו לנו המתקת הדין ע"י השרשת המנהג של רבוי מאכלי חלב והורו לנו ע"י שבחג השבועות עכ"פ אין אנו זקוקים להזהר מלאכלם תיכף בזה אחר זה גם בלי ההפסקה הרגילה, ולזה כיוון הזהר הק' בדבריו "שהוא דוגמת אשה המטהרת לבעלה מנדתה ודם נעכר ונעשה חלב" אשר היה צריך ונעור ועי"ז הדין אבל הוזהר הק' מבאר דבריו באמרו ובהדגישו "מדין לרחמים" כלומר בעובדא דידן בחג השבועות שהוא המתקת הדין מסולק החשש הזה של התגברות הדין ע"י חוזר ונעור וע"כ נתנו את המנהג להתפשט.

מעשה בצלאל ל שבועות

מחלב מוכח דבתר השתא אולינן

עוד מטעם, דהנה ידוע שדם נעכר ונעשה חלב, והיה ס"ד דחלב יהיה אסור שמתהווה מאבר מן החי או דם ואעפ"כ התורה התירה, וא"כ מחלב יש הוכחה דאולינן בתר השתא שהוא חלב ולא בתר מעיקרא שהיה דם^ב.

והנה איתא בירושלמי [ר"ה פ"ד ה"ח] בכל הקרבנות כתיב חטא ובעצרת אין כתיב חטא [דכתיב במוסף ושעיר אחד לכפר ולא כתיב חטאת],

^ב עי' מג"א סי' רט"ז ובט"ז וח"י סי' תס"ז ופרמ"ג במשב"ז שם.

א"ל הקב"ה כיון שקבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאלו לא חטאתם, וא"כ מה שאין מזכירין החטא לבעל תשובה תליא אי בתר מעיקרא אולינן אי בתר השתא, ומחלב ילפינן דאולינן בתר השתא, ולכן בעצרת שכל העונות מתכפרים אוכלין חלב להורות כי בתר השתא אולינן⁸⁴.

הגאון המהרש"ם מברענאן זי"ע, בהערתו לס' דברי יצחק ע"ג, האשל מערכת ע' אות ח'

עוד מטעם י"ל דהא גבי דבש כתב הרבינו יונה דבתר השתא אולינן אם נפל נבילה בדבש מותר, והקשה המג"א [סי' רמ"ז] הא אמרינן [בבבבורות ו:] דחלב חידוש הוא דדם נעכר ונעשה חלב והלא נשתנה, ותיריך בספר תבת גמא מבעל פרמ"ג זצ"ל [פ' תבוא] די"ל דלמסקנא חלב לאו חידוש הוא דדם נעכר ונעשה חלב דבתר השתא אולינן, דאל"כ למ"ד דם נעכר ונעשה חלב מג"ל באמת דחלב שריא וזבת חלב ודבש על ידי בישול קאמר קרא דם שבישלו אינו עובר עליו, ש"מ באמת אין זה חידוש רק החידוש הוא משום אבר מן החי עיי"ש.

והנהגה הא דקבלו התורה"ק הוא רק מכח שעשו תשובה, דאל"כ לא היה קבלת תורה"ק כמו שכתב המאור ושמש בשם הגה"ק מלובלין זי"ע שקודם לימוד תורה"ק צריך לחזור בתשובה שלא יאמר השי"ת עליו ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי, והא דמהני תשובה הוא משום דבתר השתא אולינן דכיון דקיבל עליו שיהיה טוב מהני קבלתו זו, ולכן אוכלין חלב שמשם נשמע ג"כ דבתר השתא אולינן.

מורשת חיים עמ' קכ"ז

עוד מטעם י"ל דהא גבי דבש כתב הרבינו יונה דבתר השתא אולינן אם נפל נבילה בדבש מותר, ומעתה שריותא דחלב הוא משום דאולינן בתר השתא, והנה בשעת מ"ת מבואר במדרש כי נתקנאו אוה"ע ואמרו מה ראו אלו להתקרב יותר מאלו, והקב"ה השיב להם הביאו ספר יוחסין שלכם כשם שמביאים בני, ופירוש הגאון"ק בעל ייטב לב זי"ע ע"ד שכתב במדרש מי יתן טהור מטמא זה אברהם שיצא מתרח ועשה מטמא טהור, וכ"כ צריך האדם לעשות א"ע טהור מטמא אשר בעון נתחולל, וא"כ אין עיקר היחוס של האבות כי אם יחוס עצמו מה שמשנה ועושה עצמו לטהור, וזש"א הביאו ספר יוחסין 'שלכם' כלומר, יחוס עצמיכם כשם שמביאין בני שנאמר 'ויתלדו' על משפחותם בחי' לידה חדשה וזה על משפחותם לבית אבותם כמו שעשו האבות יעי"ש, המורם מן האימורין הנתנין למעלה כי זכינו לקבלת תורה"ק יען כי הקב"ה דן אותנו בתר השתא ולא בתר מעיקרא שהי' עו"ז א"כ מזה שקבלנו התורה נראה בעליל כרעת רבינו יונה והוא הטעם דחלב מותר הגם שמעיקרא היה דם, מ"מ אולינן בתר השתא שנשתנה לדבר המותר וע"כ המנהג לאכול מאכל חלב ביום מתן תורה והבן.

מגן ירחים במדבר בשם הר"ה"ג רבי נטע יעקב בעריגער זצ"ל

סגולת התורה

עוד מטעם י"ל, כי התורה נמשלה לדבש וחלב, כדברי הפסוק דבש וחלב תחת לשונך, כי שניהם רומזים על סגולת התורה שכל העוסק בה יוצא ממומתו ונמהר, שהרי ידוע אף דהיוצא מן הממא טמא, אך בשני דברים מצינו הסגולה להפוך ממא לטהור, 'דבש' ידוע בהלכה כי רגלי הדבורים וגם בשר שיפול בדבש מתהפך לדבש, [עי' מג"א או"ח סי' רמ"ז סק"ג], והדבורה עצמו הוא שרץ טמא והדבש שהיא עושה טהור, גם חלב תחלתו דם שאסור באכילה ואין לך דבר משוקץ ומתועב יותר מדם ובכל זאת אותו הדם יתהפך לחלב זך וטהור שמותר באכילה.

נעשה ונשמע עמ' י"ד

עוד מטעם י"ל, עפי"ד הגמרא [ברכות י"ז]. מרגלא בפומא דרבא תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים וכו', וברשי' 'עיקרה

⁸⁴ הנה הפרמ"ג הביא בסוסי' ת"צ בשם האבודרהם דע"כ קורין רות בעצרת דנתגיירה ואבותינו קיבלו התורה ונתגיירו, וע"כ מהאי טעמא נוהגין לאכול גם מאכלי חלב להורות לכל מי שבא להתגייר ולקבל עליו עול תורה מקבלין אותו דאולינן בתר השתא ולא בתר מעיקרא כמו בחלב שהיא מותרת משום כך, וזה טעם אחד עם מה שקורין בו מגילת רות.

האשל מערכת ע' אות ח'

של תורה שיהא עימה תשובה ומעשים טובים, ואיתא בגמרא [גדה ט.] 'דם נעכר ונעשה חלב, והיינו החלב שהתינוק יונק משדי אמו, היה מקודם דם וממנו נעשה החלב להתינוק.

ובספר בן יהודע [גדה, שם] כתב דהשי"ת עשה תחילת מזונו של אדם באופן זה שיהיה מן הדם הטמא שנהפך לחלב, להורות לאדם אח"כ שאע"פ שחמא ודבק בכחות הטומאה שנעשו מן עונותיו עם כל זה גדולה תשובה שמהפכת הזדונות לזכויות [יומא פ"ו:], ויקבל עליהם שכר, כאשר רואה בעיניו שדם הטמא נהפך לחלב שהוא מזון מהור וכו', עכ"ל.

והרי מזה שהחלב שנעשה מדם, מורה על גדלות התשובה המהפכת עבירות לזכויות, והואיל כי בן י"ל דהוית דעיקרה של התורה הוא תשובה ומעשים טובים ע"כ אוכלים מאכלי חלב בחג השבועות בו ניתנה התורה המורה ומרמז על גדלות התשובה עיקרה של התורה.

אהל צביה

חיים למוציאיהם בפה

עוד מטעם י"ל, חל"כ ר"ת חיים למוציאיהם ב'פה, דיעויין בגמ' עירובין [ג"ד.] דכרוריה במשה כההוא תלמידא דהוה גרים בלחישא, אמרה לו ערוכה בכל ושמורה, אם ערוכה ברמ"ח איברים שלך משתמרת ואם לאו אינה משתמרת, ושם דרשינן עה"פ חיים הם למוציאיהם אל תקרי למוציאיהם אלא למוציאיהם בפה, גם כתי' כי נעים כי תשמרם בבטנך יכוננו יחדיו על שפתך, אימתי דברי תורה נעימים בזמן שתשמרם בבטנך, ואימתי תשמרם בבטנך בזמן שיכוננו יחדיו על שפתך.

והנה החלב שנוצר מהדם כמאמרם ז"ל [גדה ט:] דם נעכר ונעשה חלב קודם לזה אוכלים מזון בפה ואח"ז מתעכל והופך לדם ומזה נעשה חלב, ברם הדבר פשוט שאם לא אוכלים מזון אי אפשר שיהיה חלב, וכמו כן בתורה בשביל שדברי תורה יהיו על לב לזוכרם לעת הצורך ולהוציאם כשפתיו להשמיע לאחרים ולהניקם משדי חלב תבונתו אי אפשר זה אלא אם לומד ד"ת בפה ואזי הדברים נבלעים בלבו וזוכרם תמיד, וכתבי דדיה ירווך בכל עת, וכמו שהתינוק אם רק יעיין בדדי אמו לא ירווה מזה וחיוב הוא בשפתיו לינק מדדי אמו, כן הבא לינק מדדי התורה אין די בעיון אלא צריך להוציא הדברים בפה ואז ירווה מדדי התורה ויזכור דבריה לעולם כמש"נ.

ברכת מעריך שבועות

תורה תיקון הברית

עוד מטעם י"ל, כי עיקר מתן תורה תלוי בשמירת הברית כ"ש [שמות י"ט ד'] ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא וכו', ועתה וכו' ושמרתם את בריתי, כי ע"ש שמירת הברית בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון בשעת מתן תורה וכו'.

וע"כ אוכלים אח"כ מאכלי חלב בכחי' דם נעכר ונעשה חלב' כמובא [גדה ט.] כי זה נעשה ע"י תיקון הברית שע"י תיקון הברית נמשך לכבונות לכל השם"ה גידין להלבין הדמימות בחי' דם נעכר ונעשה חלב'.

ליקוטי הלכות הל' חג השבועות הל' ב' אות א"ב

עוד מטעם, דהנה איתא בכתבי האריז"ל דבראשית צמיחת ישראל בפסח מביאים קרבן עומר שעורים, שהוא רומז לגבורות, ובשבועות שניתנה התורה שהוא הכ"ב אתון בגי' חמ"ה אז מביאים שתי הלחם מחיטים, ע"ש.

והנה שער"ה חמ"ה בגי' תקצ"ו, הנה הוא בגי' ב"פ רחמים כהוספת האלף, לרמז שע"י האחדות שמתאחדים החסדים עם הגבורות יתהפכו הכל לרחמים כפולים, ולכך מנהג אבותינו תורה הוא לאכול מאכלי חלב בשבועות, כי גם הדם נתהפך לחלב.

אגרא דכלה פ' במדבר דרוש לשבועות ד"ה וגם כך

חלב מרמז לחסדים

עוד מטעם י"ל, הנה אמרו חז"ל [עירובין פה.] כל המתפתה ביינו יש בו מדעת קונו, יש לרמז בהקדם דברי המדרש רבה [במדבר"ר ב' ג'] הביאנו אל בית היין, [שה"ש ב' ד'] זה מרתף גדול של יין זה סיני, ודגלו עלי אהבה הם מ"ט פנים טמא ומ"ט פנים מהור כמנין 'ודגלו'.

הנה ידוע [פרע"ח ספירת העומר פ"ו] אשר מצות ספירת העומר הם לתקן בחינת עין הדעת טוב ורע, ולהמתיק הדינים שהם בחינת מ"ט פנים טמא, שיהא מ"ט פנים מהור והעומר הוא בסוד השערות כידוע [שם פ"ו] על דרך הכתוב [דניאל ז' ט']

ושער רישיה 'כעמר' נקי... ולזה אוכלין מאכלי חלב והא על דרך אמרם ז"ל [ברכות ח.]. כמשחל ביניתא מחלבא, היינו להוציא השערות שהם בחינת דינים של ימי העומר, בגדי שיהיו החסדים מבוררים בבחינת הטוב לכד, שהוא חלב נקי בלי תערובת דין כלל, כידוע מדברי הוהר הקדוש [א' רס"ד.], אשר חלב בסוד החסדים הגמורים.

אמרי נעם לחג השבועות ד"ה אמרו חז"ל

תורת חסד

עוד מעם י"ל, עפי"ד הארזי"ל אשר ביו"ט הראשון של פסח היו התגלות מאורות העליונים והיו מאירין לישראל שלא כסדר המדרגה בדרך גם בחפזן רב, ומחמת שלא היו ע"י מעשינו לא היה קיום להארות הנפלאות ההן, ומפני זה צוה השי"ת לספור ספירת העומר יום אחר יום כדי להמשיך בכל יום הארה חדשה ע"י מעשינו ע"י סגולת מצוה זו, עד שבא יום החמשים ואז זוכין אנו ע"י מעשינו ועבודתנו לכל הדרגין והמוחות אשר ירדו מן השמים בתורת חסד ביום הראשון של פסח, ולפי שהן ע"י מעשינו נשארו הדרגין והמוחות עכשיו בקיום למשמרת.

אבל כבר רבים התעוררו בדבר זה דלפי"ז היו כל ההארות של יו"ט ראשון של פסח לריק ח"ו, כיון שלא נשארו בקיום, וראיתי בספ"ק בני יששכר שהסביר ענין הזה על דרך שאמרו חכמו"ל דהנשמה בבואה אל עוה"ז ועודנה בעיבור במעי אמו מלמדין אותה כל התורה כולה, וכשבא הזמן שיצא העיבור לאויר העולם בא מלאך וסמרו על פיו ומשכחין ממנו כל התורה, והטעם דאם לא היו מלמדין להנשמה את התורה קודם יציאתה לאויר העולם לא היה שום מבוא לאנוש הקרוין מחומר עב להשיג אפילו מעט קט מדברי תורתנו הקדושה, רק על ידי הלימוד שמלמדין אותו במעי אמו, אף שמשכחין אח"כ ממנו, מ"מ נשאר בו חקיקה, כח רוחניות התורה בעור אלקי, שיכול אח"כ להשיג את התורה"ק ע"י יגיעתו.

וכמו כן הוא הענין של מצות ספירת העומר, אף שכל הדרגין והמוחות שמשפיע לנו השי"ת ביום א' של פסח בתורת חסד שלא על ידי מעשינו, אין להן קיום למשמרת, מ"מ לא לריק הן, כי מן הצורך שיהי' נשאר רושם מההארה הנפלאה ההיא שיהי' היכולת בידנו לכוא לכל הדרגין והמוחות ביום החמשים ע"י מעשינו ע"י סגולת מצות ספירת העומר.

ולפי"ז מובן טעם המנהג לאכול מאכלי חלב ביום ראשון של חג השבועות, כי חלב גוון לבן שלו מרמז לחסד, לפיכך אוכלים מאכלי חלב לרמז שכל הדרגין והמוחות שיש לנו בחג השבועות ע"י מעשינו ע"י מצות ספירת העומר, הוא מכח שנשאר רושם מההארות הנפלאות שירדו מן השמים ביום א' של פסח בתורת חסד אלקי שהי' כעין הכנה להדרגין והמוחות שיש לנו עכשיו ע"י מעשינו ע"י סגולת מצות ספירת העומר.

הנים ומנים מאמר אוריאן תליתאי אות ב'

לימוד מחלב לשנות הטבע

עוד מעם י"ל, דהנה איתא [תנינה י"ג תוס' ד"ה אף] בשם הירושלמי דדוד המלך מת בעצרת וזכרונו של דוד המלך וגם מאכלי חלב מלמדים אותנו דבר אחד, והוא, כי יש בכחה של תורתנו הקדושה לשנות את טבעו של כל אחד ואחד מקצה אל הקצה, דהמאור שבתורה מחזירו למוטב ומהפך אותו להיות איש טוב וישר, וצדיק מושל ביראת ה'.

ועדות נאמנה הוא דדוד מלך ישראל אומר על עצמו [תהלים נ"א ז'] 'הן בעוון חוללתי ובחטא יחמתני אמי', וע"י שעסק הרבה בתורה לזכך את רוחו הצליח כמ"ש [שם קי"ט ז'] 'אודך ביושר לבב, בלמדי משפטי צדקך' כלומר, רק מפני שלמדתי משפטי הצדק של תורה ה' תמימה, הגעתי למדרגה עילאית זו של לב טוב ודם טהור עד שהקב"ה העיד על ישרת לבו ואמר לשמואל הנביא [שמואל א' ט"ז י"ב], 'קום משחיה כי זה הוא'.

והנה החלב יוכיח שיתכן שיחול שינוי ע"י לימוד התורה, דהנה החלב בא מן הדם וכמו שאמרו חז"ל [גדה ט.]. דם נעכר ונעשה חלב, א"כ הרי רואים אנחנו שהטמא יכול להפך לטהור והעז למתוק, ואחרי שהדם נעכר הוא נעשה חלב טוב וטעים ויכולים לעשות ממנו מיני מאכלים שונים, ובכך גם אפשרי הדבר שאש התורה מעכר את הדם הרע והטמא שבאדם, עד שהוא נהפך ונעשה דם טוב וטהור, ויכולים להגיע להמדרגה היותר עליונה ביראת ה' מהורה.

דברי יוסף ח"ב אות ד'

טבע החלב ודבש לא משכחת אלא בתורה

עוד מעם י"ל עפימ"ש הרמב"ם [הל' דעות פ"ד] שיפה דבש לזקנים וחלב לנערים לפי שהדבש מחמם את הזקנים והחלב

מצנן את הנערים חומו הטבע ע"ש, ומעתה שפיר דרשו חז"ל דבש וחלב תחת לשונך דהיינו טבע החימום והצינון שיש בדבש וחלב לא משכחה בד"א אלא בד"ת שמחממת את האדם המצונן לקיום המצות ומצמנת את האדם המחומם לדבר עבירה שישור ממנה.

להם אשר לשבועות

לעשות מיצר הרע יצר טוב

עוד טעם, י"ל דבאמת עיקר יסוד מתן תורה לישראל להוציא מזלות יקרות לנצח היצה"ר וזה לא שייך מלאכי מעלה, והנה איתא בגמרא [גדה ט.] דרבי מאיר ס"ל הטעם דמינקת מסולקת דמים היא משום דדם נעבר ונעשה חלב, ומנ"ל הא דכתיב [איוב י"ד ד] מי יתן טהור מטמא לא אחד, דהיינו דדריש טהור מטמא על חלב הבא מדם, מ"ט דדם נעבר ונעשה חלב, ועוד דריש במדרש [ב"ר פנ"ד א'] כשהאדם מנצח יצרו ונעשה טוב וברצות ה' דרכי איש גם אוכיו ישרים אתו [משלי ט"ז ז'] זה היצה"ר, ובש"ס גדה [ט.] 'מי יתן טהור מטמא' [איוב י"ד ד] שדם נעבר ונעשה חלב והוא שש"ז טמאה מוליד אדם קדוש, ובמדרש [ב"ר פנ"ד א'] מבואר יותר שהאדם מנצח יצרו ונעשה טוב [משלי ט"ז ז'] 'ברצות ה' דרכי איש גם אוכיו ישרים אתו' זה היצה"ר, והיינו מי יתן טהור מטמא והו' יסוד מתן תורה לעבוד ה' בשני לבבות ע"כ מאחר דגם חלב הבא מן הדם מורה על זה כדדריש בגמ' הנ"ל מי יתן טהור מטמא חלב מדם, ע"כ בחג שבועות שבו ניתנה תורה אוכלים מאכלי חלב לזכר זה, והדברים מתוקים בטעם המנהג.

ישועות יעקב או"ח ס' תצ"ד סק"ב

חלב טהור עומד

כ"ק אאז"ל הגיד עפ"י המג"א [או"ח ס' תצ"ד סק"ד], לאכול מאכלי חלב דם נעבר ונעשה חלב, מי שקשור בהשורש יכול למתק את הדינין, ויחרד כל העם אשר במחנה' [שמות י"ט ט"ו], חרדה מסלקת הדמים [גדה ט.], איתא בסיני נראה להם כוקן מלא רחמים, ואיתא מי שמניח בן יגע בתורה [הקב"ה] אביו מתמלא עליו רחמים, בשבועות כל אחד מקבל את התורה ומתעורר רחמים למעלה ומתמתקין הדינין, ואין ליהצ"ר שליטה לבלבל את האדם במחשבות זרות ומסתלקים הדמים טמאים הרמזו על מחשבות זרות ונעשה חלב כשלג ילבינו, ונמשלו ד"ת כיון וחלב, יין משמח לב אנוש [תהלים ק"ט ט"ו] אגברו חמרא אדרדקי [סנהדרין ל"ח.]. ובמתן תורה כל ישראל דרדקי [תהלים ח' ג'] 'מפי עוללים ויונקים יסדת עוז', חלב הרמזו לרחמים וחלב טהור עומד חלב טמא אינו עומד, הרמזו שנדחה ואין לו קיום וחלב טהור יש לו קיום ונתמלא עליו רחמים, והקדושה יכול השאר 'וקדשתם היום ומחר' [שמות י"ט י'] שישאר למחר.

בית ישראל ח"ד שבועות תש"ט

זכר לאבילות על דוד המלך ע"ה

עוד טעם י"ל, דהנה איתא [חגיגה י"ז. תוס' ד"ה אף] בשם הירושלמי דדוד המלך מת בעצרת והיו כל ישראל אוננין עליו, וממילא ודאי ראוי לנו לאכול בו מאכלי חלב, כדי להראות בזה אבילות ואנינות עליו, דאף שביו"ט ליכא אנינות גמורה^{כ"ב}, מכל מקום ודאי ראוי עכ"פ שלא להרבות בו במאכלי בשר^{כ"ג}.

שו"ת שם משמעון ח"ב קונטרס מנחת העומר עמ' ט"ז

^{כ"ב} י"ל דאנינות של מלך ונשיא שכל ישראל אוננים עליו חל אפילו ברגל, ולהכי דוקא ביום ראשון נוהגין לאכול במאכלי חלב, כי באותו יום מת, אבל לטעם זכר מתן תורה היה ראוי להיות מנהג ג"כ ביום ב' והוא העיקר דהא בז' בסיון ניתנה תורה.

באר אברהם נרפס בקובץ יגדיל תורה

^{כ"ג} הנה בזה יש לבע"ד לחלוק מלבד מה דמשמע ממור"ם [ס' תצ"ד] דהמאכלי חלב אוכלים בשחרית קודם הבשר וכ"ה המנהג א"כ אין מקום לדבריו דהוא מת במנחה וכמוש"ש בספרי בשם הזוה"ק וא"כ הלא כבר אכלו אז סעודת הבשר, ועוד דהא קי"ל ביר"ד [ס' שמ"א] דבשבת אין אנינות ומותר לאכול בשר ולשתות יין כו'.

זכרון ירושלים

שבירת הלוחות

עוד מעם י"ל, עפ"י אומרים בב"ק [ג"ד:]: מפני מה בדברות הראשונות לא נאמר בהם טוב ובדברות האחרונות נאמר בהם טוב כו' הואיל וסופן להשתבר, וכי סופן להשתבר מאי הוי, אמר רב אשי ח"ו פסקה טוב מישראל ע"כ, ובבכורים שמתחיל מעצרת אמר הכתוב ושמתה בכל הטוב [דברים כ"ו י"א], ועי' פסחים [ק"ט:]: אין שמחה אלא בבשר, וא"א לבטל מכל משמתה יו"ט דהכתוב אמר ושמתה בחגך ושם בפסחים בבשר ויין, ע"כ מבטלין אכילת הבשר בעצרת עכ"פ בסעודה אחת, על חוסר ה'טוב' בלוחות הראשונות וכעין שאוכלין בליל הסדר הביצה וכו' לט"ב, וכיון שא"א לבטל שמחת יו"ט מסעודת יו"ט ע"כ גורעין ומוסיפין סעודת חלב.

דרש משה ח"א

עצרת אינו אלא מדרבנן

עוד מעם י"ל, דהנה בשו"ת בית יצחק [ח"ב לו"ד סי' קמ"ג] הקשה דלפי"מ דס"ל לרוב הפוסקים דספירת העומר בומה"ז אינה אלא דרבנן ורק זכר למקדש, א"כ הו"ל להיות חג השבועות בזה"ז ג"כ רק מדרבנן כיון שנתלה בספירה העומר.

ותירץ כיון שעוד מקודם שהוקם המשכן כבר נצטוו על כל המועדים עכ"ח שאינו תלוי בעומר ע"ש. ולפי"ד לפי מה דס"ל הריב"ש [סי' צ"ה] שמקודם שהוקם המשכן לא נצטוו על המועדים, י"ל באמת שעצרת בזה"ז אינה אלא מדרבנן בעלמא, ורק זכר למקדש הוא, ולפי"ז י"ל שזמה נתהווה ג"כ המנהג לאכול בו מאכלי חלב מצד דס"ל שעצרת אינו מדאורייתא, ומשור"ה הנהיגו לאכול בו מאכלי חלב כדי להראות בזה שאינו מן התורה וממילא לא בעינן לאכול בו מאכלי בשר כמו בשאר יו"ט שהחייב לאכול בו בשר ע"ד שאיתא בשבת [י"ט:]. דעבדי רבנן הכירא לידע שאינו אלא מדרבנן.

שו"ת שם משמעון ח"ב קונטרס מנחת העומר דף כ"ה

הר גבנונים

איתא במדרש [במדבר רבה א' ז'] ששה שמות יש להר זה, וחד מנהון גבנונים מלשון נקי כגבינה, על כן אוכלין גבינה בשבועות, כי אז קבלנו התורה על הר ששמו כן.

דן ידן [מהרב רבי שמשון מאוסטרופוליא], מאמר י"ב סי' כ"א

לכבוד גמר מצות העומר

כתוב בשולחן ערוך [י"ד] יש לעשות סעודה בכל גמר מצוה, דאיתא [דברי הימים ב' ז' ח'] ויעש שלמה משתה לכל עבדיו, מכאן שעושין סעודה לגמרה של מצוה, וא"כ צריכים לעשות סעודה בגמר ספירת העומר, וא"א לעשות סעודה בבשר כי אינו ניכר שהיא נעשית לשם כך רק לכבוד יו"ט וע"כ עושין סעודה ממאכלי חלב"י.

אמרי פנחס שבת ומועדים אות שט"ז, בית אהרן

הגוים הם ג"כ מעשי ידיו של הקב"ה

עוד מעם י"ל, דלכאורה ממתן תורה נראה כאלו הגוים לא נחשבים בעיני הקב"ה למאומה, ובאמת אין הדבר כן, דאף שכל קדושו בידו, מ"מ חובב עמים ג"כ, ונינוה תוכיח, וחסדי אומה"ע יש להם חלק לעוה"ב, ומשור"ה אמר הקב"ה אף שוהייתם לי סגולה מכל העמים, מ"מ תדעו כי לי כל הארץ, שהם ג"כ מעשה ידי, ואמנם ואתם תהי' לי ממלכת כהנים, דהיינו מה שהבדלתי

יד בספר 'המועדים מובא בענין זה, בכל הכפרים שבדרום גרמניה היו אופים עוגות גבינה מיוחדות במינן לכבוד חג השבועות 'קאזאקוכן' והן ניתנו פרס, לאלה שהקפידו לברך יום-יום על ספירת העומר. אולם, בבאדן העליונה ובווירטמברג הישנה היה לעוגה זו שם מיוחד 'שבועות קולאטש' והיא כעין חלת שמרים קטנה הנקראת בשאר ימות השנה 'בארכאס' עשויה הפעם בצק מתוק מתובלת צמוקים וממולאה על פי רוב שקדים, 'קולאטש' כזה נהגו לאכול בחג השבועות ולפעמים גם כפת שחרית, ולאחר ליל שמורים של תיקון שבועות.

אתכם מהם אינו מצד מיאוס ותיעוב, אלא שהוא כמו הבדלת כהנים מכם שודאי אינו מצד שמאסתי אתכם ח"ו, אלא מצד שהרבה הכתוב בהם מצות יתירות, וה"נ מה שהבדלתי אתכם מן העמים אינו מצד שהם אין נחשבים בערכיהם למאומה, אלא מצד שיש לכם מצות יתירות ולכן ההכרח לכם להיות מובדלים מהם, וע"ז אנו אוכלין שפיר ביום מ"ת מאכלי בשר ומאכלי חלב, להורות שמה שנבדלנו מהם אינו אלא כמו בב"ח, שהאי לחודא שרי והאי לחודא שרי ובהדי הדדי אסור.

שם משמעון ח"ב קונטרס מנחת העומר עמ' ט"ז

ישראל נבחר לעם סגולה

עוד מטעם י"ל, דהנה מצינו לקדמונינו שכתבו מטעמים מדוע אסרה תורה בשר וחלב, והראב"ע ז"ל כתב הטעם בפרשת משפטים כי אכזריות לב הוא לבשל גדי עם חלב אמו, כדרך אותו ואתו בנו לא תשחטו ביום אחד [ויקרא כ"ב כ"ח], גם לא תקח האם על הבנים, ומנהג רוב בני אדם שאין להם צאן ויקנו החלב בשוק והחלב יהיה נאסף משיות הרבה ואולי הקונה הגדי לא ידע אנה אמו, והנה אם יקנה חלב אולי יש בו מחלב אם הגדי שקנה ויהיה עובר על לא תבשל גדי בחלב אמו ממש, וכל ספק שהוא מן התורה לחומרא וכו', והנה קדמונינו ז"ל החמירו להסיר כל ספק ואסרו כל בשר וחלב וכו' עכ"ל הנעים.

והנה דברים אלו המה מקושי הבנה מאוד למעיין אמיתי דהלא יסוד מוסד בתורה דאוליגן בשר רובא, וכיון דלכל בשר רוב החלב לאו חלב אם הוא, וכמו כן לכל חלב רוב בשר בעלמא לאו גדי שלה היא, וא"כ למה לא ניוול בתר רוב ומדוע אסרה התורה לבשל כל בשר וחלב מן השוק מחשש מיעוט כזה.

אמנם יובן עפ"י ד הרא"ש [המובא בשטמ"ק כ"מ ו:] גבי קפיץ אחד מן המנוין, דרוב שאמרה תורה בכל מקום לילך אחריה לא ממעם ודאי ובידור הוא דכל עוד שיש מיעוט נגדו עדיין הדבר בספק הוא, אלא שכיון שיש יותר צדדים להיתר התורה התורה ספק זה לסמוך על הרוב ע"ש.

והנה לפי"ז יש להבין דבאיסור חמור אנו חוששין גם לספק שהוא על צד המיעוט, והנה באיסור בשר וחלב שהוא חמור מאד אף שאין בו כרת, מ"מ הוא חמור יען שאסור בישול והנאה ולא מצינו בכל התורה כולה איסור בישול כמו בשר בחלב, וע"כ צדקו דברי הראב"ע דלחומר האיסור צריך לחוש גם להמיעוט שמא הוא חלב אמו כיון דהרוב אינו בגדר בידור והדבר עדיין בספק עומד ע"כ החמירה תורה לאסור כל בשר וחלב ואין הולכין אחר הרוב ואסור אפילו ספק רחוק כזה.

ועל פי זה מצינו ידיו והגלינו להסיר מעלינו דיבת העכו"ם מדוע בחר בנו השי"ת ואנחנו המעט מכל העמים שהמה שבעים נגדינו ואחרי רבים להטות, אבל לפי דברינו הנ"ל יוצק זפת רוחת לגרונם דכמו שמצינו גבי בשר וחלב לחומר האיסור שהמיעוט נכנס בגדר הספק בערך הרוב, כמו כן בישראל שאהבתן וחשבתן שגבה למעלה ראש אצל הקב"ה אין לילך נגדם אחר הרוב, כי לרוב חומר בקודש גם המיעוט שוקל בכף מאזנים נגד רוב האומות.

ומעתה נשכיל מטעם לשבח מדוע אנו אוכלין מאכלי חלב בחג הקדוש הזה זמן מתן תורתנו, ואנו נוהרים בין חלב לבשר ככל משפטיה וחוקתיה המבוארים ביו"ד, להורות כי זה שאנחנו נבחרנו לעם סגולתו תמצא בטעם האיסור של בשר בחלב, והיא הנותנת לנו עוז ותעצמות להיותנו סגולת מלך ישראל וגואלו.

צבי לצדיק מאמרי סיון מאמר ב' אות ט"ז

כי לי בני ישראל

עוד מטעם י"ל, על פי הפסוק 'כי לי בני ישראל עבדים' [ויקרא כ"ה ג'ה], ל"י גימטריא חל"ב, שאז נעשינו עבדים להקב"ה על ידי התורה, וכן יש לרמוז על פסוק 'והייתם לי סגולה מכל העמים' [שמות י"ט ה'] שנאמרה לפני קבלת התורה.

כשונים סוגה

מביאים רחמים לעולם

עוד מטעם י"ל, שחלב מרמוז על מדת הרחמים ובשר מרמוז על מדת הדין, כי בשר שאלו בני ישראל שלא כהוגן ובכל שאלה מעיינים למעלה בדינו ולכן בשר דין, וא"כ בודאי עלינו החוב ביום הזה להרחיק בכל מה דאפשר את הדין ולהאמין שע"י קבלת התורה באמת אנו מביאים רחמים לעולם.

תורת מהר"ע"ן

מי שהוא רחמן הוא יכול להיות מנהיג

עוד מעט מובן עפ"י התורה 'כי מרחמים ינהגם', כי מי שהוא רחמן הוא יכול להיות מנהיג, וצריך לידע איך להתנהג עם הרחמנות כי מי שאינו יודע איך להתנהג עם הרחמנות יוכל לרחם על תינוק של ד' ימים ליתן לו מאכל הצריך לגדול ולא לקטן כזה, כי קטן כזה צריכין לזנונו ע"י חלב דווקא, כי עיקר הרחמנות הוא שצריכים לרחם על ישראל להכניס בהם דעת והרחמן המנהיג האמתי צריך לידע איך להאיר בכ"א הדעת לפי מדרגתו היינו להקטנים במעלה שהם בחי' דרי מטה ונדמה להם שהם רחוקים מהשי"ת יאיר בהם הדעת ש'מלא כל הארץ כבודו' וד' אצלם וקרוב להם, ולהגדולים במעלה שהם בחי' דרי מעלה ונדמה להם שהם יודעין בידיעתו ית' יאיר בהם הדעת של 'איה מקום כבודו' שאינם יודעין עדיין כלום.

והנה עיקר זה הדעת נתגלה ע"י משה רבינו ע"ה בשבועות ע"י קבלת התורה שע"ז נאמר אתה הראית לדעת וכו' וכמו שכתוב אח"כ מן השמים השמיעך את קולו וכו' שזה נאמר על קבלת התורה ואז נעשה מרע"ה המנהיג לישראל וממילא מובן שריחם על כ"א במה שצריך לו שהאיר הדעת לכל א' לפי מדרגתו שזה בחי' שנתן לקטנים מאכלי חלב ולגדולים מאכלים הצריכים להם כמו בשר וכדומה, וע"כ נוהגין לאכול מאכלי חלב בשבועות וגם מאכלי בשר, לרמוז שאז נמשך ע"י מרע"ה על כ"א הארת הדעת לפי מדרגתו שזה בחי' לקטנים מאכלים הצריכים להם חלב דווקא, ולגדולים מאכלים הצריכים להם כמו בשר וכדומה.

וגם כי צריכין לכלול העולמות שיהיו השגת דרי מטה כלול מבחי' השגת דרי מעלה וכן להיפך כדי שיהיו להם יראה, ע"כ צריך כ"א לאכול בשבועות מאכלי חלב שזה בחי' השגת דרי מטה ומאכלי בשר שזה בחי' השגת דרי מעלה כדי לכלול שני הבחינות יחד כדי שיהיה להם יראה, ובאמת עיקר היראה נתגלה בשבועות וכמו שכתוב 'ולכעבור תהיה יראתו על פניכם' וכו' שזה נאמר על קבלת התורה.

מי הנחל

להוציא מלבן של צדוקין

עוד מעט י"ל, דאיתא בגמרא [מנחות ס"ה:] שהיה הצדוקין אומרין שעצרת הוא לעולם אחר השבת כי הם מפרשים דהאי ממחרת השבת שבת בראשית הוא, ונטפל להם רבי יוחנן בן זכאי ואמר להם שוטים מנין לכן וכו' והיה זקן אחד מפמפט כנגדו, ואמר משה רבינו אוהב ישראל היה יודע שעצרת יום אחד היא עמד ותיקנה אחר השבת כדי שיתענגו ישראל ב' ימים ע"ש.

והנה ידוע מש"ס שבכמה וכמה דברים עשו חז"ל ותיקנו לעשות כמעט דברים מבדילים כדי להוציא מלבן של צדוקים, כמו שמצינו בפרה אדומה [פרה פ"ג מ"ז, יומא ב.] שאחר כל השמורות וסייג טהרה שהיה בה, היה מטמאין את הכהן השורף את הפרה כדי להוציא מלבן של צדוקים, וכנהנה רבות בש"ס שעשו ותיקנו כמה דברים להראות לישראל שדעתן של הצדוקין משובשבת וכזבת כדי שיהיו ישראל מהם ומדעותיהם הנפסדות, ואפשר שמוזה נתפשט המנהג לאכול גם מאכלי חלב ביום הזה שמעו בה הצדוקין לעשותו ולעולם אחר השבת כפשטות הכתוב, כדי להוציא מלבן של צדוקים ולהראות שאף בעצם תענוגי אכלה אנו נמשכין אחרי גזירת חכמים ותקנתם, ולכן אנו נוהרים לאכול חלב ואח"כ בשר ולא להיפך, מדרשת חז"ל דלא תבשל פירושו גם שלא לאכול, ולא כפי הצדוקין שפירשו בכ"מ כל דבר כפשוטו ולא כדרשת חז"ל.

צבי לצדוק מאמרי סיון מאמר ד' אות ב'

עוד מעט י"ל בדרך הזה, כי באמת מן התורה אינו אסור אלא בשר בהמה גדי בחלב, ורבנן בתורה שבע"פ אסרו אפילו בשר עוף בחלב, וכדי להראות ביום הנכבד הזה שקבלנו עלינו באהבה ובשמחה רבה גם תורה שבע"פ מה שדרשו וגזרו חכמינו ז"ל, כי בתורה שבכתב לבד בלי קבלת תורה שבע"פ ג"כ לא נחשב לכלום, לכך אנתנו אוכלין מאכלי חלב ואנו נוהרין בזה בלא תבשל ולא לאכול אפילו בשר עוף בחלב, כדבריהם של חז"ל שאפילו בשר עוף אסור.

ק"ן ישועה מאמרי סיון פ"ג אות ב'

עוד מעט י"ל, דהבייתוסים היו אומרים דהאי ממחרת השבת 'שבת בראשית' הוא ואין קצירת העומר במוצאי יו"ט אלא דוקא במוצאי שבת, ולכעבור דחית מאמר הבייתוסים בידיים ולמען שים אות ומופת לעין כל דהאי ממחרת השבת היינו רק ממחרת יום טוב ראשון של פסח בין שחל בחול בין שחל בשבת התקינו אבותינו שיהיו הקוצרים מגביהים קולם ומגביהים לשונם באומר בא השמש מוגל זו קופה זו, שבת זו אקציר וכל שאלה ושאלה ג' פעמים וכל כך למה מפני הבייתוסים למען ישמעו ויחזרו ויוציאו מלבן וישו מני ארחותם עקלקלית אל מעגלי יושר.

ונראה כאור כהיר דבעתים הללו אשר נצחו רבנן את הבייתוסים תקנו איזה תקנות להכין כס המסורת אשר בידם לענין יומא דעצרתא, ולבי אומר לי כי הימים האלה גם מקורו של המנהג לאכול מאכלי חלב בשבועות, הלא לפי דברי הבייתוסים שבועות אינו חל כי אם רק ביום א' לשבת, ואי אולינן בחר סברתם כמעט סרה נדדה רחקה ממנו רויית החלב בחג השבועות, הלא כמימרא דרב חסדא בשבת [קמ"ד:] אסור לחלוב הבהמה ביו"ט כי אם לתוך הקדרה עצמה, ורק אם יש בה כבר אוכל והחלב בא לתקנו ולא למשקה [או"ח סי' תק"ה], ובערב יו"ט היינו בשב"ק בודאי אסור לחלוב, והחלב שנחלבה בשבת ע"י נכרי אסורה בו ביום וגם ביו"ט הכא אחר שבת, וא"כ אי חל שבועות לעולם ביום א' לשבת אז קשתה עלינו יד חק ומשפט לענין משקה החלב ורוב בתי בני"י אין להם חלק ונחלה בתענוגות החלב בכל חגי שבועות, אך אם חג שבועות חל באמצע השבת יש לא' ידינו לחלוב בערב יו"ט בעוד היום וצורך יו"ט כפי תאות נפש ורצון לב ודי חלב עזים ופרים בקערתינו לאכול ולשתות ביו"ט עצמו לשובע נפש שוקקה.

ועתה נהרה תופע על מאי דנהגינן לאכול מאכלי חלב ביומא דעצרתא, דבמנהג הזה אנחנו מראין ומודיעין ומגליין בבירור דחג שבועות יכול להיות גם באמצע השבוע, וכל האוכל מאכלי חלב בשבועות למעדינים ולמלאות ספק הוא כעורך מלחמה נגד הבייתוסים יחשב וכרכה בידו הפשוטה להציב ולהציג מעמד המסורת על מוסדות איתן.

וילקט יוסף שנת ה"ב קונטרס י"ח, סי' קפ"ג

שבועות כנגד יעקב חבל נחלתו

עוד מטעם י"ל, עפ"י דברי הוזה"ק [פר' אמור], אשר היו"ט דפסח וסוכות, הם בחינת חסד וגבורה, שהוא בחינת אברהם ויצחק, והחג השבועות הוא בחינת תפארת ישראל, שהוא בחינת יעקב ע"ה.

ובוזה"ק [שמות י"ט ב'] עה"פ ויחן שם ישראל נגד ההר, דישראל הוא ישראל סבא, יעקב אבינו ע"ה, ולפיכך כתיב ויחן לשון יחיד, דיעקב עמד נגד ההר בשעת מתן תורה ע"ש.

ובספר אך פרי תבואה [ויקרא ד"ה והנה] כתב וז"ל: והנה אברהם אבינו הוא נגד גמילות חסדים, ויצחק אבינו נגד עבודה, שהקריב את עצמו על המזבח, ויעקב אבינו הוא נגד התורה, שהוא איש יושב אוהלים [בראשית כ"ה כ"ז]. וכן חג' רגלים מורים ג"כ על זה, חג הפסח נגד אברהם אבינו וגמילות חסדים, כמו שנאמר [הגדה של פסח] שהקב"ה חשב את הקץ לעשות כמו שאמר לאברהם אבינו וכו'. חג השבועות הוא בחינת התורה, וחג הסוכות הוא בחינת עבודה, ולכן היו מקריבים ע' פרים עכ"ד.

ובספר אור יהושע כתב וז"ל: ע"פ הנרמז בכוונת הארזי"ל שיום חג השבועות הוא נגד יעקב ע"ש, וכתיב [דברים ל"ב ט'] יעקב חבל נחלתו, לזאת דמיתי אולי לזאת אנו אוכלים מאכלי חלב, שהם אותיות חב"ל, כי בני יעקב בחיריו הם קיבלו את התורה ולהם ראוי לשמחה.

אור יהושע מעובד, תרל"ו ד"ה עור

לכבוד משה רבינו

עוד מטעם למאכלי חלב בחג השבועות, עפ"י ד הגמרא [סוטה י"ב:] רבי אחא בר חנינא אמר אותו היום יום ששה בסיון היה וכו', וקראתי לך אשה מינקת מן העבריות, מלמד שהחזירהו למשה על כל המצריות כולם ולא ינק, לזאת אוכלים מאכלי חלב להורות על דברי גמרא הנ"ל, שעל שעתיד לקבל תורה בסיני ביום זה נמנע מאכול חלב ממא, וע"כ עושין לזכר ואוכלין חלב

^{ע"ה} אמנם הטור [או"ח סי' ת"י] כתב וז"ל: ושמעתי מאחי הרב יהודה, שהמועדים נתקנו כנגד האבות, פסח: כנגד אברהם, דכתיב [בראשית י"ח ו'] לושי ועשי עוגות, ופסח היה. שבועות: כנגד יצחק, שתקיעת שופר של מתן תורה היה בשופר, מאילו של יצחק, סוכות כנגד יעקב, דכתיב [בראשית ל"ג י"ז] ולמקנהו עשה סוכות ע"ש.

לכבוד משה רבינו ע"ה.

אלף כתב, ע' ס"ד אות קס"ה, ש"ת כנף רעננה בהקדמה לוי"ד

עוד מטעם למאכלי חלב בחג השבועות, י"ל דהנה הצורך המור פירש על הפסוק [שה"ש ד' ה'], שני שדיך כשני עפרים תאומי צביה הרועים בשושנים, דהשכינה מדברת ואומרת בא נא וראה כשרותך שהיה לך אז, וכל כך גדול היה כשרותך עד ששני שדיך היינו מניקיך והם משה ואהרן וכמו שאנחנו היינו יונקים מהם כמו כן הם היו יונקים מאתנו, וזהו שאמר 'שני שדיך' הם מניקים אותך דהיינו משה ואהרן, כשני עפרים, עופר הוא איל בחור היונק שדי אמו, וכמו כן היו משה ואהרן כשני עפרים יונקים שהיו יונקים מאתנו, 'תאומי צביה', כי אמרו במדרש שתאומי צביה כיון שפירש אחד מהם מדדיהן דדן נסתם, כן היו משה ואהרן עם ישראל כאשר נפרשו ישראל ח"ו מיניקת השכינה נסתם יצירת ההשפעה אף מהמניקים, 'הרועים בשושנים', ומה שזכו להיות שני שדיך ומניקיך הוא רק מטעם שהיו רועים את ישראל הנקראים שושנים לדרך הטוב, וכ"ז שהיו רועים והישראל הלכו בדרך שהיו הרועים מוליכם אותן זכו להיות שדיך ומניקיך.

ובזה י"ל מטעם על מאכלי חלב וגם על המנהג לשמוח שושנים בחג השבועות לרמוז הנ"ל שמושה ואהרן היו המניקים והרועים את ישראל הנקראים שושנים לדרך הטוב, ואם פורשין מהמניקים מדרך התורה יסתם ההשפעה אף מהמניקים.

המקלט

תורה בטהרה

עוד מטעם י"ל עפי"ד האוהחה"ק [ויקרא י"ח ב'], וז"ל, ולהשכילך במשמעות אומרו ותורתך בתוך מעי, דע כי כל הצומח, בין בדברים הכרחיים לחיות הנפש, בין בדברים הסגוליים בעולם, בין בדברים שהם תענוגי אדם שורש הכל והיוויו הוא מהתורה אשר היא אם הכל, וכשם שבתורה פרד"ם כן מאכלים של עולם הזה, ועיין בפירושו שה"ש [בספרו ראשון לציון בפסוק הביאני אל בית היין], שחידשתי, וכשם שבעשבים יש דברים סגוליים ומבעיים, כן יש בתורה מצות סגוליות וכו'.

והקדמה זו גדולה ויקרת הערך, וכתבתי ראשי פרקים להבינך אומרו ותורתך בתוך מעי, כי כל האוכל אשר יאכל יסוד חיותו שבה נתהווה וגדל הוא מיניקת הקדושה שהיא התורה, ולזה כשאדם אוכל דבר המותר כאילו נהנה מאור העליון ממאורי אור תורה אלא שנגשם לצד הצלחת יסודי ארץ שצריכים מוזן כפי הכנתם והרכבתם, וזה אומרו ותורתך בתוך מעי, בזה גבר חפצו ותשוקתו לעשות רצונו יתברך, כי אין רע בקרבו המסיר חפץ הערב לנפש עכלה"ק.

ובזה י"ל אמרם ז"ל [פסחים ס"ח:]: אמר רבי אלעזר הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם, מאי טעמא יום שניתנה בו תורה הוא, כי התורה היתה כלי אומנתו של הקב"ה והמאכלים יונקים מהתורה וע"י קדושת האכילה כאילו יונקים מהתורה, והחלב הוא מרמז לטהרה דדם נעבר ונעשה חלב, שיקדש ויטהר עצמו בשעת האכילה שזכו ללמוד בקדושה ובטהרה"י.

המקלט

ללמוד וללמד

עוד מטעם י"ל כי העיקר ללמוד וללמד [פסחים קי"ב.], ויותר ממה שהעגל רוצה לינק פרה רוצה להניק, לכן צריכין לאכול חלב ללמוד דצריך ללמוד וללמד, ואצלי מטעם זה הוא ברור.

בני שש ס' תצ"ד דין א'

כאלו קבל התורה היום מחדש

עוד מטעם י"ל דבכל שנה ביום שבועות עושה עצמו כאלו קבל התורה היום מחדש, דלכן מקריבין מנחה חדשה לו' שיהיו בעיניך כחדשות ולא יחשוב אדם עצמו כי כבר למד ושנה אלא כמו גמולי חלב.

^י ע' בספר אמרי אבא מאמר י' עמ' נ"ח שהאריך בד' האוהחה"ק.

בגדי שש ס' תצ"ד דין א'

עץ חיים למחזיקים בה

עוד מטעם, לפי שצריך התורה לתומכים ליששכר צריך זבולן, ואיתא בחולין [צ"ב]. שלחו מתם ליבעי רחמים איתכליא על עליא דאלמלא עליא לא מתקיימין איתכליא, וכתוב 'עץ חיים למחזיקים בה', וחלב ר"ת חיים למחזיקים בה.

נלפענ"ד רמו נפלא ע"כ רמזיא לנו כהאי יומא לברך המחזיקים בחיים וכל טוב ולהתפלל עליהם ויש להם חלק בתורת הת"ח כמו שפי' 'שמח זבולון בצאתך ויששכר באוהליך'".

תורת יפה

ככלה חדשה

עוד מטעם י"ל, עפי"ד הרוקח עה"פ בהקריבכם מנחה ח'דשה לר' ב'שבועותיכם, אותיות חל"ב, רמו לאכול מאכלי חלב בשבועות, וכתב המג"א [ס' תצ"ד סק"ו] מטעם כי ז' שבועות שסופרים המה כשבעת ימי נדה וזבה ודם נעכר ונעשה חלב ע"ש.

וידוע מאחז"ל [תנחומא פנחס ט"ו] שהיה ראוי שיהי' עצרת של חג ג"כ מובדל נ' ימים מסוכות אלא משום שהם ימי גשמים וקשה להטריח ישראל לעלות לרגל, ואחז"ל ס"פ המפלת מפני מה נדה ז' ימים מפני שבעלה רגיל בה וקץ בה ע"כ תתרחק מבעלה ז' ימים ושוב הוה ככלה חדשה ע"ש וא"כ ה"ג, הרי עצרת היא אהבה רבה ששמח עמהם ז' ימים ואמר קשה עלי פרידתכם עשו לי סעודה קמנה [סוכה נ"ה:], ויען שנתעלם באהבים ז' ימים רצופים ויהיה רגיל וקץ ע"כ הרחיק נ' ימים ז' שבועות כהרחק נדה, שיהי' אח"כ ככלה חדשה, אז דם נעכר ונעשה חלב, ע"כ בהקריבכם את עצמיכם מנחה חדשה, היינו כלל חדשה, אז רמו חלב כי דם נעכר ונעשה חלב.

הנה דפסח זכר ליציאת מצרים זכרון למה שעבר, וכן סוכות למען ידעו דורותיכם מה שכבר היה, אבל מתן תורה הוא יום מתן תורה בעצמו, איננו זכר למה שהיה כי היא כלל חדשה כשעה ראשונה והיום מקבלה מנותן התורה ית"ש.

חתם סופר שבועות

בריה חדשה

עוד מטעם, לפי שנתגירו ביום הזה ונעשו בריה חדשה וכקמן שנולד, ונעשה להם טבע חדשה, וע"כ אכלו חלב שהיא מאכל חלב ורפואה לקמן.

תורת הנר

עוד מטעם, חלב הוא מזון הנערים לפי רכותן, כנגדו תורה מצות מעשיות שהם על הרוב מזון נפשות המון, והדבש מתוק והנער לא יוכל לקבלו וגם הגדול לא ירבה מאכלו ממנו פן יקיאנו, כן בתורה חכמה אמיתית, שתי הלחם מחיטים נגד נעשה ונשמע והם לחם הנפש.

אלה רבה ס' תצ"ד סק", צידה לדרך

¹⁷ וזוה י"ל טעם למה שנוהגין להעמיד אילנות סרק עפ"י הפסוק כי אם בתורת ד' חפצו כו' והיה כעץ שתול כו' אשר פרו יתן בעתו ועלהו לא יבול כו', שהכוונה שהת"ח הוא עיקר הפירי אמנם שאר המון עם הם העלים ע"ד דאמרין בעלמא [חולין צ"ב]. אלמלא עלי' לא מתקיימא אתכלי' ולזה מסיים וכל אשר יעשה יצליח קאי על המחזיק הת"ח שיצליח במעשי ידיו, ולטעם זה בחג הקדוש הזה זמן מתן תורתנו הקדושה שהתורה מרמז להחזיק הת"ח כמ"ש על הפסוק מסת נדבת ידך אשר תתן היינו דהעיקר להחזיק ת"ח ולהנותם מנכסיהם, נוהגין להעמיד אילנות להתפלל על אילני סרק שהם המון עם הנמשלים להעלים לבד שיצליחו בנכסיהם.

שובע שמחות דרוש לחג השבועות

ביטול רצון הס"מ

עוד מטעם על דרך רמז, דידוע שהס"מ חפץ לעכב מלידת התורה לישראל, ועל כן מאכ"ל חל"ב עולה סמא"ל, להראות שלא עלתה בידו.

עמרת ישועה ר"ה א"י מה

ע"ה אסור לאכול בשר

בגמרא [פסחים מ"ט:] איתא שעם הארץ אסור לאכול בשר, וכל עוד שלא קבלו ישראל התורה לא היה שייך בהם עם הארץ, רק בעת שקבלו התורה ועדיין לא למדו אז היו בבחינת עם הארץ שאין בכוחו לברר הכיורין הצריכים לאכילת בשר, כי אם על ידי כח התורה ולימודה, לכך מיד אחר מתן תורה לא אכלו עוד בשר רק מאכלי חלב שאין בהם כל כך בירורין. וגם כי במעמד הר סיני היו ישראל בבחינת נער, כמאמר הכתוב [הושע י"א א'] כי נער ישראל ואוהבהו, שלא באו עדיין לבחינת איש, שהיו כקמנים שגולדו וכמו גר שנתגייר, והיה בכלל יונקי שדים שאין טבעם ומזגם לקבל מאכלים כבדים, כי אם קלים כמו חלב, לכן אכלו אחר מתן תורה מאכלי חלב, ולזכר זה המנהג לאכול מאכלי חלב בעצרת יום מתן תורה.

אמרי אמת, שעפ"י, ליקומים במצות ומנהגים אות י"ד

בגמרא [פסחים מ"ט:] רבי אומר עם הארץ אסור לאכול בשר, והטעם כי אין לו המעלה שבכח אכילת בשר זה ידבר דברי תורה, ולכך קודם מתן תורה היו יראים לאכול בשר, אכן כאשר ניתן להם התורה כתיב [ראה י"ב ב'] כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך וגו' בכל אות נפשך תאכל בשר, כי נתינת התורה זה עיקר הרחבת הגבול שהוא הרחבת הדעת להבין שבעל נפש הוא, וע"ז נאמר בכל אות נפשך תאכל בשר, ובכח זה ידבר דברי תורה, ולכך קודם מתן תורה לא אכלו בשר רק חלב, וזהו הטעם למאכלי חלב בחג השבועות.

מי השלוח ח"ב פ' ראה ר"ה כי ירחיב

עוד מטעם י"ל עפ"י הגמרא [פסחים מ"ט:] רבי אומר עם הארץ אסור לאכול בשר, שנאמר זאת תורת הבהמה והעוף כל העוסק בתורה מותר לאכול בשר בהמה ועוף וכו', מאן ספין וחשיב שיאמר שהוא עוסק בתורה כמצווה עלינו, וענותנותו תרכני שאנו אוכלין מאכלי חלב כי אנו יודעין מיעוט ערכנו.

בית ישראל לשבועות עמ' כ"ב

חלב – תיקון הראיה

עוד מטעם, אין דבר איסור בעולם אשר הראיה יכולה לתקן זאת, מלבד חלב, כי חלב עכו"ם טמא אבל אם ישראל רואה מותר, בשעת קבלת התורה באה השתבחות הראיה כי גם את הקולות ראו, כדכתיב [שמות כ' ט"ו] 'וכל העם רואים את הקולות', א"כ הראיה הגיעה למדרגה גדולה משום זה אוכלים מאכלי חלב אשר תיקונו בראיה.

באהלי צדיקים

לחלב צריכים לקיים הבהמה

עוד מטעם ע"פ הדין כי כל הנאות שיש לאדם מן הבהמה הם אחר שחיטה שמתה הבהמה או יוכלו לאכול וליהנות ממנה, אבל החלב יכולים ליהנות אף שהבהמה חי, כמו כן ישנם בנ"א שצריכים להמית כל החומריות אבל האדם החי על דרכי התורה א"צ להמית חומר מכל וכל.

לוח ארו' פ' פנחס

רמזים למאכלי חלב

עוד מטעם, משום דכתיב בתורה [שמות כ"ג י"ט] ראשית ביכורי אדמתך תביא בית ה' אלקיך, ואחרי כן, לא תבשל גדי בחלב אמו, רמז לשבועות שאז הביאו ביכורים, שאוכלין חלב, לא יאכלו בשר בחלב.

דברי צדיקים בשם השל"ה

רמז על לא תבשל גדי בחלב אמו

עוד מעם י"ל, ידוע שכל יום משם"ה ימות החמה שבשנה הוא כנגד לאו אחד משם"ה לאוין שבתורה [כדא' במכות כ"ג:], ולאן דלא תבשל גדי בחלב אמו הוא כנגד חג השבועות, רמז לכך בתורה"ק [משפטים כ"ג י"ט] שתיכף אחר "ראשית ביכורי אדמתך" וגו', כתיב: "לא תבשל גדי בחלב אמו"^{ע"ה}.

חדושי הר"ם, שיח שרפי קודש, ער"ה

עוד מעם י"ל, על פי מה דאיתא בכתבי הארז"ל שצריך האדם לגלח את ראשו בתער, ולהניח את פאת ראשו, ואל יגלח את ראשו במספרים בלבד, כי בזה שיגלח את ראשו בתער ויניח פאת ראשו יהא ניכר שמקיים המצוה ד"לא תקיפו פאת ראשכם" [ויקרא י"ט כ"ז], כיוצא בזה, אנו אוכלין מאכלי חלב בחג השבועות, ושוהין מעט ואח"כ אוכלין בשר, כדי שיהי' ניכר קיום מצות הלא תעשה של איסור אכילת בשר וחלב, דילפינן ליה מ"לא תבשל גדי בחלב אמו", ובוה מקיים המצוה.

של"ה הק'

ארץ זבת חלב ודבש

עוד מעם י"ל עפ"י ישמח משה [כי תבא] שפירוש הפסוק (דברים כ"ז מ') ויביאנו אל המקום, ר"ל ממקום מומאה גדולה למקום הקדושה גדולה קדושת ארץ, והיינו ארץ זבת חלב ודבש, ר"ל שזבת שם חלב ודבש היינו סודות התורה, כמו שדרשו (חגיגה י"ג.) בפסוק (שיר השירים ד יא) דבש וחלב תחת לשונך, כי אורא דארץ ישראל מחכים (כ"ב קנ"ח ע"ב), והיינו רק על ידי התחלה קמנה באתערותא.

ובזה י"ל המעם מה שאוכלין ביו"ט שבועות מאכלי חלב, רמז דע"י קבלת התורה יזכו לביאת הארץ שהוא ארץ זבת חלב ודבש ושם ישיגו ג"כ סודות התורה.

המלקט

חלב בנימטריא מ'

עוד מעם, חלב בנימטריא ארבעים, רמז לארבעים יום שניתנה בהם התורה והלוחות^{ע"ב}.

ולי נראה דחלב בנימטריא מ' לרמז שהתורה ניתנה בארבעים יום, ובוה מראה שהיא חשובה מכל מה שנברא, שהיה בששה ימים בלבד כדאיתא [פסיקתא רבתי פרשה כ"א].

נזירות שמשון

עוד מעם י"ל, חל"ב בנימטריא ארבעים שהיא רמז על תורה שבכתב ועל תורה שבעל פה, שהתורה שבכתב היה משה ארבעים יום, שנאמר ואנכי עמדתי בהר כימים הראשונים ארבעים יום, ותורה שבעל פה היה ממושה עד רב אשי ארבעים דורות, ורבינו הקדוש היה מתחיל מאימתי קוראין ומסיים יברך את עמו בשלום במ' שבגמטריא חל"ב.

זרע קודש

^{ע"ה} איתא בכתבי האר"י ז"ל דצריך אדם שיקרח את ראשו בתער, ולהניח את פאת ראשו ולא לגלח ראשו במספרים. כי ע"י שיקח את ראשו בתער ויניח פאת ראשו ניכר המצוה לא תקיפו פאת ראשכם (ויקרא י"ט) ובוה מקיים המצוה, כן אנו אוכלין מאכלי חלב ושוהין קצת ואח"כ אנו אוכלין בשר כדי שיהי' ניכר קיום המצוה ל"ת של איסור בב"ח. ובוה מקיים המצוה. וסיים וזהו ענין מצות הגבלה. והבן.

שיח שרפי קודש - שבועות בשם החדושי הר"ם וי"ע

^{ע"ט} נראה בס"ד כי אותיות חלב במלואם ח"ית למ"ד ב"ת, תמצא באותיות המלוי אותיות תמידית ממש, לרמז, שצריכה התורה להיות תמידית אצל האדם ולא עראי.

אורח חיים לה'בן איש חי' הל' חג השבועות אות ה'

מטעמי

מאכלי שבועות

דוד

עוד מטעם י"ל, דחלב בגימטריא ארבעים, ובן ארבעים לכינה, ומשה היה כהר ארבעים יום וארבעים לילה, ולמה מספר זה היינו משום דארבעים לכינה [אפילו בימים], והתורה נותנת כינה וצריך כינה, ויהיב חכמה לחכימא [זוה"ק ח"ב רכ"ג:], לכן אוכלים מאכלי חלב.

מתנת משה עמ' רל"ח

עוד מטעם י"ל רמז נגד המהרה והטבילה כידוע מכוונת המקוה בשבת ויו"ט שנרמזו באותיות חל"ב, [מ' סאה].
וגם יש לרמזו חל"ב נוסריקון ל'ב ח'כם, או ל'ב נ"ח נגד התורה וגם המים שבמקוה נגד התורה שנמשלה ג"כ למים.

שבוע שמחות דרוש לחג השבועות

גבינה בגמטריא שבעים

גבינה בגמטריא שבעים, רמז לעי"ן פנים בתורה.

שמעתי

גמטריא תרי"ג

עוד מטעם, מפני שבשבועות ניתנה התורה, תרי"ג מצות, דב"ש חל"ב קמ"ח דסמיד"א, [סולת] עולה תרי"ג.

הר"א

ח' לבבות ללימוד התורה

עוד מטעם י"ל, שנקראת 'חלב' היינו ח' ל"ב, רוצה לומר, שמונה לבבות, כי האדם יונק כינה בתורה מן חלב שלו, ועוד יונק כינה בתורה מן לב של רבו, ועוד יונק מן לב של חברו, ועוד יונק מן לב של תלמידו, כמ"ש [מכות י.]. הרבה תורה למדתי מרבתי ויותר מחברי ומתלמידי יותר מכולם, הרי ארבעה ל'ב, וכ"ז היניקה בחלק הנגלה, ועוד יניקה מן ארבעה ל'ב' בחלק הנסתר, הרי ח' ל"ב בחלק הנגלה ובחלק הנסתר, לכך התורה נקראת 'חלב' שהוא ח' לב, שבשמונה לבבות ישלם למוד התורה.

או יובן בס"ד הטעם שנקרא 'חלב' ולכך אוכלין מאכלי חלב ביום מתן תורה, והוא, כי התורה ראשה וסופה ל"ב ונדרשת בשמונה דרגין שהם, כשר ופסול, ממא וטהור, חייב וזכאי, אסור ומותר, הרי ח' ל"ב צרוף חלב.

ארח חיים להיבן איש חי הל' חג השבועות אות ה'

למעלה מדרך הטבע

כתב המהר"ל דשמונה הוי למעלה מדרך הטבע, דהכל הוא שבע, השבוע, שבע שמיטות שבע שבועות, אבל ח' הוא למעלה מטבע.

זוה הענין של ברית מילה לשמונה לבטל כח התאוה שזה טבע וע"י הברית נהי' למעלה מהטבע, וגם שמיני עצרת וח' ימי חנוכה למעלה מהטבע, והנה לב הוא התורה כולה שמתחיל בב' ומסיים בל'.

זוה ח' ל"ב, שצריך לקבל התורה ולקיימה למעלה מדרך הטבע ובלב שלם דרחמנא ליבא בעי, לכן אוכלים מאכלי חלב.

מתנת משה עמ' רל"ח

חם לבי בקרבי

בדרך רמז י"ל, ד'חלב ר"ת ח'ם ל'בי ב'קרבי, שאש תמיד תוקד על מזבח חלב ולא תכבה, שצריך לעבוד באש בוער עבודתו ית"ש עכרפח"ח.

תורת יפה

חלב מותר חלב אסור

עוד מטעם י"ל, דכמה פעמים איתא בפוסקים [יו"ד סי' צ"ח ס"א, ועוד], תיבת חלב ויש ספק אם קאי על חלב בקמין או חלב בצירה, ואחד היתר גמור ואחד איסור כרת.

הרי שאותו תיבת יכול להיות היתר או איסור, וכן הוא בכל התורה כולה, דאותו דבר למשל גאווה הוי איסור מוחלט, ואעפ"כ כתיב ויגבה לבו בדרכי השם, שיש פעם שצריך גאות, וכן שנאה הוי איסור מוחלט ואעפ"כ אמר דוד המלך הלא משנאיך ד' אשנא וכו'.

זוה הלימוד מחלב לחשוב בשבועות בכל דבר מה היתר ומה איסור, ולחלק בכל דבר, אע"פ שנראה כאותו דבר אבל חלוק לגמרי, וכן הוא בלימוד התורה שצריך לחלק בכל דבר.

מתנת משה עמ' רל"ט

בדרך דרוש

עוד מעם י"ל עפי"ד הספר אסיפת הכהן מהגאון רבי משה בהגה"ק רבי אהרן צבי כ"ץ חתן רבינו התוס' יו"ט, שמביא בשם חמיו הבעל תוס' יו"ט דרוש אדברי המדרש, "אלמלא מי מריבה לא ניתנה תורה לישראל", והוא תמוה.

ואמר רבינו בעל התו' יו"ט דבסנהדרין [ד.] פליגי רבי שמעון ורבנן, חלב אמו רבי שמעון ס"ל יש אם למקרא וקרינן חלב [במ"ץ] ורבנן ס"ל יש אם למסורה וקרינן חלב [בצירי"ן], וא"כ י"ל לרבנן בשר בחלב מותר, ומסיק בגמרא דיש אם למקרא ובשר בחלב אסור, דקרינן חלב [במ"ץ].

והנה המלאכים רצו בתורה ואמרו תנה הודך על השמים, והשיב להם הקב"ה הא כתיב בה לא תבשל גדי בחלב אמו ואכלתם בשר בחלב אצל אברהם, והנה איתא עוד במדרש "אלמלא מי מריבה לא היה מחלוקה בישראל והיו ניתן לנו הלכה פסוקה". וי"ל כרבנן יש אם למסורה, הי' המלאכים יכולין לקבל התורה כמעניתם, כי איסור בחלב ולא חלב.

זו כוונת המדרש אלמלא מי מריבה לא היה מחלוקת רבי שמעון ורבנן הנ"ל, והיה אפשר לומר כרבנן, יש אם למסורה, ושפיר היו מוענין המלאכים, ול"ה ניתנה תורה לישראל אלא להם, ועתה שמכח מי מריבה רבו מחלוקות בישראל והלכה שיש אם למקרא ובב"ח אסור, לכן לא למלאכים אלא לישראל נתנה תורה עכ"ל.

אסיפת הכהן

על דרך דרוש

על דרך דרוש י"ל הטעם בהקדם דברי המדרש [הובא ברעת זקנים מבעלי התוספות וירא י"ח ח' עה"פ ויקח חמאה וחלב] על הפסוק ומשה עלה וגו', באותו שעה בקשו מלאכי השרת לפגוע בו, צר הקב"ה פניו דומה לאברהם ואמר להם הקב"ה לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו אמר הקב"ה למשה לא נתנה לך התורה אלא בזכות אברהם וכו' וצריך ביאור.

ונראה לי בדרך דרוש על פי מה שאיתא בשו"ת חתם סופר [יו"ד ס' ע"ג] על הגמרא [עירובין כ"ח:] קיים אברהם אבינו כל התורה אפילו עירובי תבשילין, ופירשו ברעת זקנים מבעלי התוס' [פ' וירא י"ח ח'] שהיה נוהר מלערב תבשילי חלב עם תבשילי בשר, שהרי כתיב ויקח חמאה וחלב והדר בן הבקר ולא להיפקד, והרבותא בזה הוא דבן נח מצווה על אבר מן החי ממילא חלב נאסר להם, עד שניתנה תורה ונתחדש היתירא וממילא גם לבן נח שרי מטעם דאיתא במס' חולין [ל"ג.] מי איכא מידי דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור, אבל קודם מתן תורה נאסרה, ואם כן מדהאכיל אברהם אבינו חלב שמע מיניה שכל כך נתעצם בשמירת התורה עד שלא נתנה עד שיצא מכלל בן נח אפילו להקל, ולא הוא לכדו אלא אפילו כל האורחים.

אלא דלכאורה ליכא הוכחה מזה דדילמא חלב שחוטא האכילם וליכא אבר מן החי, על כן הוכיח מגמרא מדהקפיד על עירובי תבשילין חלב עם בשר שמע מינה דחלב מבהמה חיה היה ולא שחוטא, דחלב שחוטא לית ביה משום בשר בחלב דאורייתא ואין להקפיד לאכלו אחר בשר כדמשמע ממה שכתב הטורי זהב [יו"ד ס' ז' סק"ב] ומוכח מעירובי תבשילין דלא היה חלב שחוטא, ואם כן איך אכלוהו הא אסור מכח אבר מן החי, אלא על כרחך דיצאו מדין בן נח אפילו להקל, עד כאן דברי החתם סופר.

ומעתה אני אומר הא דאמרו רבנן שמימי אברהם יצאו מכלל בן נח להקל מפני שעתידין ישראל לקבל התורה היה להם דין ישראל, מנא לן הא מילתא הא עדיין לא קבלוהו, ונראה לומר דהוא מוכח ממה דאיתא במס' פסחים [פ"ח.] ובמס' [הגיגה ב.] דלמשנה אחרונה חציה עבר וחציה בן חורין אוכל בפסח וחייב בראיה בקרבן, כיון דעומד לשחררו, שהרי בדינו לכופ רבו לשחררו הרי הוא כמשוחרר כבר ונידון כישאל להקל לאכול בפסח חצי העבד ולהביא קרבן ולא חיישין לחולין בעזרה, כמו כן וכל שכן כאן לפי שישאל עתידין לקבל התורה ברצון גמור שהרי אמרו נעשה ונשמע וכל שכן כיון שביד המקום ברוך הוא לכופן על זה כמו שכפה עליהם הר כגיגית אם כן תו נידונין כמשוחרר וכישאל גמור מאברהם ואילך וכאלו קבלוהו כבר ובדקיימא לן [פסחים י"ג:] כל העומד לזרוק כזרוק דמי, וכן כל העומד לשרוף ולתרום וכו', וזה ברור.

ובתוס' חגיגה [ד. ד"ה לא נצרכה] הקשו אהא דלמשנה אחרונה חציה עבר וחציה בן חורין חייב בראיה מהא דמקבעיא ליה במס' גיטין גבי חציה עבר וחציה בן חורין שהומת אי הקנס לרבו, ותירצו דעד כאן לא מחייבינן ליה הכא בראיה אלא משום דעומד להשתחרר, אבל התם כיון דמת איגלאי מילתא דלא הוי עומד להשתחרר, ומעתה נדון לכאן כיון דכל מה שהיה נידונין להקל הוא בשביל שעתידין לקבל התורה, אבל אם לא היו מקבלים התורה אם כן איגלאי מילתא למפרע שלא היה עומדים לכך והיה להם דין בן נח.

וזה שאמר הקב"ה למלאכים לא זהו שאכלתם אצלו דהיינו חמאה וחלב ואחר כך בן הבקר, ועל כרחק מדהקפיד על זה מוכח דחלב בהמה חיה היה, ואם כן לכן נח היה אסור מכת אבר מן החי ואיך אכלתם, על כרחק משום שאז כבר יצאו מכלל בן נח להקל כדין ישראל בשביל שעתידים לקבל התורה, ואם עכשיו תפגעו בו ולא תתניהו לקבל אם כן איגלאי מילתא שלא היה עומדים לכך ודין בן נח להם ואיך אכלתם אכילת איסור ומכת מענה זו הניחוהו, ועל כן אמר ה' למשה לא נתתי לך התורה אלא בזכות אברהם היינו מה שהאכיל למלאכים חמאה וחלב ואחר כך בן הבקר, שמוה מוכח שהיה חלב חיה אלא שאכלו בשביל שעתידין לקבל התורה ודין ישראל היה להם על שם העתיד ובכח זה הניחו מלאכים למשה לקבל התורה, על כן לומר זה נוהגין לאכול מאכלי חלב ואחר כך בשר, וזה ענין נחמד פטופטי דאורייתא טבין.

יישב פנים זמן מתן תורה אות ל"ז

עוד בדרך דרוש

עוד מטעם י"ל בדרך דרוש, ונקדים דאיתא במכילתא [ויתרו ג' אות ב'] שיטת רבי יוסי ברבי יהודה שאמר בו ביום נעשו כל המעשים, דהיינו ביום של מתן תורה נעשה כל מה שכתוב בסוף פ' משפטים [כ"ד ד-ה'] וישכם בבקר ויבן מזבח תחת ההר ושתים עשרה מצבה לשנים עשר שבטי ישראל וגו', ויעלו עולות ויזבחו זבחים שלמים לה' פרים, וכתב המרכבת המשנה [שם] דדברי רבי יוסי קשה להלום, אם הפירושו בו ביום שניתנה התורה איך בנה מזבח והציב מצבות בשבת.

ונראה לתרין דהנה איתא [שבת צ"ה.] מגבין [מי שעושה גבינה] בשבת חייב משום בונה, וכתבו התוס' [ד"ה והרודה] תימה לר"י כיון דמותר לגבן ביום טוב מן התורה דהוי לצורך אוכל נפש אם כן נפל ביתו ביום טוב יהא מותר לבנותו ביום טוב דמתוך שהותר בנין לצורך דמגבן הוי משום בונה כדאמר בסמוך, הותר גמי שלא לצורך, ובלבד שיהא צורך היום לאכול בתוכו שלא יכנו שרב ושמש. ויש לומר דאסור מדרבנן דהוי עובדא דחול וכו'.

ולכאורה קשה על תירוץ התוס' שכתבו דאין בנין אסור ביום טוב אלא מדרבנן, הלא בגמ' מוכח בכמה מקומות שבנין ביום טוב הוא איסור דאורייתא וכמו שפירש"י במס' שבועות [י"ב:] על מה שאמרו שם אין בנין בית המקדש דוחה יום טוב כדאמרינן במס' יבמות [א.] לענין שבת וכו' וימים טובים גמי שבתות איקרו, הרי דאסור בנין ביום טוב כמו בשבת, וכן פסק הרמב"ם להדיא [הל' י"ט פ"א ה"ד] שהבונה בנין ביום טוב לוקה.

והפני יהושע תירץ קושיית התוס' דהא דאמרינן הכא בשמעתין המגבן חייב משום בונה, היינו דוקא מגבן כדי לייבשם ולצניעם לזמן מרובה, דכי האי גוונא צריך לתקנו כעין בנין כדי שיתקיים ולא יתפרק, אבל במגבן כדי לאכלה לאלתר באותו היום נראה דלא דמי לבנין כלל, ולפי זה תו לא אשכחן דהותר בנין ביום טוב לצורך.

הנה לפי דבריו יוצא לנו שגם בבנין ממש אם הוא רק לשעה ולא לקיום מותר בשבת וביום טוב מדאורייתא, ממילא לפי זה אתי שפיר מה שכנו אז את המזבח בשבת שהרי היה בנין לשעה, כי אחר כך כשנסעו משם סתרו אותו, ובבנין לשעה ליכא איסור דאורייתא.

ואפשר דגם כוונת התוס' במה שכתבו שהוא רק מדרבנן אין כוונתם רק בנין לשעה זה אסור רק מדרבנן דהוי עובדא דחול, אבל אין הכי נמי בנין קבוע ודאי דאסור מדאורייתא, ומלשון התוס' עצמו מוכח גם כן כמו שכתבנו דבסיום הקושיא מסיים התוס' ובלבד שהיא צורך היום לאכול בתוכו שלא יכנו שרב ושמש, ועל זה תירץ התוס' דאסור מדרבנן, מוכח דבנין קבוע אסור מדאורייתא.

וכזה יש ליתן טעם לשבח על המנהג לאכול גבינה בשבועות, לפי דמגבן מוכח דבנין לשעה אינו אסור מדאורייתא, ועל כן שפיר היה יכול משה לבנות אז את המזבח והקריבו עליו קרבנות, דזה היה הכל צורך לקבלת התורה להראות לישראל שהיום יצאו מדין בני נח ומותרין מעכשיו להקריב שלמים, על כן אוכלין גבינה בשבועות לזכר זה.

חדושי תורה לשבועות דף ק"ח-ט' שנת תש"ג

עוד בדרך דרוש

במדרש שוחר טוב [מזמור ח'] איתא, בשעה שעלה משה למרום לקבל את התורה הקדושה בקשו מלאכי השרת לפגוע בו עשה לו הקב"ה קלסתר פניו של משה דומה לאברהם, אמר להם הקב"ה אי אתם מתביישין ממנו לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו בשר וחלב שנאמר ויקח חמאה וחלב ובן הבקר וכו' לא מצאו לו מענה, באותה שעה אמר הקב"ה למשה כתב לך את הדברים האלה עד שאין להם מענה ותשובה ע"כ.

לכאורה יש להבין איך אמר הקב"ה להמלאכים אי אתם מתביישין הימנו לא זהו שירדתם ואכלתם אצלו בשר וחלב הרי בשר וחלב אסור גם בבישול כמו באכילה א"כ גם אאע"ה עשה איסור במה שבישל להם בשר וחלב, אלא עכצ"ל שלא היה ע"י בישול רק ע"י מיוגן שהרי היה שם גם חמאה כמ"ש ויקח חמאה וחלב, וזה אם מיוגן הוא בכלל בישול או לא תלוי בפלוגתא אי יש אם למקרא או יש אם למסורת דאיתא בגמרא [סנהדרין ד'] מי איכא דלית ליה יש אם למקרא והתניא בחלב אמו יכול בחלב אמו אבל בחלב מותר לבשל אמרת יש אם למקרא כו' אלא לעולם פליגי וכו' אמר קרא לא תבשל גדי דרך בישול אסרה תורה פירש"י חלב צלול כמים ואיכא בישול אבל חלב אינו בישול אלא מיוגן ע"כ.

הרי דדוקא למ"ד יש אם למסורת צ"ל דדרך בישול אסרה תורה ומיוגן מותר, אבל למ"ד יש אם למקרא אין צריכין לזה, ואפשר שגם מיוגן היא בכלל בישול וכן מבואר בפלתי [סי' פ"ז], שזה תלוי בפלוגתא, א"כ למ"ד דיש אם למסורת ומיוגן לאו בכלל בישול אינו אסור מיוגן מה"ת רק מדרבנן אסור באכילה, משא"כ בבישול ובהנאה מותר, דכל בשר בחלב שאינו אסור רק מדרבנן מותר בבישול ובהנאה כמבואר בש"ע, ממילא המלאכים עברו איסור דרבנן עכ"פ שגם הוא חמור כשל תורה והיו צריכין בשבילו להתבייש מאאע"ה, משא"כ הוא ע"ה לא עשה שום איסור במה שמיוגן להם בשר בחלב שאינו אסור רק באכילה³.

חדושי תורה למכות עמ' ס"ח

עוד בדרך דרוש

איתא במדרש כשעלה משה למרום לקבל התורה בקשו מלאכי השרת לפגוע בו, מיד צר הקב"ה פניו דומה לאברהם, וא"ל לא זהו שאכלתם אצלו בב"ח ע"כ, ורבים ראו כן תמהו דא"כ איך נתן להם אאע"ה לאכול בב"ח הלא הוא קיים כל התורה כולה ואיך עבר על לפני עור וכו' וגם על לא תבשל.

וי"ל בדרך דרוש בהקדם הגמרא [ב"מ פ"ו]. בהרת קדמה לשיער לבן טמא כו', ספק הקב"ה אומר טהור ומתיבתא דרקיע אומרים טמא כו', כי הוי נח נפשי דרבה בר נחמני אמר טהור טהור, והרמב"ם פסק דטמא מספק, וכבר הרגישו האחרונים דהוא פסק נגד פסקו של הקב"ה וגם הלא נודע דעת הרמב"ם דכל הספקות מותרין מה"ת א"כ ההכרח לומר דמה שפסק טמא רק מדרבנן, ואיך יתכן לומר דפליגי הקב"ה עם המתבתא בטומאה דרבנן, וגם כפל הלשון של רבה ב"ג טהור טהור צ"ב.

ואמינא דעיקר הפלוגתא תלי בפלוגתא דהרמב"ם והרשב"א אם הספקות מה"ת או מדרבנן, דלדעת הרמב"ם ספיקא טהור ולהרשב"א טמא, ומעתה י"ל דהרמב"ם מודה דמה"ת טהור אך מדרבנן טמא, וע"כ הכפיל רבה בר נחמני הלשון טהור טהור, להורות נתן שגם מדרבנן אין בו סרך טומאה, טהור מדאורייתא וטהור מדרבנן דאין כאן שום ספק ורק טהור בודאי.

והנה נודע הקושי על הרמב"ם איך חייב אשם תלוי על הספק הלא מה"ת לקולא וא"כ מביא חולין בעזרה, ות"י דהרמב"ם ס"ל דאינו חייב אשם תלוי רק בחתיכה אחת משתי חתיכות דאיכא איסורא ובוה מודה הרמב"ם דהספק אסור מה"ת, וזה תלי

³ ובוה נכון המנהג שאוכלים קרעפליך ודוקא מטוגן בחמאה אחר הבישול ולא סתם קרעפליך מבושלים וגם אוכלין אותו בלי רוטב משא"כ בהושענא רבה המנהג שאוכלין הקרעפליך עם רוטב, דעיקר קבלת התורה היה מכח המיוגן כנ"ל, ונכון.

אם יש אם למקרא וקרינן מצות בלשון רבים ואז צריך ב' חתיכות, משא"כ אי יש אם למסורת ומצות כתיב אז גם בחתיכה אחת חייב, וא"כ הרמב"ם דס"ל דרק באיקבע איסורא חייב אשם תלוי ע"כ ס"ל יש אם למקרא.

והנה אאע"ה נתן למלאכים חמאה וזהו רק טיגון וכצלי ולדעת הפר"ח ביו"ד אי טיגון וצלי אסור בב"ח תל' אי יש אם למקרא או למסורת, דאם יש אם למקרא צלי אינו אסור דלא מקרי דרך בישול, משא"כ אי יש אם למסורת גם צלי אסור [עי' פלתי סי' פ"ז], ומעתה המלאכים לשיטתם שפסקו בספק בהרת קדמה לשיער ממא, יען כי לדעתם ספק מה"ת לחומרא ומיניה דלא בעינן ב' חתיכות דיש אם למסורת, א"כ הי' אסור להם לאכול גם צלי וטיגון, אבל להלכתא דספק בהרת מהור וכהרמב"ם דספק מותר מה"ת וע"כ דבעינן ב' חתיכות ויש אם למקרא א"כ צלי וטיגון מותר, א"כ שפיר היה מותר לאאע"ה לצלות חמאה עם בשר וגם לא עבר על לפני עור לדעת אמונת שמואל דאם הדבר מותר להמושיט הגם דאסור להאוכל לא שייך לפני עור ודו"ק היטב⁸⁵.

מהרת יו"ט בשם מרן הגה"ק מסאטמאר בעל ויואל משה ז"ע

עוד בדרך דרוש

איתא בר"ן [ריש פ"ד רסוכה] דכי מקלע יום ראשון דיום טוב בשבת אי אפשר לקיים השמחה בשלמים דלשחוט בשבת אי אפשר, וגם לשחוט השלמים ערב יום טוב אי אפשר דבעינן זביחה בשעת שמחה, ורק מקיימין השמחה בבשר חולין שנשחט מערב יום טוב עיי"ש.

והנה קיי"ל [יו"ד סי' ב' סע"א] דשחיטת מי שאינו מצווה על השחיטה נבילה הוא, ואם כן קשה השתא דבשבת ניתנה תורה, ואז בא הציווי עליהם לשחוט, ובערב שבת עוד לא נצטוו על השחיטה נמצא דבשבת דנתחדש הציווי לא היתה כשרה להם השחיטה דמאתמול, ואם כן איך אפשר היה להם לקיים מצות שמחה שהוא אכילת בשר מן התורה מחמת המ"ע דושמחה בחג.

וי"ל דכאמת לא אכלו בשר מהאי טעמא שלא היה להם בשר ואכלו מאכלי חלב, ולכן גם אנחנו אוכלין מאכלי חלב בשבועות לזכרון, וכן כתב בספר זכרון בספר בשם הגאון מוה"ר צבי ליפמאן אבדק"ק קריזבארג במדינת רוסיא, ובספה"ק שער יששכר [מאמרי חודש סיון אות נ"ה].

אמנם נ"ל לתרץ עפ"י מה שמצינו ברייתא בסנהדרין [נ"ט:]: אדם הראשון מיסב בגן עדן היה והיו מלאכי השרת צולין לו בשר ומסננין לו יין, ומסיק [שם] דהיה בשר יורד מן השמים, ואיתא שם דגם לרבי שמעון בן חלפתא היה בשר יורד מן השמים, א"כ ודאי דאז בשבת שניתנה בו תורה היה יורד להם בשר מן השמים, ומה גם דאם חזרו כולם למדרגת אדם הראשון קודם החמא, ומלאכי השרת הביאו להם בשר, ומשמעות דברי הש"ס שם שהיה מין בהמה ועל כן שפיר יצאו בו ידי חובת שמחה דיום טוב⁸⁶, או דעשו כמו שעשו רב חנינא ורב אושעיא דהוו יתבו כל מעלי שבתא ועסקי בספר יצירה ואיכרו להו עיגלא תילתא ואכלי ליה, כמו כן אברי להו עגלים כאלו מע"ש ובשלו להו מע"ש דאין צריך שחיטה ושפיר היו יכולין להכין מע"ש על שבת, ושפיר קיימו בזה מ"ע דשמחה כיון דהיה מן בהמה דהיה בריה ממש עכ"ד במשנה שכיר או"ח סי' קל"ה.

ולפי"ד אפשר לחדש ולומר דאין בבשר מן השמים איסור בשר ואין בו איסור דלא תבשל גדי בחלב אמו, וא"כ אפשר דמש"ה המנהג לאכול מאכלי חלב בחג השבועות זכר לזה שאז אכלו בשר מן השמים ביחד עם מאכלי חלב.

⁸⁵ ובוה נכון המנהג שאוכלים קרעפליך ודוקא מטוגן בחמאה אחר הבישול ולא סתם קרעפליך מבושלים, דעיקר קבלת התורה היה מכח הטיגון כנ"ל, ונכון.

⁸⁶ וצ"ע דכמו שהמן לא ירד בשבת האיך ירד בשר מן השמים בשבת.

ש"ת קנה בשם מובא בנור התורה

עוד בדרך דרוש

במדרש שוחר טוב [מומור ח'] איתא, בשעה שעלה משה למרום לקבל את התורה הקדושה בקשו מלאכי השרת לפגוע בו עשה לו הקב"ה קלסתר פניו של משה דומה לאברהם, אמר להם הקב"ה אי אתם מתביישין ממנו לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו ובשר וחלב שנאמר ויקח חמאה וחלב ובן הבקר וכו', והקשה הגאון רבי רבי העשיל זצ"ל [חנוכת התורה אות רכ"ה], ממנו"פ באיזה אופן אכלו המלאכים בב"ח הלא קיי"ל דרך דרך בישול אסרה תורה, א"כ קשה על אאע"ה שקיים כה"ת כולה האך בישל בב"ח דהרי בבישול לחוד ג"כ שייך האיסור דלא תבשל, ואי אכלו שלא כדרך בישול, א"כ אין כאן איסור תורה כלל והניח בצ"ע.

וי"ל דהנה הכסף משנה [ה' טוּמאת מת פ"א ה"ב] כתב דלא אסרה תורה לבשל בב"ח אלא כדי שלא יבוא לאכול ממנו דהאיסור בישול הוא רק מטעם גדר וסיג שלא יאכל, והגאון מהר"י ענגיל זצ"ל בספרו בית האוצר [ח"א] חידש דאף שמצינו דהאבות קיימו כה"ת זה דוקא בדברים שהם בפני עצמם מצוה, אבל במצות שבאו רק מטעם גדר וסיג למצוה אחרת לא קיימו האבות יע"ש.

וא"כ לק"מ דלעולם י"ל דהי' בדרך בישול ולכך המלאכים עברו על כה"ת, אבל אאע"ה לא עבר על הלאו דלא תבשל כיון שהוא רק מחמת סיג ומצות כאלו לא קיימו האבות.

ובזה י"ל קו' התוס' [שבת פ"ח.] למה כפה עליהם החר הא כבר אמרו נעשה ונשמע, שהם לא אמרו נעשה ונשמע רק על מצות שהם בפני עצמם מצוה ולא על מצות שהם משום גדר וסיג, דמטעם זה אנו זוכין לקבל התורה ולא המלאכים דאברהם אבינו היה מותר לבשל בב"ח והמלאכים עברו שאכלו בב"ח, אבל מכאן ואילך צריכים לקבל גם המצות שבאו רק מטעם גדר וסיג.

ולכן בשבועות שניתנה בו התורה אוכלים שניהם מאכלי חלב וגם בשר ונוהרים מלבשלן ביחד וגם מלאכלן ביחד רק בזה אחר זה, להראות שקבלנו גם המצות שהם מצד גדרים וסיגים למצוה אחרת.

המלקט

עוד בדרך דרוש

המהרש"א [בכורות כ:]: הקשה לפימ"ש התוס' [ד"ה חלב פומר] דאף דלא קיי"ל כר"מ דס"ל דחיישינן למיעוטא, מ"מ היכא דיש חזקה בהדי המיעוט מחמירנן וחיישינן למיעוטא, לפי"ז היכי אכלין בישראל, נימא דחזקה דבהמה בחזקת איסור עומדת עד שלא נשחטה, ומצטרפת למיעוטא דחיישינן שמה במקום נקב שחט והוי שחיטתו נבילה.

ויש לתרץ דממה דחוינן דהתורה התיר החלב שנחלב מהבהמה, על כרחך צריך לומר דלא חיישינן למיעוט כזה שהיה נקב במקום שחיטה, דזהו דבר רחוק מאד, ומוקמינן הבהמה בחזקת כשרות וע"כ חלב שלה מותר, ומשו"ה מותר גם לאכול הבשר דלא חיישינן שהיה נקב בושט במקום שחיטה.

ועפי"ז יש להטעים המנהג לאכול מאכלי חלב בחג השבועות, דתיכף אחר קבה"ת כשנמסרו להם דיני רוב וחזקה הוצרכה התורה להתיר להם חלב בהמה כדי להראות שאין אנו חוששין למיעוט זה שיהי' נקב במקום שחיטה, וע"כ מותר לאכול בשר שחוט, ולזכר זה אנו נוהגין ג"כ לאכול מאכלי חלב כדי להראות שהיתר אכילת חלב הוכיח לנו גם על היתר אכילת בשר.

דמשק אליעזר בכורות כ:

בשר בחלב משולש בתורה

עוד מעם, דהגמרא [שבת פ"ח.] איתא אורייתא תליתאה וכו', ובשר וחלב הוי האיסור היחיד בתורה שהוא משולש ומופיע ג"פ בתורה 'לא תבשל גדי בחלב אמו', ומרמז על האורייתא תליתאה.

קובץ יום הכיפורים עמ' ג'

בשר בחלב אסור לעולם

עוד מעם י"ל, עפי"ד המדרש ומכילתא [משפטים] מפני מה נאמר לא תבשל גדי בחלב אמו ג' פעמים, אחת בין בארץ ובין

בחול"ל, ואחת בפני הבית ואחת שלא בפני הבית, לפי שהוא אומר ראשית בכורי אדמתך לא שמענו אלא בזמן שהבכורים נוהגין ובמקום שהבכורים נוהגין שם בשר בחלב נוהג, מקום שאין הבכורים נוהגין וזמן שאין הבכורים נוהגין לא שמענו, תלמוד לומר לא תאכלו כל נבלה ונאמר לא תבשל גדי, מה נבלה נוהגת בין בארץ ובין בחול"ל בין בפני הבית בין שלא בפני הבית אף בשר בחלב עכ"ל.

הנה בחולין [ק"י] איתא שרב בא לטמלפוש ומצא שאכלו בשר בחלב וחלילה לומר שבמקום אחד אכלו כולם דבר שמפורש בתורה לאיסור, אלא ודאי שדרשו סמוכים שבשר בחלב אינו נוהג רק במקום ובזמן שהבכורים נוהגין ועד שבא רב והראה להם מעותם כי בב"ב נוהג אף במקום ובזמן שאין נוהג בכורים, לכן כדי שלא יטעו במעות הנ"ל הנהיגו ביום שבועות שקורין ובוים הבכורים לאכול חלב בפני עצמו ובשר בפני עצמו כן נראה לר"ב.

סדור המנהגים מנהגי שבועות בתולדות אסתר עמ' קס"ח

מקדימים מאכלי חלב למאכלי בשר

מעם למאכלי חלב ואח"כ בשר, י"ל עפ"י מה שראיתי במעשה ה' לרבי אליעזר אשכנזי [חלק מעשי תורה פ"ד] כי קין הביא מפרי הארץ ולא מראשית פרי שכפר שהקב"ה קדמון, והכל הביא מבכורות צאנו לומר שהוא יתברך קדמון, ומחלבהן, ר"ל חלב שלהן לאפוקי מהמאמינים שהקב"ה והטבע הכל קדמון כצל מן האור, ונהי שהוא יתברך פעל הכל אבל לא קדם אחד לחבירו, ואותן המאמינים כן מקריבים בשר מבושל בחלב להורות על עילה דבוק בעלול, ע"כ הבל הקריב חלבהן לבד, ומשו"ה כתיב [שמות כ"ג: י"ט] ראשית ביכורי אדמתך להורות על קדמת הבורא ית"ש [וסמך ליה כתיב] ולא תבשל גדי בחלב אמו כנ"ל.

ועל דרך זה נלע"ד שעל כן שבועות חג הביכורים, ע"ד אנכי ה' אלקיך להאמין בקדמותו ומבשלים חלב ואח"כ בשר להינצל מבכ"ח, ע"ד לא יהיה לך אלקים אחרים על פני, שהיא מחשבה זרה הנ"ל וה' יראנו נפלאות מתורתו.

דרשות חתם סופר תקפ"ח ד"ה מעם

עוד מעם י"ל, דמנהג ישראל לאכול סעודת חלב קודם סעודת בשר בחג השבועות, כי מאכלי חלב מרמז על בחי' קטנות המוחין לרמז על בחי' קטנות המוחין שהי' אז בעת קבלת התורה ואח"כ באו לגדלות המוחין שע"ז מרמז סעודת בשר, שהיא עיקר סעודת יו"ט שמרמז על עיקר התגלות א', ועי"ז שהאדם מקבל ע"ע עול מלכות שמים אפילו בבחי' קטנות המוחין בזה מעלה כל המדריוגות הנמוכים מאד, והם בבחי' מ"ג עולין לגבי' מ"ד מתתא לעילא, ועי"ז נשפע מלעילא לתתא שפע אור א' ית' מבחי' מ"ד וזוכה לבחי' גדלות המוחין ודביקות הבוכ"ה והשגת א' ית'.

אמרי אמת

עוד מעם למאכלי חלב לבד הסעודת בשר, שהוא לזכרון המנחה שבחג ההוא שהיה דבר והיפוכו, כי במנחת נסכים שבה היה מצה מורה על חסד, והשתי הלחם באים מחמץ מורה על דין, לזה אוכלין חלב ובשר שהוא ג"כ דבר והיפוכו דין וחסד כנודע.

ישרש יעקב לשבועות אות ה'

עוד מעם י"ל דעיקר הכוונה בזה דביו"ט מצוה לאכול בשר דאין שמחה אלא בבשר ובעצרת אוכלין גם חלב מקודם כדי לקיים ההבדל והזירות שיש בין אוכל חלב לבשר והוא הקינוח והדחת הפה כדי לקיים מצוה שבאכילה, ועיין במדרש תהלים [ה'] על פסוק מפי עוללים ויונקים יסדת עוז, וע"ש שמסדר הויכוח של המלאכים על נתינת התורה ולבסוף אמר וז"ל: אמר הקב"ה והלא אתם כשירדתם אצל אברהם אכלתם בשר בחלב שנאמר [בראשית י"ח ח'] ויקח המאה וחלב ובן הבקר אשר עשה ותינוק שלהם כשבא מבית הסופר ואמו נותנת לו פת ובשר וחלב ואומר היום לימדני רבי לא תבשל גדי בחלב אמו, הרי דוריות זו

²⁰ עי' כע"ז בספר קרן ישועה מאמר דבש וחלב אות א'.

שזהירים מתערובת של בשר בחלב זכו לקבל התורה, ומכאן יצא המנהג לאכול חלב כדי להראות הזריזות וההרחקה שבין אכילה זו לאכילת הבשר ולא כמו שעשו המלאכים שאכלו תיכף זה אחר זה.

בית הלוי, יתרו

עוד מעם, דהנה מבואר בספר שער הקדושה מהראב"ד ז"ל על הא דאמרו [ע"י ב"ב י"ז]. שאאע"ה עשה שלום עם היצה"ר ודוד המלך ע"ה עמד עליו והרגו, דהיינו שאאע"ה היה יכול לעשות גם הגשמיים לשם שמים לכן השלים עם היצה"ר, אבל דוד המלך ע"ה לא היה יכול לעשות כן רק הרגו להיצה"ר שפירש עצמו מכל וכל דברים הגשמיים.

והנה בחינת אברהם אבינו ע"ה דומה להאדם שאוכל מאכלי חלב שאינו צריך להשחית לזה את הבהמה רק אדרבה צריך לקיים לזה את הבהמה ונהנה ממנה, אבל בחינת דוד המלך ע"ה דומה להאדם שירצה באכילת בשר אוי צריך להרוג הבהמה ואז נהנה ממנה, וע"י התורה יוכל האדם לקיים שני הבחינות האלו או כמאכלי חלב או כמאכלי בשר, ולכן בשבועות שניתנה בו התורה אוכלים שניהם לרמוז על שני הבחינות, רק שצריך להקדים החלב להבשר שזה הוא מצוה ומדריגה יותר גדולה.

הישר והטוב פ' פנחס ד"ה עור י"ל

מודיעין לו מצוות הקלות תחילה

בגמרא יבמות [מ"ז:]: איתא, ומודיעין אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות, עי"ש, דמקודם מודיעין המצות הקלות ואח"כ המצות החמורות א"כ הולכים מקל אל החמור, כדי להרגילו לאט לאט בעול המצות.

ועפ"ז י"ל מטעם המנהג למאכלי חלב בשבועות, דהנה עד למעמד הר סיני היו ישראל נחשבים כבני נח וכשקבלו התורה יצאו מכלל בני נח ונכנסו לכלל ישראל, קבלת התורה היתה כנירות, וכמו שלגר מודיעים מקודם המצות הקלות ואח"כ המצות החמורות, כך המנהג לאכול בשבועות בחג מתן תורה קודם מאכלי חלב ואח"כ מאכלי בשר, כי ביחס לחומר האיסור של בשר, איסור חלב קל ביותר, כמ"ש הרמב"ם [הל' מאכלות אסורות פ"ג ה"ו], דאעפ"י שחלב בהמה ממאה וביצי עוף ממאה אסורין מן התורה, אין לוקין עליהם שנאמר [ויקרא י"א ח'] מבשרם לא תאכלו על הבשר הוא לוקה ואינו לוקה על הביצה ועל החלב.

תורת הנג

קרעפלעך

מנהג ישראל תורה היא לאכול^פ קרעפלעך^פ עיסה^פ ממולא בגבינה^פ בחג השבועות^פ, יש לומר הטעם כי שבועות הוא

^פ העולם אומרים שאוכלים קרעפלעך בעת שמכין, בפורים – המן, בהושענא רבה – הושענות, בערב יום הכיפורים – כפרות, ולמה בשבועות, ואמר הרב מגאסטינין ז"ע, בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין, ומכים בזה היצר הרע ע"כ. ואני הכותב אמרתי על כי לא ניתנה התורה אלא לאוכלי המן, והמן היה טל מלמעלה וטל מלמטה, על כן אוכלין קרעפלעך.

שיח שרפי קודש – שבועות, ובשם הנאון רבי שלמה ענגלמאן ז"ע, הבאר כסלו תרפ"ה סי' קכ"ב

^פ הרה"ק רבי איציקל מפרשווארסק ז"ע סיפר אצל הסעודה בחג השבועות, מעשה הידוע מהרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן ז"ע ששלח לשאול את פי הרה"ק מריזין ז"ע כמה "קרעפלעך" יאכל בחג השבועות, אם יאכל רק אחד, זה מעט ואינו די, ואם יאכל שנים גם זה אינו טוב, מכיון שהוא זוגות, ואם יאכל שלשה זה כבר יותר מדי, והרה"ק מריזין ענה לו שיאכל אחד גדול כ"כ כמו שלשה.

וע"ז ענו ואמרו המסובין להרה"ק רבי איציקל ז"ע שזה אינו מובן, דמה הועיל בזה שאם הוא גדול כ"כ כשלשה הא זה כבר יותר מדי, ואמרו הקהל אולי שצריך להיות שענה לו שיאכל אחד דגול כ"כ כשנים, ובזה עולה הכל יפה כמובן, אבל הרה"ק הנ"ל חזר עוה"פ שענה שיאכל אחד גדול כ"כ כשלשה, והוסיף ואמר: שהם אכלו קרעפלעך לא כמו שאנו אוכלין, ויש דברים בגו בזו המעשה עכ"ד.

שיח יצחק עניני חג השבועות

ובספר שער האותיות מובא שענה לו שיעשה קרעפל אחד גדול כשלשה, ויאכל חציו, וזה כבר אינו רב ואינו מעט ואינו זוגות.

בחזינת גבורה כי אנכי ולא יהי' לך מפי הגבורה שמענו, ולכן ממלאים בפנים במאכל חלב שמרומז על חסד כידוע והיינו שבפנים הוא מלא חסדים.^ט

הוא דשבת ע' צ"א

צורת הקרעפליך

בחג השבועות אוכלים לביבות בעלות שלשה צלעות כי כל מעשה אותו היום משולש אורייתא משולשת לעם משולש וכו' כמו"ש הז"ל [שבת פ"ח]. בריך רחמנא דיהב אורייתא תליתאי לעם תליתאי על ידי תליתאי ביום תליתאי וכירחא תליתאי, רמז לזה עושין צורת הקרעפליך בת ג' קרנות.

שיחות חכמים, מנהג ישראל תורה אות מ"ז

עוד טעם י"ל לרמזו דהתורה הוא תורת אמת, דיעקב אבינו ע"ה שמדתו אמת הוא השלישי מהאבות.

ישמח ישראל שבועות

עוד טעם י"ל לרמזו על 'והייתם לי סגולה' שהיינו כמו סגול שיש לו שלשה נקודות.

הרה"ק רבי דוד מלעלוב ו"ע

קרעפליך דמיון לאבני הר סיני

עוד י"ל טעם בדרך צחות על מה שאוכלין קרעפליך בחג השבועות, עפ"מ"כ בספר מגדול עוז להרע"ב"ן [בחלק עליית הטבע],

מנהג היה בשינאווע בחג השבועות בעת אכילת המאכלי חלב אחר הקידוש, שהרה"ק משינאווע ז"ע חילק מהקרעפליך לחשובי וספוני החסידים מהסובין אצל השלחן, וכבר ידוע ומקובל אצל החסידים שלפי המספר של הקרעפליך שזכה המקבל, כמספר הזה היה לו בנין רבנו, פעם בחג השבועות היה שם רב גדול אחר, וביקש מרבינו קרעפליך, רבינו התרעם ברוגזה 'המבשל קרעפליך אני, לכו אל בית התבשיל ויתנו לכם קרעפליך', פחד גדול נפל על הציבור ולא הרהיב עוד אף אחד לבקש מאומה, כעבור שעתא קלה פנה רבינו אל רבי אלי' כ"ץ זצ"ל מראסלאוויץ 'אתה רוצה שלשה, נו הא לך שלושה', ואמנם זכה לראות שלשה בנים הדגולים משמשים פאר כרבינו העיר בקהילות חשובות בישראל.

דברי אש

¹⁹ שמעתי מחסיד ותיק אחד, כי מכיון שמרן הדברי חיים ז"ע נהג שביום שאכל גבינה שוב לא אכל בשר, אזי גם בשבועות בעת אכילת הקרעפליך אכל רק מן העיסה קצת ולא מן הגבינה עצמה, והוא חידוש.

מכתבי הרה"ק רבי יחזקאל שרנא פרענקל ה"ו

כ"ק הגה"ק אדמו"ר מהר"י ט"ב מסאטמאר ז"ע לא טעם בשבועות מהגבינה שבתוך המזונות רק מהעיסה, גם מהלביבות נטל מעט מן הבצק בלי גבינה, כי החמיר לעצמו להמתין ו' שעות לסעודת בשר גם אם טעם גבינה רכה, וע"כ לא אכל גבינה בחג השבועות כדי שיוכל לעשות סעודת החג כראוי, וכ"כ בשעה"מ [פ' משפטים] שהאריז"ל לא אכל בשר באותו יום שאכל בו גבינה עד הלילה, ועי' ביו"ד סי' פ"ט ס"ב, ועי' בש"ך סק"ז, והט"ז שם סק"ד כתב דלא יחמיר בזה [בגבינה רכה] אלא מי שנוהג בתוספות פרישות וחסידות. וסיפר כ"ק אדמו"ר הנ"ל שכן נהג אביו הקדוש בעל קדושת יו"ט ז"ע להמתין שש שעות אפילו אחר גבינה רכה.

²⁰ מקובל בשם הרה"ק רבי ארון לייב הגדול אביו של הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן ז"ע: שמי שאינו אוכל מאכל זה [קרעפליך] בחג השבועות סימן הוא שלא עמדו רגלי אבותיו על הר סיני.

דברי מאיר, פנים מאירים שבועות

²¹ אבל בהושענא רבה וערב יום הכיפורים ממלאים בפנים בבשר, כי בשר מרומז על דין כידוע לכבוש את הדינים ולהמתין לרחמים וחיים וחסדים טובים כדאיתא בהל' ר"ה מעניני מאכלים לאכול בליל ר"ה שמרמזים על כמה מיני ענינים.

הנ"ל

²² כל מנהגי הצדיקים יש בהם רזין, וכן כל מאכל וכל עשיות ומנהגי ישראל בגשמיות וכן במלבושיהם יש בהם רזין ורזין דרזין, וכל תנועה נרשם למעלה כשעושים ביחודים, והמאכל שעושין לביבות הנקרא קרעפליך שיש בו סלת חטים גבינה חמאה, ועיין בעץ חיים שער הירח.

נתיב מצותך נתיב אמונה שכול' אות ה'

שאחד מפלאי הטבע בדוממים נזכר בדברי הקדמונים, כי הר סיני העידו עליו כי האבנים הנמצאים בו מצויר עליהן צורת סנה ולכן נקרא ההר ההוא סיני על שם הסנה.

ואחד מנכבדי ברצלונא מבני בן חסדאי הביא עמו מן האבנים ההם והיו יכולים לראות בו הסנה מצויר בתכלית הציור והציור ציור אלקי, ושברו את האבן לחצאים ונגלה הסנה בכל חלק, ואח"כ חלקו אותו חלק לחצאים ונמצא הסנה מצויר בכל חלק בפנימיתו וכן פעמים רבות עד שהיו החלקים כדמות במנים ועדיין הסנה בהם יעו"ש.

והנה הקרעפלעך עשויים בשלשה קרנות, וכשמחלקים אותם לחצאין, עדיין יש לכל חלק ג' קרנות, וכשמחלקין אותן לחצאין לחצאין, עדיין יש בכל אחד מהם ג' קרנות וכן לעולם, נמצא שבענין זה של חלוקה לחצאים יש להקרעפלעך דמיון לאבני הר סיני, וכיון שבחג השבועות נתעלה הר סיני שקבלו עליו בני"א את התורה, לכוונה זו נהגין לאכול קרעפלעך בחג השבועות.

קדושת ציון

להסתיר התורה בתוך הלב

טעם המנהג לאכול קרעפלעך בחג השבועות, שלוקחים גבינה מתוקה ודוחפים אותה בתוך עיסה ומדבקים אותה היטב מכל הצדדים ואם יש רק נקב קטן אז כל המילוי המתוק שבה זב החוצה ונאבד, להורות נתן לבני ישראל דמי שיש לו לב טוב ויודע להסתיר את התורה היטב בתוך לבו, ללמוד תורה לשמה, ולא להיות איסתרא בלגינא קיש קיש קריא [ב"מ פ"ה.], אז יעזור השי"ת והתורה תישאר אצלו.

גליון צאנז אייר תשנ"ב ע' ז'

עוד טעם למנהג ישראל בחג השבועות לאכול קרעפלעך,³ שהגבינה ממונה ומכוסה בתוך העיסה ואינה ניכרת מבחוץ, לרמז על מה דמצינו בגמרא [ב"מ כ"ג:] בהני תלת מילי עבידי רבנן דמשנו במלייהו "במסכת" וכו', ופירש"י יש בידך מסכת פלוני סדורה בגירסא או לאו, ואע"פ שסדורה הוא לו, יאמר לו לאו, ומדת ענוה היא, ובתוס' [ד"ה במסכת] ביאר, אע"ג דכתיב ושננתם, ודרשו חז"ל [קדושין 5.] שאם ישאלך אדם אל תגמגם ותאמר לו, אלא תאמר לו מיד, זהו דוקא באדם הבא לשאול דין או הוראה או

³ פעם שהה הגה"ק בעל דרכי תשובה זי"ע בחג השבועות בצאנז בצל הגה"ק בעל דברי חיים זי"ע, ובעת קידושא רבא ביום א' דשבועות, לפני שהתחיל הגה"ק מצאנז לומר את הפלפול לכבוד התורה ויום נתינתה [הקרעפל פשטל], וגדולי הדור ונכבדי החסידים יושבין מסובין לפניו, פתאום נכנסה בסערה אלמנה עניה, וצעקה במרירות לבה:

"דא זיצט מען און מ'לערנט, ס'איז יום טוב דא, אבער ביי מיר איז נישט קיין יום טוב, בתי נתארסה בשעטו"מ, אבל רק לאחר שהבטחתי נדן גדול רב, ועכשיו כשאין לי מה לשלם, רוצה המחותר לבטל את השידוך.

צערה של האלמנה נגע ללבו הטהור של הגה"ק מצאנז זי"ע, וטרם התחיל לומר הפלפול, עמד על רגליו והכריז: אני מוכר את העולם הבא שלי, למי שיתן לאלמנה זו כל הסכום הנצרך לה.

כמובן, הנגידיים שבקהל התחילו להתחרות ביניהם, מי יזכה לקנות את העולם הבא של הגה"ק מצאנז, עד שאחד מביניהם הגדיל להבטיח סכום רב מאוד לאלמנה זו, ואמר לו הגה"ק מצאנז "זכה לו, זכה לו, זכה לו..." ולאחרי זה התחיל באמירת הפלפול כדרכו בקודש.

כנראה, יצא קול בין אומללי העיר שעכשיו עת רצון להיושע אצל הרבי, וכשאך גמר הגה"ק מצאנז את הפלפול, נכנסה עוד אשה עניה סוערה אחרת, ובכתה על מצוקותיה כי רבה, עוד הפעם הכריז הגה"ק מצאנז: אני מוכר את העולם הבא שלי, למי שיתן לעניה זו סכום הנצרך לה.

הקהל ראו כן תמהו, הלא אך זה מכר הגה"ק מצאנז את העולם הבא שלו, ואיך הוא מוכרו שוב... ובגלל כן, לא היו כל כך קופצים לקנות כפעם הראשונה, אבל בנו הגה"ק מגארליץ זי"ע רמז לנגיד אחד, שעכשיו הוא שעת הכושר, ואפשר לקנות מציאה גדולה, וכך עשה הנגיד ההוא, והבטיח הסכום הנצרך להעניה, והגה"ק מצאנז אמר לו עוד הפעם כבראשונה "זכה לו, זכה לו, זכה לו..."

לאחרי כן אמר הגה"ק מגארליץ להנגיד ההוא: "וכי העולם הבא החדש שאף זה ברא אבי הקדוש באמירת הפשטל אינו שוה הכסף..."

חודש בחרשו

להתלמד, אבל הכא שבא לנסותו אם יודע מותר לשנות ולומר לא למדתי זה.

זוה יש לרמו בקרעפליך, שרצון השי"ת שבלימוד התורה"ק יהי' והצנע לכת עם אלקיך, ולא לגלות את ידיעותיו, וכמו בקרעפליך נראה כמו עיסה פשוטה, ובפנימיות יש אוכל כן נמי הת"ח צריך שלא יגלה גדלותו וקדושתו.

אמר טעם

עוד טעם י"ל למנהג ישראל בחג השבועות לאכול קרעפליך, שהגבינה ממונה ומכוסה בתוך העיסה ואינה ניכרת מבחוץ, לרמו שלא למעות לעשות עיקר מחיצוניות ולתלות עיקר החסידות בלבישת שמריימ"ל מהורר ביותר ושאר מאני מכבדותא בעוד שהפנימיות מושחת לגמרי וכשרק פוגעים ונוגעים בכבודו מוכן הוא לכלות זעמו בכל אחד, שאדם כזה מוטב שלא יקבל את התורה ולא ילמוד תורה כדי שלא יתחלל שם שמים על ידו, ועיקר הכל היא הפנימיות ותוכיות הלב דרחמנא ליבא בעי שיהי' נכנע להשי"ת ויהא תוכו כבדו, ומבחוץ מסתיר את מעשיו ונראה רק כמו עיסה פשוטה אבל דבש וחלב תחת לשונו דייקא, ולא שמבחוץ מראהו הדר כמרדכי הצדיק ואילו התנהגותו דומה לשל המן הרשע, ועל זה נאמר ונקדשתי בתוך בני ישראל בתוך תוכיות הלב, שיוכל לפתוח לבו ולהראות להשי"ת לבי נכון אליך, או אז אני ה' מקדשכם שתתעלו ותבוא לדי קדושה.

שפע חיים

סם חיים

עוד טעם, לפי שכתוב [שה"ש ד' י"א] דבש וחלב תחת לשונך, דבש אדום וחלב לבן, לרמו שבתורה נמצא מדת הדין ומדת הרחמים, זכה נעשה לו סם חיים לא זכה נעשית לו סם המות [יומא ע"ב:], או לרמו לשתי פנים בתורה נגלה ונסתר^{צ"ג}, וע"כ עושיין לביבות שמכוסה הכשר לרמוז לאמוץ מכוסה, גם ירמו לדודי צח ואדום^{צ"ג}.

אמר טעם

תורה שבכתב ותורה שבעל פה

עוד טעם למה שאוכלים בחג השבועות לביבות ממולאים בגבינה, דאיתא בתיקוני זוהר שתורה שבכתב הוא בחינת לב, ותורה שבע"פ הוא בחינת פה, והא שתייהן ניתנו כאחת דרמיוא בתורה שבכתב והכל בכתב מיד ה' עלי השכיל, ובוה י"ל שקמה שהוא מדה' מיני דגן מרמוז על ה' ספרים חמשה חומשי תורה, וממולא 'גבנה' שבגמימטריא ס' בס' מסכותות שנרמוז בחמשה חומשי תורה, וליכא מידי דלא רמזו בתורה, וכל דרשות חז"ל צפונים בתורה שבכתב כמשל הגבינה בתוך הקמח.

פנינים יקרים שבסו"ם דעת קדושים על דיני בב"ח, חזון למעוד

חלב מכוסה בבלינצעים

במעם אכילת מאכלי חלב הנאמר בספרים שזוהו לפי שהתורה נמשלה לחלב, וי"ל דהקב"ה המביע שהתינוק הנה ראשית מאכלו הוא דוקא חלב, כיון שזוהו המאכל הכי מתאים לפי מזגו הרך, וא"כ מובן, דכיון שהמדובר הוא בחג השבועות שהוא יום

^{צ"ג} דבש וחלב הם כינוי לסתרי תורה מעשה מרכבה, כמש"כ הרמב"ם [פ"ב יסודי התורה ה"ב] וז"ל, ועליהן אמר 'דבש וחלב תחת לשונך', כך פירשו חכמים הראשונים דברים שהן כדבש וחלב יהיו תחת לשונך.

כף החיים סי' תצ"ו סקל"ז

^{צ"ג} פעם אחת בשבועות נכנס אחד מהמשכילים לביתו של רבי אייזיק חריף רבה של סלונים ואמר לו, רבי יודע אני טעם יפה למנהג שנהגו היהודים לאכול מאכלי חלב בשבועות, שכן ביום מתן תורה הלכו כל הבהמות להר סיני. רבי אייזיק חריף שפיקח וממולח היה, חייך ואמר לו, טעמך מתוק מדבש, ישראל קודם שקבלו את התורה היו כבהמות, אבל משקבלו את התורה נעשו לבני אדם, וגם עכשיו מי שאינו מקבל עליו עול תורה הריהו כישראל קודם מתן תורה, נמשל כבהמות נדמו. ורבי אייזיק הוסיף ואמר, צא ולמד מדתם של גויים, לא קבלו את התורה ועם כל חכמתם ובינתם, הם לא רק משולים לבהמות, אלא גם לחיות טורפות ולנחשים צפעונים.

קבלת התורה, היינו ההתחלה, לכן בחרו מתוך כל המשלים שהתורה נמשלה להם, את חלב, כיון שזהו המאכל המוכן להתחלת האכילה בבנ"א בפרט, כן ג"כ כיון שביום זה התחלנו את התורה לכן אוכלים מאכל המבטא את ענין ההתחלה שבמאכלי בנ"א.

וי"ל כי האכילה מבטאת [א] מעמד הר סיני בכלל, [ב] התורה בפרט, והנה אם זהו לשם רמז מעמד הר סיני הרי אפשר לומר דכיון שהמחזה היה כי מבחוץ היה ענן וערפל, ובפנים היה משה, הקול, והעיקר ההתגלות דמתן תורה, אך היות שלעין הרואה נראית הערפוליות ועביות הענן [כלשון הכתוב 'בעב הענן'], לכן עושים בהמאכל דמיון לזה, שמניחים דבר צח ומלוכלך בתוך מאכל שני שהשני הוא כבר קצת נוטה לחשכות, שזהו במאכלי בלינצעים שבתוכם טמון מאכל לבן וצח הגבינה, ומוקפת ומסוכבת וטמונה כולה בדבר כזה שלאחרי המיזוג וכו' מקבל מראה 'ברוין', הקרוב לשחרות.

והנה אם זה רמז לענין התורה, י"ל ג"כ שציור התורה הידועה ונראית לעינינו ה"ה כציור כתב על גוויל, היינו שמבחוץ נראה הגויל והקלף, ובתוכה היינו בפנימיות כשפותחין ומגלגלין התורה רואים הטמון שם הכתיבה, וא"כ כיון שזהו נעשה ע"י צירוף כזה היינו כתיבה על קלף, ושהכתיבה תמיד מכוסה בתוך הקלף, לכן כשעושיין דמיון החלב לתורה עושיין מאכל כזה שיש בו צירוף ב' דברים, ושהא' נמנן בהב' שזהו הטעם לאלו הנהגים להדר דוקא שיהא מאכל 'בצלינצעים'.

כתבי רבי אייזיק עמי רע"ז

אכילת בשר ביום מתן תורתנו

נוהגין לאכול בחג השבועות מאכלי חלב ואחר כך אוכלים בשר, לקיים ושמחת בחגך [דברים טז, יד] ואין שמחה בלא בשר [פסחים קמ]. אז צריך לדקדק להתקדש, בפרט ביום קדוש כזה שהוא מתן תורתנו, לעשות קינוח והדחה היטב, ולהפסיק בברכת המזון ולהמתין שעה, אחר כך יפרוס מפה אחרת, ויערוך השלחן ובשר, ורמז לדבר ראשית ביכורי אדמתך תביא בית ה' אלקרך [והיינו בשבועות], לא תבשל גדי בחלב אמו [שמות כג, יט], שיהיה נזהר שלא יערבבם, ומי שמתקדש בזה ביותר קדוש יאמר לו.

שלה"ק מס' שבועות פרק נר מצוה,

בגמרא [חולין פ"ג.] דעצרת הוא יום טבוח, ואוכלין בו בשר.

מנ"א ס' תקכ"ט

מי שאינו יכול לאכול שניהם ביום אחד, ידחה מאכל חלב מפני מאכל בשר, אפילו בחוץ לארץ שעושים שני ימים טובים, כי יש טעם בבשר לאכול ביום מתן תורה להורות כי לא הותר אכילת בשר כי אם ללומדי תורה, שהרי אמרו רז"ל [פסחים מט:] עם הארץ אסור לאכול בשר שנאמר [ויקרא יא, מו] זאת תורת הבהמה והעוף, כל העוסק בתורה מותר לאכול בשר בהמה ועוף, וכל מי שאינו עוסק בתורה אסור לאכול בשר בהמה ועוף.

עוד טעם וי"ל, דהבשר היא דבר סגולתי להבין תורה, כרמצינו בפרק ז' דבבא קמא [ע"א: וע"ב.], דמשום דלא אכלי בשרא דתורא לא דקדק יפה מטעמו של דבר בהלכה, ועל כן צריך לאכול בשר ביום מתן תורה להבין במה שלומד, ודא יומא דקא גרים סגולה ללימוד כל השנה כולה, וכמו שכתב הרב החיד"א זצ"ל בכף אחת [סי' כ"ב אות ח'] וז"ל, אם בר הכי הוא ישתדל לחדש איזה חידוש בתורה, והוא סימן טוב להתחיל לחדש ביום מתן התורה לכל השנה.

יפה ללב או"ח ס' תצ"ד אות י'

טעמי ש"ס נמשלין לטעם בשר

בגמרא [עירובין כ"א:] דרש רבא מאי דכתיב ויותר מהמה בני הוזהר עשות ספרים הרבה וגו' בני הוזהר בדברי סופרים יותר מדברי תורה שדברי תורה יש בהן עשה ולא תעשה ודברי סופרים כל העובר על דברי סופרים חייב מיתה, שמא תאמר אם יש בהן ממש מפני מה לא נכתבו, אמר קרא עשות ספרים הרבה אין קץ, ולהג הרבה יגיעת בשר, אמר רב פפא בריה דרב אחא בר אדא משמיה דרב אחא בר עולא מלמד שכל המלעיג על דברי חכמים נידון בצואה ורתחת, מתקין לה רבא מי כתיב לעג להג כתיב, אלא כל ההוגה בהן טועם טעם ולהג הרבה יגיעת בשר, [בכל שעה שאדם מחזר בדברי תורה מוצא בהן טעם, רש"י].

במהרש"א שם כתב וז"ל, המדקדק היטיב בטעם של דבר מקרי אכילת בשר, וכפרש"י בפרק מרובה אהא דאמר התם לא אכלי בשרי דתורא לא דקדקתי בו' ע"ש.

מהרש"א שם

בתורת חיים שם כתב וז"ל, אלא כל ההוגה בהן, אדברי סופרים שנוכרו ברישא דקרא קאי שכל ההוגה בדברי סופרים דהיינו הש"ס טועם טעם בשר דככמה דוכתי אשכחן דטעמי ש"ס נמשלין לטעם בשר כדאיתא כפרק לא יחפור אדגרמיתו גרמי בי אביי תו אכלי בישרא שמינא בי רבא. ואיתא בב"ק דא"ל לא אכלתי בישרא דתורא ופירש"י ז"ל לא דקדקתי בטעמו של דבר, וגם הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהלכות יסודי התורה כתב שאין ראוי לטייל בפרדס אלא מי שנתמלא כרסו לחם ובשר, ולחם ובשר הוא הוויי דאביי ורבא ע"כ דכי היכי דמזון הבשר וטעמו נאות למוזג כל אדם קמן וגדול יותר מכל המזונות כך חכמת הש"ס וטעמיה נאותים ומתקבלים לכל אדם יותר מכל שאר החכמות ולכך קאמר כל ההוגה בהן דהיינו בדברי סופרים דאיירי ביה טועם טעם בשר ורב פפא נמי נקט בהדיא כל המלעיג על דברי חכמים ורש"י ז"ל כתב כך ההוגה בהן כל שעה שאדם מחזיר בדברי תורה מוצא בהן טעם משמע קצת דס"ל דלאו בדברי סופרים דוקא איירי מדנקט בדברי תורה סתמא ומשמע נמי דס"ל דקרא אתי לאשמעינן שכ"ז שאדם קורא ושונה מוצא בהן טעם דומיא דההיא דאמר בפרק כיצד מעברין למה נמשלו דברי תורה לתאנים מה תאנה זו כ"ז שאדם ממשמש בה מוצא בה תאנים אף דברי תורה כ"ז שאדם הוגה בהן מוצא בה טעם ופשטא דשמעתא לא משמע כן ועוד דא"כ הול"ל אלא כל זמן שהוגה בהן טועם טעם בשר כדאמר התם לכך נראה כדפי'.

תורת חיים עירובין כ"א:

בשר מטוגן

המנהג לאכול ביו"ט בשר מטוגן, ובשבת המנהג לאכול הבשר מבושל דוקא.

אמרי קודש, בשם הרה"ק רבי אהרן מבעלזא ז"ע, מחזור דברי יואל שבועות ליל ב' אות צ' עמ' תנ"ד

בשר בניכם

פעם אחת ביו"ט שהיה עולם גדול אצל הרה"ק בעל קדושת ציון מכאבאב ז"ע ביניהם כמה בחורים שנסעו שלא ברשות אבותם, ואמר הרה"ק הנ"ל, היום מתקיים מקרא מלא הכתובה בתוכחה, העולם שמעו כן תמהו מה זה, ואמר הפסוק 'ואכלתם את בשר בניכם' [ויקרא כו, כט], כי הכינו בכיתם על יום טוב, והם ברחו, ואז אכלו אבותם את בשר בנייהם שהכינו כעבורם על יו"ט.

זכרונות מימי קדם עמ' כ"ג

שתיית יין ביו"ט

ביום של שלמה כתב, דאף בזמן הזה שאין לנו שמחת שלמים כו' צריך לאכול בשר, וע"ש עוד דבזה"ז כדי לבוא לידי שמחה צריך לשותות יין, וע"ש שזוהר שתהא השתי מעורבת בשמחה של תורה ולשמוע כ"א דברי חבירו ולא להאריך בהויות דאביי ורבא אלא יהיו נוחין זה לזה לקבל מדרש חכמים וטעמיהן וכל המוסף ה"ז משובת, ע"ש באורך גדול.

ביצה פ"ב דין ה'

ובשאג"א [ס' פ"ה] חולק וס"ל דאף דשמחת יו"ט בזה"ז הוא מת"ת, מ"מ לא הוי החיוב לאכול בשר דוקא רק לעשות השמחה כראוי לו וכמה שנהנה ממנו ע"ש.

וע' בדרכי תשובה, דבמג"א [ס' תרצ"ו] כתב דאין חיוב אכילת בשר ביו"ט בזה"ז, וסותר למש"כ בס' [תקנ"ט] הנ"ל דמצוה לאכול גם בזה"ז, ותי' דהוא רק מצוה לכתחלה ולא מצוה חיובית ע"ש.

אבל כתב בדרכי תשובה, ששמע מפה הקדוש הרה"ק מצאנו ז"ע שמצוה לאכול בשר בהמה ביו"ט.

דרכי תשובה ז"ד ס' פ"ט סק"ט

משקה להעולם

מקובל היה במעוזיבוו שהבעל שם טוב ז"ע היה נוהג ליתן משקה להעולם כחג השבועות לכבוד יום קבלת התורה, ובחג שבועות האחרון שלח להחנווני שיתן משקה בהקפה ולא רצה, וע"ז אמר הבעל שם טוב אין שלטון ביום המות.

עבודת ישראל הליכות והנהגות רבינו הבעש"ט הקדוש ז"ע

סעודות ליל ב' של שבועות

שמעתי ממורי הקדושת יום טוב ז"ע, שאמר בטעם המנהג אצל צדיקים, דכליל יו"ט שני, אין יושבין במסיבה בבתי מדרשיהם, אך בביתם כמתי מספר, וכן המנהג שבימי תחלת חודש אב, מסיימים מסכתא ועושין סעודה כבשר ויין, כי חובה ומצוה עלינו לעשות פועל דמיוני על לעתיד שהימים טובים יהיו רק מיום אחד, כי יום טוב שני של גלויות יתבטל, וימי אב

יתהפכו לששון ולשמחה, ועל כן בליל יום טוב שני יושבים רק בצנעה בביתם באחוזת מרעים, להורות שיתבטל, ובימי אב עושין סעודה בבשר ויין להורות שיתהפכו לששון ולשמחה.

שלחן מלכים בפתחה להלכות תפילין, בהוספות שלום ואמת

בארשט במקום מרק

בבית צאנו שינאווע וסיגוט נהגו לאכול בליל ב' דשבועות וכן בחוה"מ מאכל בארשט. ודורשי רשומות אמרו שתיבת ברש"ט נומריקון ב'רכם ר'חמם ש'מרים מ'הרם, ומתאמרא ג"כ בשם צדיקים רמז, ר'בינו ב'על ש'ם מ'וב, זי"ע.

אפרסקים לשהיינו

נהגו אדמור"י סקווירא זצ"ל להדר גם בליל שני לאכול ליפתן מהנעשה מפרי חדש, אפרסקים [פימשע"ם בלע"ז], ולברך שהחיינו.

מעגל השנה ב' דשבועות עמ' רס"ד

מאכלי חלב ביום ב' דשבועות

ז' סיון דשבועות, יש שאין אוכלים מאכלי חלב²³. ויש נוהגין לאכול מאכלי חלב בעת הקידוש כנהוג ביו"ט ראשון²⁴.

דרכי חיים ושלום עמ' ר"א, אורות מרדכי, מנהגים חג השבועות אות ס"א

סעודת יום טוב שני

כ"ק רבינו הזקן זי"ע היה קורא את סעודת היום השני דחג השבועות בשם 'דעם זיידנס סעודה', [הוא הבעש"ט זי"ע], באמצע הסעודה נהג לומר 'ברוך הבא'.

אוצר מנהגי חב"ד

פרימלעך

אצל השלחן בסוף הסעודה הביאו לפני כ"ק אדמו"ר מהר"י מ"ב זי"ע מסאטמאר מיני מזונות הנקראים פרימל"ך וטעם מעט וחילק מהם שיריים.

מחזור דברי יואל שבועות

ב' דשבועות שחל בשבת

כשחל יום ב' דשבועות בשבת אוכלין כל מאכלי שבת כמו בכל שבת, רק מוסיפין עוד פשטיד"א קוגל לכבוד החג²⁵.

איינגעמאכטיץ

בדידי הוי עובדא בהיותי מסתופף בצל כ"ק אדמו"ר הגה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע בחג שבועות בארץ ישראל, וחל אז יו"ט של שבועות ביום ערב שבת ולבני ארץ ישראל היה השבת שלאחריו שבת פרשת נשא בלי יו"ט ומנהגו היה בקידושא רבא דשחרית לאכול פירות מרוקחים שקורין 'איינגעמאכטיץ' ולחלק להמסובין, וכאשר הושיט הכף עם השיריים ליתן לי אמר אלי כלשון הזה 'אין אני נותן לכם שיריים כי אצליכם קדושה אחרת ואצלי קדושה אחרת, אך מכל מקום 'איינגעמאכטיץ' יכולין אתם

²³ מחזור דברי יואל סדר סעודת יום ב' דשבועות אות ק"ג, הליכות קודש קאסאן פ' מ"ב אות מ"ב.

²⁴ וכשחל יום ב' דשבועות בשבת אין אוכלים מאכלי חלב.

מעגל השנה תשס"ו עמ' רמ"ט

²⁵ באליה זוטא לאחר שמביא טעם הכל בו שהתורה נמשלה לדבש וחלב, מסיים, 'ומשמע דנוהגין נמי הכי ביום שני'.

שם ס' תצ"ד אות ז'

מטעמי

מאכלי שבועות

דוד

לאכול, ואחר כך נתן הכף בידו.¹³

קובץ ההקדמות עמ' י"ב, בוצינא קדישא, פ"ו הנהגות שבועות אות שס"ג עמ' ק"ב

נעילת החג

הגאון הגר"א זצ"ל היה אוכל סעודה שלישית ביום טוב אחרון בכל יו"ט כדי ללוות את היו"ט.¹⁴

ארחות רבנו ה"ב שבועות אות ה' עמ' צ"ט

מוצאי חג השבועות

הרה"ק רבי אורי השרף מסטרעליסק זי"ע פעם אחר חג השבועות הפסיק מלאכול, ואמר שאינו יכול לאכול מפני שכשאמר בחג השבועות "הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדרבש ונופת צופים" איז אים געווארן אזוי זיס אין מויל או ער קען שוין נישט סובל זיין קיין שום מאכל.¹⁵

מאמר מרדכי סלונים עמ' קב"ה

הברלה

הברלה במוצאי שבועות אין ממלאים את הכוס על גדותיו.

מעגל השנה תשס"ז עמ' רס"ו

סעודת אסרו חג

ונוהגים להרבות קצת באכילה ושתיה ביום אחר החג והוא אסרו חג.¹⁶

או"ח סי' תכ"ט ס"ב ברמ"א, מג"א סי' תצ"ד

מצוה לקבוע סעודה חשובה,¹⁷ ונחשב הדבר כבנית מזבח והקרבת כל הקרבנות עליו.¹⁸

סוכה מ"ה: לפשט שני ברש"י

זכר למקדש ראוי לאכול היום חמץ ומצה, זכר לחלוקת שתי הלחם [חמץ], ולחם הפנים [מצה].

סוכה נ"ה נ"ו

טעם על סעודת אסרו חג נ"ל, דהנה לכאורה איתא הטעם בשבועות משום שיום אחר שבועות הוא יום טבוח וכן איתא בשו"ע או"ח, אבל לטעם זה קשה למה עושין בשאר יו"ט ג"כ.

¹³ והרהרתי דדברי קדשו יובנו קצת עפ"מ"ש הרב תניא ז"ל בשו"ע שלו [סי' א' במהדורא תנינא ס"ח], וז"ל, כי עת רצון שלמעלה ויחודים עליונים שבקריאת שמע ותפילה וקדושת שבת ויו"ט הוא למעלה מגדר המקום והזמן רק שמאיר למטה לכל מקום ומקום זמנו הראוי לו, וזה ג"כ הטעם ששורה קדושה עליונה בחוץ לארץ ביו"ט שני של גליות, ולכן גם בני ארץ ישראל הבאים לחוץ לארץ חייבים בקדושת היום אף שדעתם לחזור כמו שנתבאר בהלכות יו"ט עכ"ל"ק. וידוע מספרים הקדושים [שלה"ק בית חכמה, ע"ש], דבדיני תורה הנגלה והנסתר מקושרים ומשולבים זה לזה, א"כ כיון דדינא הוא דבני חוץ לארץ שבארץ ישראל שדעתם לחזור מחוייבים לנהוג יו"ט שני צריך להיות דהארת קדושת יו"ט שני הנשפע אליהם גם בהיותם בארץ ישראל כשדעתם לחזור, ועפ"ז יובנו קצת דברי מרן זי"ע.

קובץ ההקדמות עמ' י"ב, בוצינא קדישא, פ"ו הנהגות שבועות אות שס"ג עמ' ק"ב

¹⁴ בבוהוש כינו את השולחן של נעילת החג 'באגליטן דעם יו"ט'.

¹⁵ בראשית נוטריקון ב'סעודה ר'בה יום א'חר ש'בועות ת'סעודו.

הגר"א בהקדמת ספרא דצניעותא

¹⁶ ובעבודת הקודש כתב לעשות סעודה טובה באסרו חג. ואסרו חג זה חמור משאר אסרו חג דאחר פסח וסוכות.

¹⁷ מנהג שעושין אחר יו"ט אסרו חג להניח המפה על השולחן ולהרבות בסעודה עיין במס' סוכה ובפרש"י שם, ועיין בעטרת זקנים בשם הירושלמי.

דברי צדיקים אות אל"ף סק"ה

על כן ג"ל עפ"י המדרש למה נקרא עצרת דאמר הקב"ה עכבו עמי עוד יום אחד דקשה עלי פרידתכם ע"כ בכל יו"ט מחויבים אנחנו לעצור עוד יום א' כמאמר הגמרא ולא דוקא באכילה ושתייה אלא להוציא שאסור בתענית ולהניח מפה על השלחן כמו ביו"ט עצמו.

דברי צדיקים אות אל"ף סק"י

מאכלי חלב

מנהג קאמארנא לאכול בסעודת אסרו חג מאכלי חלב.

מנהגי קומרנא שבועות אות שע"א עמ' פ"א

אין מתענין בה"ב אחר שבועות

מעם שאין מתענין בה"ב אחר שבועות, י"ל דעל שאר המועדים פסח וסוכות פלוגתא דר"א ור"י בפסחים [ס"ח:] אם כולו לה' או לכם, וכיון דלדעת כולו תנאי חיוב השמחה בעצרת, א"כ מצוה היא השמחה ואגוני מגינה מן החטא, לזאת אין צורך להתענות אחר כך בה"ב.

שו"ת הריב"ד

ועיין בפמ"ג דכתב בטעמו, דהשתא אין דורשין הלכות עצרת בעצרת, א"כ ליכא מעם דנותנים עיניהם וכו' וממילא אין צריך להתענות אחר שבועות.

הכל מודים דבעצרת דבעינן נמי לכם [פסחים ס"ח:]

בגמרא אמרינן הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם, ר"ל דכפסח אדם שמה שגופו שמה שיצא מעבודת דהוא טוב הגופני, אמנם שבועות דהשמחה היא נתינת התורה, והיה קשה לגוף לשמוח דהא מ"ת הוא רק טובות רוחניות, לזה אמרו בעצרת דבעינן נמי לכם, שישמח הגוף דיאמין שהתורה הוא חיי העוה"ב ועוה"ז ואורך ימים בימינה ובשמאלה וגו' ורפאות תהי לשריך, ובוה יתענג גופו ג"כ ויתעלם ג"כ בשומו דברים אלו על לבו.

קדושת לוי, דרוש לשבועות

בגמרא אמרינן הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם, כלומר, אף שבפסח וסוכות אינם תלויים בעבודת האדם אלא באים באתערותא דלעילא, שונה היא חג השבועות, שבו הכל מודים דבעינן נמי לכם, כלומר על האדם לתרום גם משהו מצידו, ולהכין עצמו בהכנה דרבה ובאתערותא דלתתא, כדי לקבל את התורה בקדושה ובטהרה, כי רק באופן כזה מסוגל לקלוט בנפשו את קדושת החג וקדושת התורה.

תפארת שמואל

פירוש, שעניני לכם יהיו בבחי' נמי, כדבר המפל ולא העיקר.

תורת אבות לשבועות

על ידי האור הגדול שמאיר ביום הקדוש הזה, אפשר לעבוד את הבורא גם ב'לכם', בצרכים הגשמיים, במאכל ובמשתה.

ישמח ישראל לשבועות י"ז

א

[No index entries found.](#) מאכלי שבועות

Error! Bookmark not defined. [צורת החלות](#)

ה לחם ארוך

ד

חלות עם זאפרין

יב חלה בצורת סולם

יב חלה בצורת די

ד חלה בצורת סל

ד חלות קלועות

ה חלה עם חלב

ה אכילת המין בשבועות

ז מנהג אכילת מצה

ח אכילת פירות

י תפוח

י תפוח גומר פירותיו להמישים יום

י תפוח אינו גדל רק בסיון

יא אכילת אתרוג

יא אכילת ביצים

ב משקה מעד

Error! Bookmark not defined. אכילת רבש

יב עונות מדבש

יג סעודת מעטען מייג

יט דגים

יט דגים בחלב

יג פערפיל

יג סעודת ליל שבועות

טו סעודת חלב בליל שבועות

יט מאכלי חלב

טז סעודת חלב ביום שבועות

יז מאכלי חלב בקדושה רבא

כ מעמים על מאכלי חלב

Error! Bookmark not defined. רבש וחלב תחת לשונך

כב חלב בנימטריא מ'

גמטריא תרי"ג **כב**

כה גוון של חלב הוא לבן

לו חלב הוא רפואה

לו חלב נגמר מהרה

לו חלב מקרר את האדם

לז חלב מאכל קמנות

לד חלב מאכל עונה

לז מאכל דק

כה חלב כוללת חיות

Error! Bookmark not defined. בחלב מעורב ג' מינים

כב תורה נמשלה לחלב

כב תורה נמשלה לחלב שנוגע לשורשה

כג תורה נמשלה לחלב שמשנתה טעמו

לח רך כחמאה

לח חמאה של תורה

כה כך הוא דרכה של תורה

כז לימוד הבגנעה

מו עצרת אינו אלא מדרבנן

כה למען דעת כח התורה

לח נצחו התחתונים את העליונים

לט כידור תערובת טוב ורע

לט להעלות הניצוצות ע"י חלב

כז במתן תורה נתעלו הניצוצות

כט חלב הותר בשעת מתן תורה

לא בג"י אכלו חלב אחר מתן תורה

Error! Bookmark not defined. בג"י אכלו חלב אחר מתן תורה

כז רמז לקבלת תורה שבעל פה

לט השפעת פריסה

לב רמז לפסקה זוהמתן

לט דם נעבר ונעשה חלב

לג הברדת עם ישראל מן הגוים

מג הגוים הם ג"כ מעשי ידיו של הקב"ה

מז ישראל נבחר לעם סגולה

מז להוציא מלבן של צדוקן

Error! Bookmark not defined. מוציא יקר מוולל

לג כאלו לא חמאתם מימיכם

כז התאה גבר

מח שבועות הוא גדר יעקב

מט ברית הדרשה

נב ביטול רצון הם"מ

קידוש על חלב **ג**

מט משה רבינו לא ינק מנכרית

נב ע"ה אסור לאכול בשר

נב רמז על לא תבשל גדי בחלב אמו

נב רמז למאכלי חלב

נג ארץ זבת חלב ודבש

מה זכר לאבילות

מו הר נבגונים

נד בדרך דרוש

על דרך דרוש **נה**

עוד בדרך דרוש **נו**

עוד בדרך דרוש **נז**

נט חלב ואח"כ בשר

סא קרעפליך ממולא בנב. [No table of figures entries found](#) ינה

סד אכילת בשר ביו"ט

סו שתיות יין ביו"ט

ממעמי

מאכלי שבועות

דוד

עג

סו סעודות ליל ב' של שבועות

סז בארשט

סו בשר ממוגן

סז ב' דשבועות בשבת

סז מאכלי חלב ביום ב' דשבועות

סז פריטלעך

סז מוצאי חג השבועות

סח סעודת אפרו חג

סח אין מתענין בה"ב אחר שבועות